

Raport diagnostyczny Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jasła

OPEN THE BOX

MIASTO
KOMPETENCJE DLA ROZWOJU

OPRACOWANIE w ZAKRESIE:

Raport diagnostyczny Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jasło w ramach Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jasło 2022-2027

WYKONANY NA ZLECENIE:

Miasto Jasło
ul. Rynek 12
38-200 Jasło

PRZEZ ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

OPEN THE BOX:

Jakub Jaźwiec, MBA, ekspert strategiczny (kierownik zespołu),

Piotr Górka, ekspert strategiczny,

Paweł Kowalski, ekspert strategiczny,

Kamil Niklewicz, DBA, ekspert strategiczny;

we współpracy z przedstawicielami samorządów ZIT MOF Jasło (Zespół Zadaniowy)

LIPIEC 2023

Skład samorządów objętych opracowaniem:

Miasto Jasło

Gmina Dębowiec

Gmina Jasło

Gmina Miejsko-Wiejska Kołaczyce

Gmina Skołyszyn

Gmina Tarnowiec

SPIS TREŚCI

1.	Wstęp	5
1.1.	Metodologia prac	5
2.	Charakterystyka obszaru	10
2.1.	Podstawowe informacje.....	10
2.2.	Charakterystyka obszaru funkcjonalnego	16
3.	Portret statystyczny	21
3.1.	Ogólny wskaźnik rozwoju obszaru	22
3.2.	Wymiar społeczny	23
3.3.	Wymiar gospodarczy	43
3.4.	Wymiar środowiskowo-przestrzenny.....	58
3.5.	Wymiar indywidualny	73
4.	Wyniki badań i analiz	82
4.1.	Wymiar instytucjonalny	82
4.2.	Analiza wzajemnych powiązań społecznych, gospodarczych, środowiskowych	84
4.3.	Wyniki badań społecznych	87
5.	Analiza potencjałów, problemów i potrzeb rozwojowych.....	92
5.1.	Kluczowe potencjały.....	92
5.2.	Kluczowe problemy	96
5.3.	Czynniki warunkujące rozwój (analiza SWOT)	101
5.4.	Kluczowe potrzeby rozwojowe	105
	Wykaz tabel i ilustracji.....	108

1. WSTĘP

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jasło (dalej: MOF Jasło) obrazuje potencjał społeczno-ekonomiczny wszystkich samorządów tego obszaru, z zachowaniem uwarunkowań środowiskowo-infrastrukturalnych oraz identyfikuje główne kierunki rozwojowe, będące podstawą jego konkurencyjności.

Dokument został opracowany w ramach procesu przygotowania Strategii Terytorialnej dla MOF Jasło, która obejmuje również zasadniczy proces wprowadzający w postaci syntezy diagnozy obszaru wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Materiał został opracowany przez ekspertów Open the BOX we współpracy z reprezentantami samorządów MOF Jasło (Zespół Zadaniowy).

Celem dokumentu jest ukazanie deficytów MOF Jasło ograniczających jego rozwój oraz zidentyfikowanie potencjałów wewnętrznych będących podstawą dla ukierunkowania rozwoju. Raport diagnostyczny jest dokumentem identyfikującym kluczowe bariery hamujące rozwój społeczno-gospodarczy MOF Jasło, jednocześnie otwierającym pracę nad strategią określającą możliwe kierunki rozwojowe, poprawę jakości życia jej mieszkańców, a także wzrost konkurencyjności samorządów.

Przeprowadzona diagnoza ma na celu odpowiednio przygotować samorzady do opracowania strategii rozwoju MOF Jasło i wsparcia dedykowanym instrumentem (Zintegrowane Inwestycje Terytorialne – ZIT) na najbliższy okres – na lata 2021-2027. Diagnoza ma charakter obszarowy i każdorazowo kończy się podsumowaniem i wnioskami. W opracowaniu uwzględniono dostępne dane źródłowe, statystyczne, oraz wygenerowane w trakcie procesu (badania, ankiety, warsztaty). Przygotowano również matrycę logiczną (drzewo problemów) oraz krótkie rekomendacje w zakresie zidentyfikowanych obszarów interwencji, które odpowiadają wymaganiom interwencji

1.1. METODOLOGIA PRAC

Niniejsze opracowanie jest wynikiem prac diagnostycznych, analitycznych i badawczych, które trwały od maja do lipca 2023 roku i objęły szeroki obszar zagadnień i zasób źródeł: danych, informacji i dokumentów, z wykorzystaniem specjalnie dedykowanych temu procesowi narzędzi badawczych i analitycznych.

Niniejszy raport został opracowany na podstawie kilku zasadniczych grup źródeł oraz narzędzi (pozyskania) i danych do diagnozy:

Dane statystyczne

Ogólnodostępne zastane, dotychczas istniejące dane, informacje i dokumenty o charakterze strategicznym, analitycznym, statystycznym (strategie, opracowania diagnostyczne, badania, raporty, sprawozdania, bilanse, itd.). Podstawowymi kryteriami ich wykorzystania były: aktualność, merytoryczny związek z problematyką diagnozy oraz jakość – rzetelność źródła.

Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL)

Specjalnie przygotowane, uzupełnione i zasilone danymi na potrzeby procesu, dostępne pod adresami: <https://gminy.monitorrozwoju.pl/> (MRL Gminy) i <https://analizy.monitorrozwoju.pl/> (MRL Analizy).

MRL stanowi kompleksową bazę statystyczną pogrupowaną w kluczowe kategorie i obszary rozwojowe skupione wokół trzech wymiarów: gospodarczego, społecznego i środowiskowo-przestrzennego. MRL zawiera najbardziej aktualne dane dostępne w źródłach publicznych, zebrane dla poszczególnych lat, w celu wykazania aktualnej sytuacji, ale również dynamiki zmian.

MRL umożliwia prezentację danych z poziomu wartości nominalnych, procentowych, strukturalnych (kategorii bezwzględnych) – dla komponentu MRL Analizy, lub wartości syntetycznych (kategorii względnych) – dla komponentu MRL Gminy.

Analiza z wykorzystaniem MRL Gminy jest dokonywana w kategoriach względnych, w ramach tzw. wskaźników syntetycznych, co stanowi syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego gmin w czasie i w relacji do innych jednostek samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą (obszar podobny). Grupę odniesienia stanowią gminy o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju, a zatem o podobnych uwarunkowaniach rozwojowych.

Wskaźniki syntetyczne wskazują na to, jak dana sfera (ogólny poziom rozwoju, wymiar, obszar, podobszar) prezentuje się w stosunku do średniego poziomu grupy porównawczej. Wartości dodatnie oznaczają „lepszą” sytuację (przewagę) niż średnia w grupie porównawczej, a wartości ujemne „gorszą” sytuację (stratę) niż średnia w grupie porównawczej.

Badanie opinii mieszkańców

Przeprowadzone online w maju i czerwcu 2023 roku, w którym wzięły udział łącznie 334 osoby deklarujące zamieszkanie na terenie gmin MOF Jasło. Badanie było ogólnodostępne dla wszystkich zainteresowanych.

Głównym celem badania było poznanie opinii mieszkańców gmin MOF Jasło o miejscu, w którym żyją, sposobach korzystania z usług publicznych i potrzebach

w tym zakresie. w efekcie badanie zostanie wykorzystane przy planowaniu kierunków rozwoju.

Raport z badania stanowi załącznik nr 1 do niniejszego dokumentu.

Badanie opinii lokalnych liderów

Przeprowadzone online w maju i czerwcu 2023 roku, w którym wzięły udział łącznie 71 osoby, wyselekcjonowane z grupy interesariuszy w ramach Zespołu Doradczego, członków Zespołu Zadaniowego i Komitetu Sterującego (88% wszystkich zaproszonych do badania).

Głównym celem badania było poznanie opinii liderów z MOF Jasło, z czterech grup interesów (liderów administracji, liderów gospodarki, liderów sektora społecznego i liderów opinii), o miejscu, w którym żyją, sposobach korzystania z usług publicznych i potrzebach w tym zakresie. w efekcie badanie zostanie wykorzystane przy planowaniu kierunków rozwoju.

Raport z badania stanowi załącznik nr 2 do niniejszego dokumentu.

Ankieta potencjału instytucjonalnego

Przeprowadzona w czerwcu 2023 roku, jako pomocnicze narzędzie diagnostyczne w obszarze instytucjonalnym gmin MOF Jasło, ze szczególnym uwzględnieniem potencjału i możliwości współpracy. Kwestionariusz stanowił narzędzie samooceny i był wypełniany przez poszczególne samorzady indywidualnie.

Głównym celem ankiety było uzyskanie podstawowych informacji w zakresie potrzeb i zasobów ludzkich oraz infrastrukturalnych, jako zaplecza administracyjnego do prowadzenia procesów strategicznych na poziomie MOF Jasło, ale także doświadczeń, warunków i możliwości wzajemnej współpracy pomiędzy poszczególnymi samorządami.

Raport z badania stanowi załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu.

Matryca kluczowych potencjałów

Przygotowana w czerwcu 2023 roku, jako narzędzie diagnostyczne w obszarze strategicznym samorządów MOF Jasło. Matryca stanowiła narzędzie wypracowane w formule warsztatowej z różnymi sektorami i grupami interesów, w tym interesariuszami kluczowymi, w ramach Zespołu Doradczego, i służyła do zidentyfikowania oraz selekcji kluczowych zasobów i produktów na poziomie lokalnym oraz poziomie MOF Jasło.

Głównym celem matrycy było zidentyfikowanie i ocena potencjału zasobów, które mogą być wykorzystane dla generowania łańcuchów produktów, zidentyfikowanie kluczowych produktów o największym potencjale rozwoju i generujących największe korzyści dla lokalnej społeczności oraz samosprawdzenie w zakresie potencjału MOF Jasło.

Matryca bilansu usług

Przygotowana w czerwcu 2023 roku, jako narzędzie samooceny popytu i podaży usług publicznych dostępnych dla poszczególnych gmin MOF Jasło, wraz z symulacją przepływów usług pomiędzy samorządami (zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz obszaru MOF Jasło).

Głównym celem matrycy była identyfikacja kluczowych potrzeb mieszkańców na usługi publiczne oraz poziomu podaży (wypełnienia) na te usługi w poszczególnych samorządach, oraz wskazaniem innych ośrodków, w których usługi te są realizowane. Pozwala to zobrazować przepływ i dostępność usług publicznych w ramach MOF Jasło (samowystarczalność) oraz obszary deficytowe, dla których mieszkańcy korzystają z ośrodków zewnętrznych (brak usługi lub niewystarczająca jakość).

Drzewo problemów

Narzędzie pozwalające na zidentyfikowanie kluczowych problemów wspólnych dla MOF Jasło w formie matrycy logicznej. Matryca wypracowana w toku prac warsztatowych w czerwcu 2023 roku wspólnie z przedstawicielami samorządów MOF Jasło, w tym interesariuszy zewnętrznych w ramach Zespołu Doradczego.

Głównym celem matrycy było zidentyfikowanie kluczowych i wstępnych wyzwań i deficytów (problemów) wspólnych dla całego MOF Jasło, uzupełnionych o kluczowe zależności przyczynowo-skutkowe dla poszczególnych problemów. Pozwala to na zobrazowanie faktycznego ciągu logicznego dla wybranych wyzwań.

Matryca SWOT

Przygotowana w czerwcu 2023 roku, jako podsumowujące narzędzie diagnostyczne w obszarze strategicznym samorządów MOF Jasło. Matryca stanowiła narzędzie identyfikacji kluczowych determinantów (czynników) wpływających pozytywnie lub negatywnie na rozwój MOF Jasło oraz na analizie powiązań pomiędzy tymi czynnikami.

Głównym celem matrycy było zidentyfikowanie wspólnych dla MOF Jasło kategorii czynników, które mają największy wpływ na rozwój strategiczny oraz analiza

zależności pomiędzy tymi czynnikami. Pozwala to zidentyfikować obszary strategicznej interwencji i zasadnicze potencjały do wykorzystania w tym procesie.

Kluczowi interesariusze

Wstępnie wyselekcjonowana w maju 2023 roku grupa osób do współpracy dostarczająca wiedzy i informacji o sytuacji na obszarze MOF Jasło, zapewniając różnorodność wniosków i ocen w trakcie całego procesu – łącznie 61 osób.

Głównym celem narzędzia była identyfikacja i zaproszenie do współpracy partnerskiej najważniejszych przedstawicieli, reprezentantów, liderów MOF Jasło, z czterech grup interesów (liderów administracji, liderów gospodarki, liderów sektora społecznego i liderów opinii) w ramach Zespołu Doradczego¹. Pozwala to na uzyskanie zróżnicowanych ocen i opinii od reprezentantów kluczowych środowisk w zakresie rozwoju MOF Jasło.

Spotkania Komitetu Sterującego i Zespołu Zadaniowego

Cykliczne narzędzie pomocnicze, w formie spotkań bezpośrednich i zdalnych odbywających się w pełnej reprezentacji i w stałych terminach z udziałem kluczowych przedstawicieli samorządów MOF Jasło w dwóch zespołach – Komitetu Sterującego² (organ strategiczny) i Zespołu Zadaniowego³ (organ roboczy).

Głównym celem narzędzia była ciągła i transparentna komunikacja, współuczestniczenie wszystkich stron w procesie diagnostycznym oraz sprawne wykorzystanie pozostałych narzędzi, wypracowanie kluczowych wniosków oraz zatwierdzanie poszczególnych zadań.

---

¹ Zespół Doradczy powołany Zarządzeniem nr V/98/2023 Burmistrza Miasta Jasła z dnia 30 maja 2023 r. w sprawie: powołania Zespołu Doradczego partnerów społeczno-gospodarczych dla realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jasło (ZIT MOF Jasło)

² Komitet Sterujący powołany Aneks nr 1 do Porozumienia Międzygminnego z dnia 07 lutego 2023 r. w sprawie powołania Związku ZIT, mającego na celu współpracę jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jasło, służącemu realizacji zadań w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, zawarty w dniu 6 lipca 2023 r.

³ Zespół Zadaniowy powołany Zarządzeniem nr V/91/2023 Burmistrza Miasta Jasła z dnia 19 maja 2023 r. w sprawie: powołania Zespołu Zadaniowego ds. Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jasło (ZIT MOF Jasło)

2. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU

2.1. PODSTAWOWE INFORMACJE

Obszar objęty procesem strategicznym, czyli tzw. Miejski Obszar Funkcjonalny Jasło, obejmuje w części teren powiatu jasielskiego i niżej wymienione samorządy:

- Miasto Jasło
- Gmina Dębowiec
- Gmina Jasło
- Gmina Miejsko-Wiejska Kołaczyce
- Gmina Skołyszyn
- Gmina Tarnowiec

Miejski Obszar Funkcjonalny Jasło (MOF Jasło) to formalny obszar funkcjonalny, w skład którego wchodzi Miasto Jasło jako ośrodek rdzeniowy oraz Gmina Dębowiec, Gmina Jasło, Gmina Kołaczyce, Gmina Skołyszyn, Gmina Tarnowiec, jako strefy zewnętrzne MOF, który został wyznaczony w Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2030, jako jeden z obszarów strategicznej interwencji.

Rysunek 1: Spotkanie otwierające proces strategiczny w Jaśle

Źródło: UM Jasło

Wymienione w tym składzie i na tym obszarze samorządy tworzą partnerstwo i współpracują w formie **porozumienia komunalnego** wynikającego z zawartego w dniu 7 lutego 2023 r. „Porozumienia międzygminnego w sprawie powołania Związku ZIT, mającego na celu współpracę jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Jasło, służącemu realizacji zadań w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych”, w którym **liderem jest Miasto Jasło**, a pozostałe samorządy stanowią strony tego porozumienia.

Samorządy tworzące MOF Jasło podjęły w/w porozumienie mając na uwadze dalsze wzmocnienie i rozwój wzajemnych więzi partnerskich oraz integracji terytorialnej w celu sprzyjania zrównoważonemu rozwojowi MOF Jasło, w tym zaangażowania w zarządzaniu środkami Unii Europejskiej w ramach perspektywy finansowej 2021-2027 oraz efektywne wykorzystanie środków unijnych w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT).

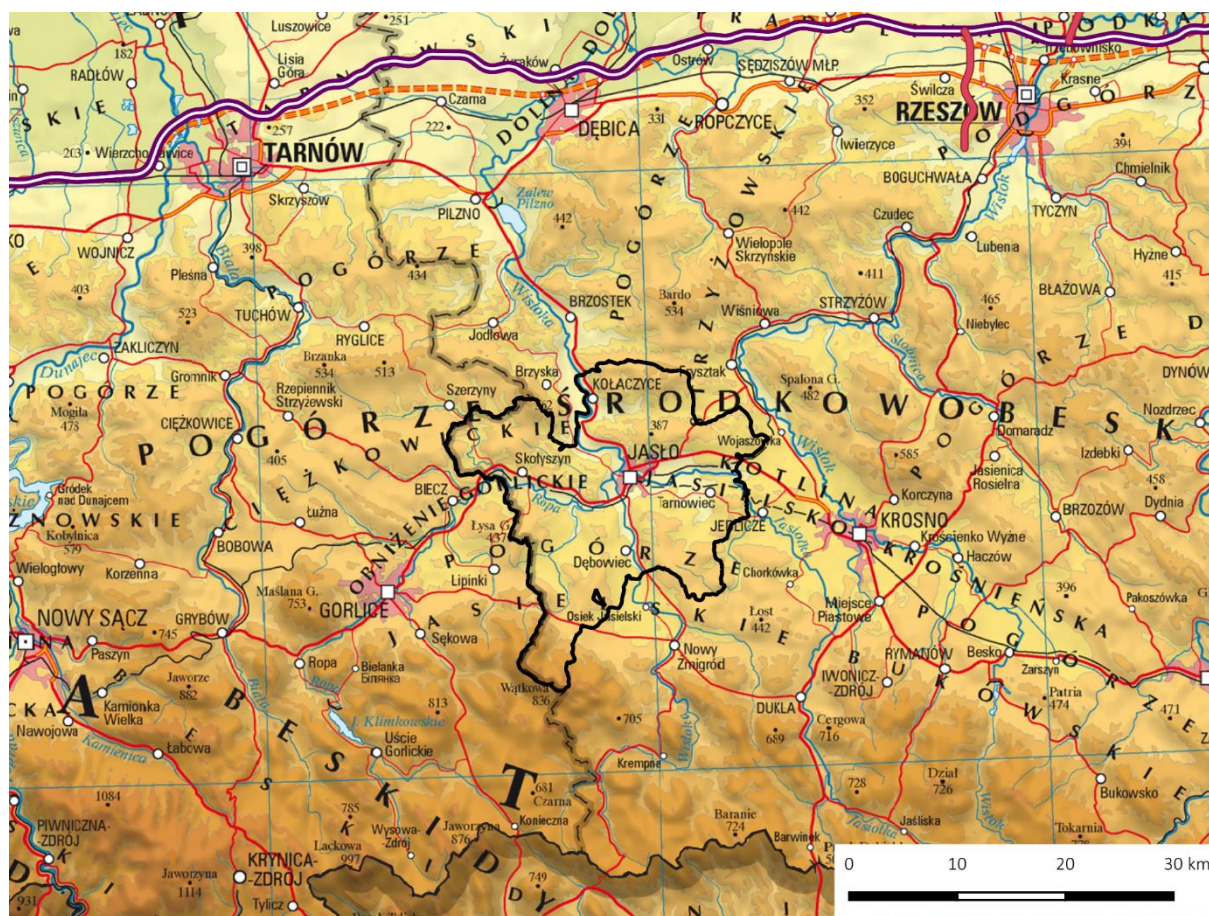
W tym celu dla celów sprawności procesu wyodrębniono trzy współdziałające i uzupełniające się zespoły:

- Zespół Doradczy – z rolą opiniująco-doradczą (reprezentanci różnych środowisk publicznych, gospodarczych i społecznych, z całego obszaru),
- Komitet Sterujący – z rolą strategiczną (władarze wszystkich samorządów),
- Zespół Zadaniowy – z rolą operacyjną (przedstawiciele wszystkich samorządów).

Należy wspomnieć, że sygnatariusze porozumienia współdziałają dłużej, niż wynika to z podjętej deklaracji w lutym 2023 roku. Przed podpisaniem porozumienia, współpraca partnerów miała charakter wielowątkowy, oparte o różne formy prawne, zakresy i składy, a zasadniczo opierała się na **szerzeniu idei samorządności i wzajemnego wspierania się** w dążeniu do poprawy warunków życia i poprawy zasobów infrastrukturalnych, które jako całość miało wpływ na rozwój tego terenu.

Przykładem takiej współpracy wszystkich samorządów mogą być m.in. Powiatowo-Gminny Związek Komunikacyjny w Powiecie Jasielskim (organizacja transportu publicznego na terenie powiatu) czy Związek Gmin Dorzecza Wisłoki (inwestycje w komunalne sieci wodociągowe czy kanalizacyjne).

Rysunek 2: Położenie MOF Jasło

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUGiK oraz GDDKiA

Wszystkie samorządy wchodzące w skład MOF Jasło **są położone w województwie podkarpackim, w powiecie jasielskim**, przy granicy z województwem małopolskim, niedaleko granicy polsko-słowackiej (od południowej granicy powiatu). Samorządy te **są połączone liniowo**, graniczą bezpośrednio ze sobą, tworząc spójny i zintegrowany obszar administracyjny z głównym ośrodkiem centralnym – Miastem Jasłem, a także jedną gminą o statusie miejsko-wiejskim – Kołaczyce. Obszarem MOF Jasło objęta jest zasadniczo północna część powiatu jasielskiego (bez jednej gminy północnej – Brzyska oraz grupy gmin południowych – Krepna, Nowy Żmigród i Osiek Jasielski).

Pod względem przyrodniczym cały obszar MOF Jasło charakteryzuje się **średnio przyjaznymi warunkami naturalnymi** o charakterze niskogórskim, z dostępem do terenów zielonych i lasów, w tym fragmentu Magurskiego Parku Narodowego (Ostoja Magurska) oraz naturalnych cieków i zbiorników wodnych, w tym rzek Wisłoka, Ropa i Jasiołka. Od południa obszar Partnerstwa znajduje się na terenie pasma górskiego – Beskidu Niskiego.

Biorąc pod uwagę walory gospodarcze i środowiskowe występujące na obszarze MOF Jasło dominującą pozycję gospodarczą odgrywa podstawowa, niewielka produkcja

rolnicza oraz rozwijające się winiarstwo. Zasadniczo silnym i zróżnicowanym ośrodkiem gospodarczym jest miasto powiatowe Jasło. Obszar pełni generalnie typowe funkcje osadnicze i społeczne w kontekście specyfiki gmin niskogórskich.

Mimo różnorodności występujących między członkami porozumienia, obszar ten jest stosunkowo **jednolity i spójny administracyjnie, zbudowany wokół ośrodka rdzeniowego (Miasto Jasło) i gmin obwarzankowych o funkcjach uzupełniających.**

Powierzchnia całego obszaru MOF Jasło wynosi około 418 km². Łączna liczba ludności na obszarze wynosi około 88088 osób, co daje średnią gęstość zaludnienia na poziomie 210 osób/km².

Tabela 1: Podstawowe dane liczbowe dotyczące samorządów

Nazwa samorządu	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności (osoby)	Gęstość zaludnienia (osoby/km ²)
Miasto Jasło	36,5	33463	916,8
Gmina Dębowiec	86,5	8789	101,6
Gmina Jasło	93,1	16027	172,1
Gmina Kołaczyce	61,1	8665	141,8
Gmina Skołyszyn	78,5	12117	154,4
Gmina Tarnowiec	62,5	9027	144,4
MOF JASŁO (razem)	418,2	88088	210,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (2021)

Biorąc pod uwagę charakterystykę poszczególnych gmin podjęto próbę ich syntetycznej definicji z punktu widzenia wspólnoty mieszkańców, ducha gminy (genius loci) i warunków fizycznych:

Tabela 2: Charakterystyka MOF Jasło

Wspólnota mieszkańców	Duch gminy (genius loci)	Warunki fizyczne
Uogólniony opis partnerstwa		
Mieszkańcy MOF Jasło to ludzie zdeterminowani, ambitni, aktywni i przedsiębiorczy, potrafiący	MOF Jasło to stolica odrodzonego polskiego winiarstwa, z jasielskim winem jako kluczowym	MOF Jasło znajduje się w Kotlinie Jasielskiej u zbiegu trzech rzek Wiśtoki, Jasiołki i Ropy, gdzie krajobraz jest

się włączyć w życie społeczne i działalność grup formalnych i nieformalnych	produktem lokalnym. To obszar z centralnym Miastem, otoczonym gminami obwarzankowymi z licznymi atrakcjami, jak Karpacka Troja, ruiny zamku Golez czy zabytki sakralne	typowy dla pasa pogórzy karpackich, charakteryzując się dużą malowniczością i atrakcyjnością widokową
Miasto Jasło		
Jasło – to miasto feniks, które jako jedyne w Europie zostało niemal całkowicie zburzone, nie w wyniku działań wojennych, ale z premedytacją poddane destrukcji. Mimo, że zniszczone w 97 procentach, Jasło – jak feniks z popiołów – odrodziło się. Sprawia to niezłomna wola i determinacja mieszkańców. i tak jest do dziś, bo można powiedzieć, że jaślanie to zaangażowani, aktywni i kreatywni mieszkańcy, którzy identyfikują się ze swoim rodzinnym miastem.	Współcześnie Jasło określane jest mianem „stolicy odrodzonego polskiego winiarstwa”. Jasielskie wino jest produktem lokalnym, z którego słynie miasto – dla jednych winiarstwo stało się hobby, dla innych przerodziło się w sposób na życie. Przez Jasło i okolice przebiega Jasielski Szlak Winny, który tworzy szesnaście winnic.	Jasło jest malowniczo położonym miastem w centrum Kotliny Jasielskiej będącej częścią tzw. Dołów Jasielsko-Sanockich, u zbiegu trzech rzek Wisłoki, Jasiołki i Ropy. Miasto znajduje się blisko granicy słowackiej i ukraińskiej, Magurskiego Parku Narodowego, Beskidu Niskiego, Bieszczad, jak również regionalnego ośrodka miejskiego – Rzeszowa
Gmina Jasło		
Gmina Jasło jest najludniejszą gminą wiejską w powiecie jasielskim. Mieszkańcy gminy charakteryzują się dużą przedsiębiorczością oraz zaangażowaniem w sprawy lokalne. Na terenie gminy działa wiele organizacji pozarządowych jak Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, Kluby Sportowe oraz stowarzyszenia działające na rzecz rozwoju lokalnego	Gmina Jasło jest gminą bardzo zróżnicowaną. Jest gminą „obwarzankową”, co zapewnia mieszkańcom komfort mieszkania na wsi i bliski dostęp do usług i miejsc pracy zlokalizowanych na terenie miasta Jasła. Na terenie gminy znajduje się wiele cennych zabytków architektury, miejsc pamięci związanych z obu wojnami oraz jedna z największych atrakcji turystycznych powiatu – skansen archeologiczny w Trzcinicy, nazywany "Karpacką Troją".	Gmina Jasło jest gminą wiejską położoną w południowo-zachodniej części województwa podkarpackiego, w Kotlinie Jasielsko-Krośnieńskiej, w powiecie jasielskim. Obejmuje tereny leżące wokół miasta Jasła w dolinach rzeki Wisłoki, Jasiołki i Ropy. Gmina pod względem powierzchni jest jedną z większych gmin leżących w powiecie jasielskim, w jej skład wchodzi 18 miejscowości, które tworzą 17 sołectw.
Gmina Dębowiec		
Mieszkańcy Gminy Dębowiec w większości są zadowoleni z życia. w sprawach ważnych dla społeczeństwa potrafią się zjednoczyć. w sprawach	Mieszkańcy Gminy Dębowiec, w szczególności starsi, bardzo cenią sobie wiarę religijną, dlatego Duchem Gminy Dębowiec można określić Bazylikę	Gmina Dębowiec to pagórkowaty teren, łączy Pogórze Jasielskie z Beskidem Niskim. To miejsce, w którym każdy znajdzie coś dla siebie. Na

<p>związanych z życiem codziennym brak woli współpracy.</p>	<p>Mniejszą Najświętszej Maryi Panny La Salette w Dębowcu. Jest to bardzo szczególne miejsce, do którego pielgrzymuje wiele ludzi. Pełni ono rolę wzbogacenia sfery duchowej. Innym miejscem licznie odwiedzanym jest miejscowość Folusz, w której krzyżują się szlaki turystyczne, stanowiąca wrota Magurskiego Parku Narodowego.</p>	<p>terenie gminy nie ma rozwiniętego przemysłu. Można go scharakteryzować krótko, jako miejsce do odpoczynku, w szczególności dla osób mieszkających w większych miastach ze względu na walory krajobrazowe.</p>
Gmina Kołaczyce		
<p>Mieszkańcy Gminy Kołaczyce to wspólnota zaangażowana w życie społeczne, cechująca się wysokimi aspiracjami i potrzebą dostosowania kierunków rozwoju gminy do zmieniających się uwarunkowań, w tym zmian społecznych, gospodarczych, środowiskowych, technologicznych i cywilizacyjnych, zachodzących w otoczeniu gminy. w działaniu wspólnoty przejawia się troska o seniorów i najmłodszych mieszkańców Gminy.</p>	<p>Gmina Kołaczyce jest ostoją spokoju i miejscem na wypoczynek. Jej krajobraz jest typowy dla pasa pogórzy karpaccich, charakteryzując się przy tym dużą malowniczością i atrakcyjnością widokową. Przez Gminę przechodzą szlaki turystyczne, z których mogą korzystać wielbiciele atrakcji oraz miłośnicy aktywnego spędzania czasu.</p>	<p>Gminę Kołaczyce, należącą do powiatu jasielskiego, tworzy miasto Kołaczyce oraz 7 sołectw. Głównym ośrodkiem administracyjnym, gospodarczym i usługowym jest nieodległe Jasto. Pod względem geograficznym gmina niemalże w całości należy do Pogórza Strzyżowskiego. Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 73, łącząca południowo-wschodni skrawek Polski z Tarnowem i autostradą A4.</p>
Gmina Skołyszyn		
<p>Mieszkańcy Gminy Skołyszyn to wspólnota cechująca się zaangażowaniem w sprawy społeczne. Ważnymi czynnikami charakteryzującymi mieszkańców są pracowitość i posiadany gen przedsiębiorczości. Troska o seniorów przejawia się osiaganiem wybitnego wieku. To dzięki temu, najstarsza Polka w 2012 roku, Pani Aleksandra Dranka przeżyła 110 lat i mieszkała w Gminie Skołyszyn.</p>	<p>Gmina Skołyszyn partnerem dla biznesu. Usytuowanie przy DK 28 i zaangażowanie mieszkańców sprawiły, że jest to miejsce, gdzie prężnie rozwija się handel, usługi i produkcja.</p> <p>W niespełna 13 tysięcznej Gminie, działa około 500 przedsiębiorców, a więc jest to doskonała lokalizacja do inwestowania.</p>	<p>Gmina Skołyszyn położona jest w województwie podkarpackim, bezpośrednio przy granicy z województwem małopolskim. Fizycznogeograficznie to obszar trzech krain: Pogórza Ciężkowickiego, Pogórza Jasielskiego i Obniżenia Gorlickiego wchodzącego w skład Dołów Jasielsko-Sanockich. Urokliwe miejsce do życia: dobrze skomunikowane i z terenami stricte inwestycyjnymi.</p>
Gmina Tarnowiec		

Mieszkańcy biorą czynny udział w procesie rozwoju gminy, również poprzez angażowanie się w działalność grup nieformalnych lub formalnych, takich jak: KGW, OSP, LKS, Zespoły Ludowe, stowarzyszenia prowadzące niepubliczne jednostki oświatowe.	Gmina Tarnowiec posiada bardzo bogatą historię i związane z nią dziedzictwo kulturowe oraz zaangażowanych w rozwój lokalny mieszkańców i działające organizacje pozarządowe. Ogromnym zainteresowaniem cieszy się cyklicznie organizowany przez GOK w Tarnowcu Festiwal Smaków Regionalnych – Pierogi.	Gmina Tarnowiec, to gmina wiejska, położona w południowo-wschodniej Polsce, w województwie podkarpackim, w powiecie jasielskim. Gmina ma powierzchnię 6 250 ha, na jej terenie znajduje się 17 miejscowości. Siedzibą gminy jest miejscowość Tarnowiec.
--	--	---

Źródło: opracowanie własne

2.2. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU FUNKCJONALNEGO

Gminy wchodzące w skład obszaru sklasyfikować można według poniższej typologii.

Tabela 3: Typologia gmin

Miasto Jasło	
Funkcja wiodąca gminy	E2_GM: Ośrodki wielofunkcyjne
Typ obszaru problemowego	Nie dotyczy
Rodzaj obszaru problemowego	Nie dotyczy
Gmina Dębowiec	
Funkcja wiodąca gminy	I4_GW: Umiarkowana funkcja rolnicza
Typ obszaru problemowego	Górskie
Rodzaj obszaru problemowego	Ekonomiczne
Gmina Jasło	
Funkcja wiodąca gminy	I4_GW: Umiarkowana funkcja rolnicza
Typ obszaru problemowego	Nie dotyczy
Rodzaj obszaru problemowego	Nie dotyczy
Gmina Kołaczyce	
Funkcja wiodąca gminy	I3_GMW: Umiarkowana funkcja rolnicza
Typ obszaru problemowego	Górskie
Rodzaj obszaru problemowego	Ekonomiczne
Gmina Skołyszyn	
Funkcja wiodąca gminy	I4_GW: Umiarkowana funkcja rolnicza
Typ obszaru problemowego	Górskie
Rodzaj obszaru problemowego	Ekonomiczne
Gmina Tarnowiec	
Funkcja wiodąca gminy	I4_GW: Umiarkowana funkcja rolnicza
Typ obszaru problemowego	Górskie
Rodzaj obszaru problemowego	Ekonomiczne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Aktualizacji delimitacji obszarów problemowych w Polsce na 2018 rok (P. Śleszyński z zespołem. Warszawa, 13 grudnia 2019 r.)

Większość gmin powiatu pełni umiarkowane funkcje rolnicze, jedynie ośrodek rdzeniowy (centralny) Miasto Jasło pełni inną funkcję – ośrodka wielofunkcyjnego.

Cztery gminy (Dębowiec, Kołaczyce, Skołyszyn i Tarnowiec) mają charakter problemowy typu „górskiego” – są to obszary głównie na południu kraju (kłodzki, nowosądecki, jasielski, krośnieński), których geneza wiąże się z trudnościami gospodarowania uwarunkowanymi górskim i pogórskim charakterem środowiska przyrodniczego. Obszary góryste były po II wojnie światowej „klasycznymi” obszarami problemowymi, dla których aktywizacji m.in. powołano istniejący w latach 1957-2011 Komitet Zagospodarowania Ziemi Górskich PAN.

Na podstawie wiedzy o rodzaju dominujących problemów oraz badań terenowych przeprowadzonych w roku 2018, przedstawiono rekomendacje o charakterze systemowym, mogące służyć przeciwdziałaniu marginalizacji jednostek zaliczonych do typu „górskie”:

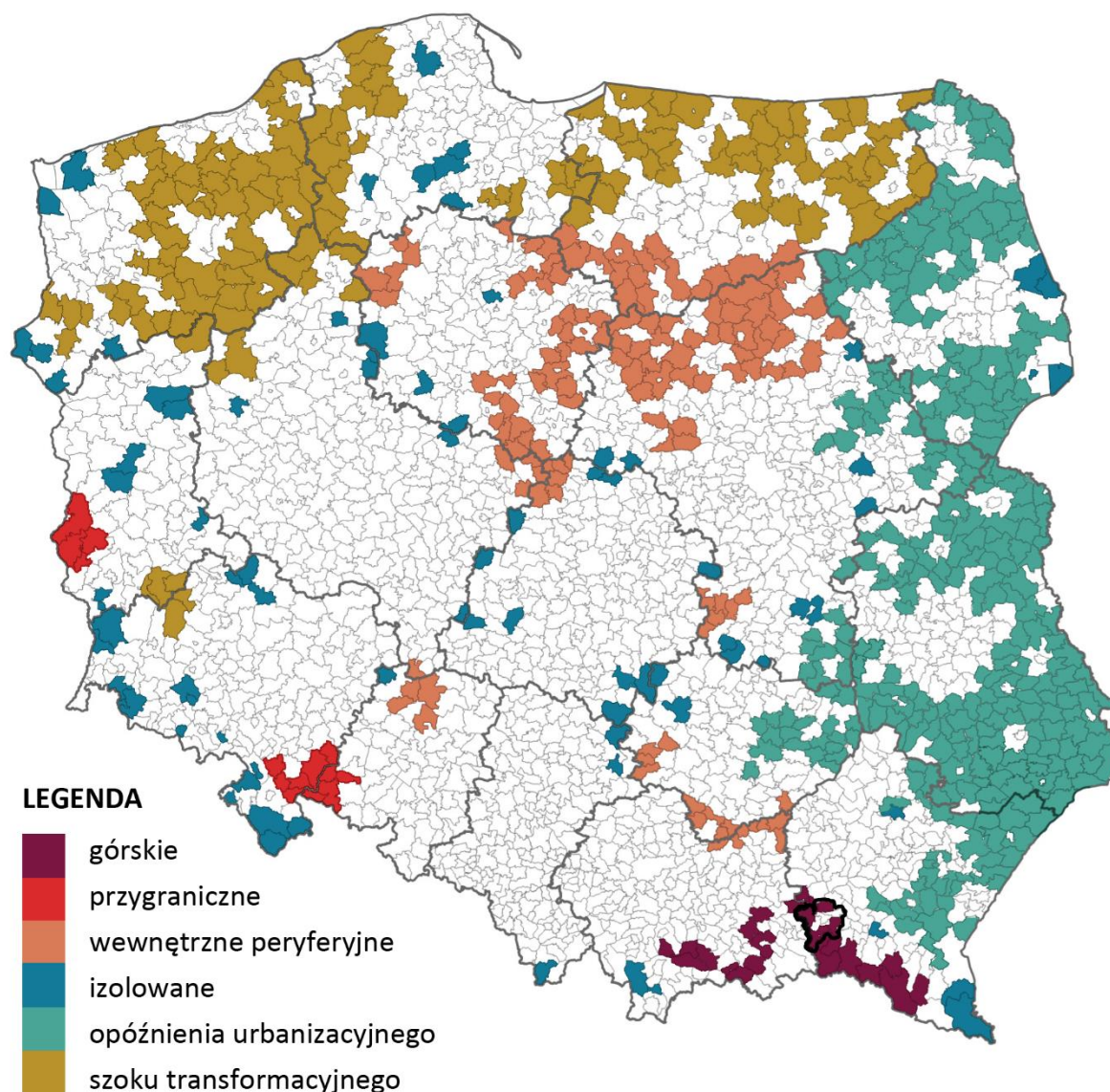
- działania hamujące odpływ wykwalifikowanych pracowników (np. stypendia dla podejmujących prace na miejscu);
- przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy, zabudowie dolin górskich, dewastacji krajobrazu;
- rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej łączącej góry i pogórze z ciągiem komunikacyjnym Polski południowej (autostrada A4, linia kolejowa E30), w tym połączenia do Nowego Sącza, Krosna, Sanoka;
- poprawa dostępności terenów atrakcyjnych turystycznie;
- innowacyjne rozwiązania w zakresie dostępności na obszarach rzadko zaludnionych (autobus na życzenie, car sharing, car pooling itd.);
- pobudzenie lokalnych powiązań handlowych, turystycznych i usługowych ze Słowacją i Czechami.

Jednocześnie w ramach Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030⁴, jako **gminy zagrożone trwałą marginalizacją** wskazano cztery gminy: Dębowiec, Kołaczyce, Skołyszyn i Tarnowiec. Natomiast Miasto Jasło, zostało wskazane jako **miasto tracące funkcje społeczno-gospodarcze**. Jedynie gmina Jasło znajduje się poza obiema klasyfikacjami problemowymi.

---

⁴ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030): Lista gmin zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021-2027 oraz Imienna lista 139 miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze

Rysunek 3: Charakterystyka obszarów problemowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Aktualizacji delimitacji obszarów problemowych w Polsce na 2018 rok (P. Śleszyński z zespołem, Warszawa, 13 grudnia 2019 r.)

Z punktu widzenia polityki prowadzonej przez Województwo Podkarpackie⁵, należy zwrócić uwagę, że cały region charakteryzuje korzystny policentryczny układ struktury osadniczej, tj. centralne położenie najważniejszych ośrodków miejskich. Miasta, ze względu na realizowane funkcje społeczno-gospodarcze różnego rzędu i ich rozprzestrzenianie na obszary sąsiadujące, zostały zidentyfikowane jako **regionalne bieguny wzrostu** dla danego subregionu i całego województwa.

⁵ Więcej w dokumentach strategicznych: „Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030” oraz „Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027”

Ocenia się, że Miasto Jasło jako ośrodek centralny (rdzeniowy), oddziałujący w ramach obszaru funkcjonalnego, posiada potencjał małych i średnich przedsiębiorstw w sektorze produkcyjnym i usługowym, predyspozycje do powiązań gospodarczych ze Słowacją. w celu wzmocnienia roli bieguna wzrostu, warto wykorzystywać również ciężenia grawitacyjne z miastem Krosno w układzie duopolu tych miast.

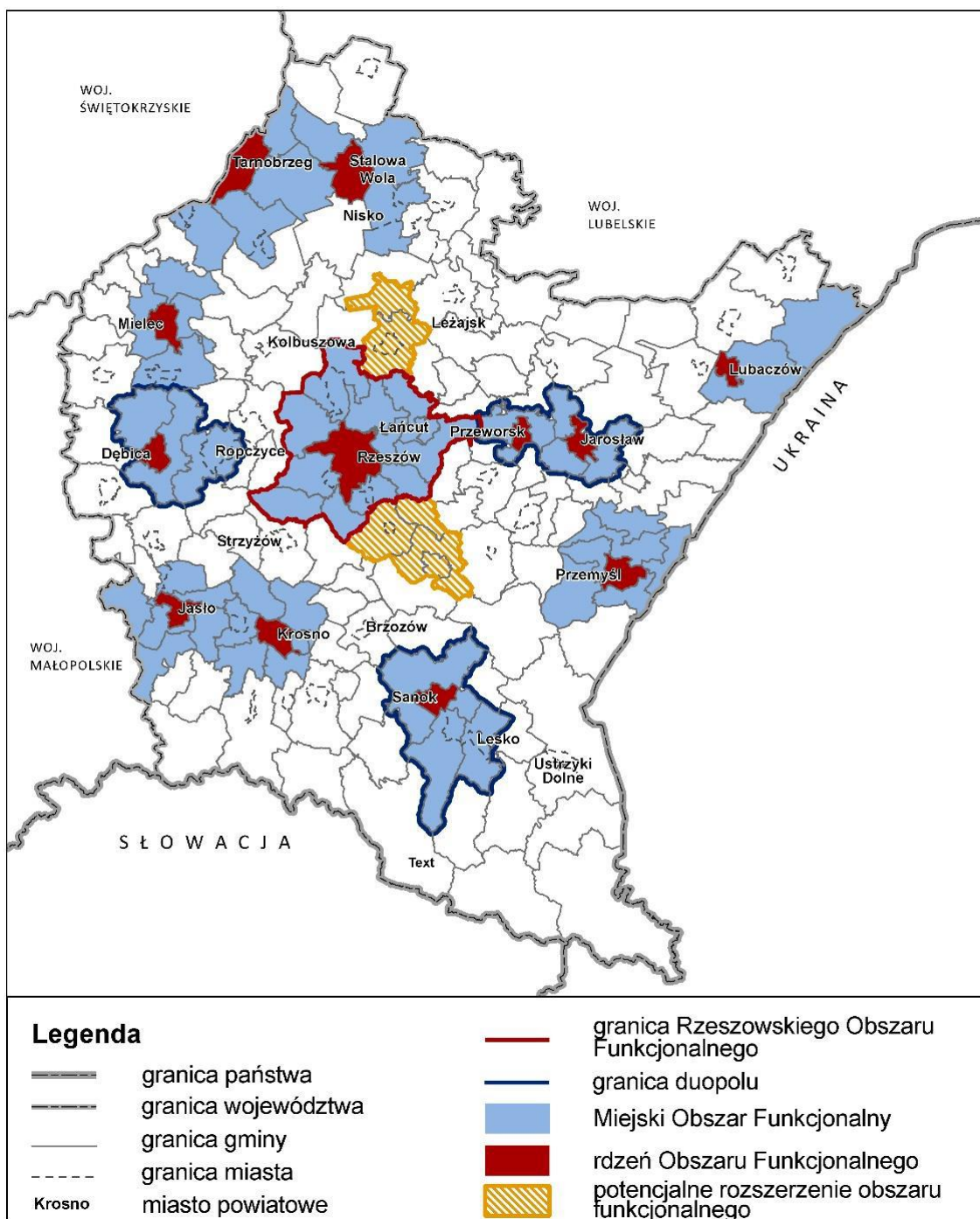
Jednym z kluczowych instrumentów ukierunkowanych na budowanie wspólnej polityki rozwoju obszarów funkcjonalnych jest **ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne**. ZIT mają za zadanie promować kompleksowe podejście do rozwiązywania problemów oraz partnerski model współpracy między samorządami, poprzez m.in. przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów miejskiego obszaru funkcjonalnego za pomocą projektów zintegrowanych – oddziałujących szeroko na dane terytorium i odpowiadających na istniejące problemy w sposób kompleksowy, długofalowy.

Realizacja projektów zintegrowanych (wdrażanych za pomocą instrumentu terytorialnego ZIT) przewidziana została w ramach:

- Priorytetu 6, CS 5(i) – obejmuje interwencje w zakresie kultury, turystyki, dziedzictwa naturalnego, fizycznej odnowy i bezpieczeństwa publicznego oraz uzbrajania terenów inwestycyjnych;
- Priorytetu 3, CS 2(viii) – obejmuje wsparcie skierowane dla miast i ich obszarów funkcjonalnych, w których istnieje uzasadniona potrzeba dalszego rozwoju (wzmocnienia) lub budowy systemu transportu zbiorowego.

Zakres terytorialny ZIT w województwie podkarpackim obejmuje strategicznie wyodrębnionych jedenaście obszarów funkcjonalnych, jako tzw. Regionalne bieguny wzrostu, z czego jednym z nich jest właśnie MOF Jasło.

Rysunek 4: Regionalne Bieguny Wzrostu (MOF) w województwie podkarpackim

Źródło: opracowanie Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego na podstawie SRW 2030

3. PORTRET STATYSTYCZNY

Portret statystyczny przygotowano dla zobrazowania sytuacji społeczno-gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej obszaru MOF Jasło. Zgodnie z teorią zrównoważonego rozwoju przeanalizowano trzy wymiary rozwoju: **gospodarczy, społeczny i środowiskowo-przestrzenny**. Następnie w ramach każdego z wymiarów wyodrębniono dodatkowe podobszary analizy.

Na ich bazie dokonano sformułowania wniosków istotnych z punktu widzenia diagnozowania problemów, deficytów, ale też potencjałów rozwojowych badanego obszaru. Jednocześnie przeprowadzone wnioskowanie wskazuje **kluczowe, kierunkowe obszary wsparcia i rozwoju**, bez pogłębionej analizy eksperckiej. Pozwala to na ich ukierunkowanie, ale nie zamknięcie, podczas procesu **wyodrębnienia celu strategicznego rozwoju i kierunków interwencji**.

Portret statystyczny obszaru został przedstawiony w dwóch zasadniczych ujęciach. Przede wszystkim z perspektywy całego MOF Jasło oraz, w niektórych przypadkach, z perspektywy każdej z gmin osobno, wraz ze zbiorczym podsumowaniem.

Do stworzenia portretu statystycznego obszaru i jego charakterystyki wskaźnikowej, zarówno w obszarze podstawowym, jak i pogłębionym, obszarowym, wykorzystano:

- Dostępne dane statystyczne przedstawione w formie wskaźników syntetycznych rozwoju poszczególnych gmin (MRL Gminy);
- Dostępne dane statystyczne przedstawione w formie wartości nominalnych, danych procentowych i strukturalnych dla obszaru (MRL Analizy);
- Zebrane zastane w powiecie dane, informacje i dokumenty o charakterze strategicznym, analitycznym, statystycznym (strategie, opracowania, badania, raporty, etc.)
- Zebrane dane z przeprowadzonych badań i ankiet: mieszkańców i liderów;
- Wnioski z przeprowadzonych spotkań warsztatowych, spacerów badawczych i białego wywiadu.

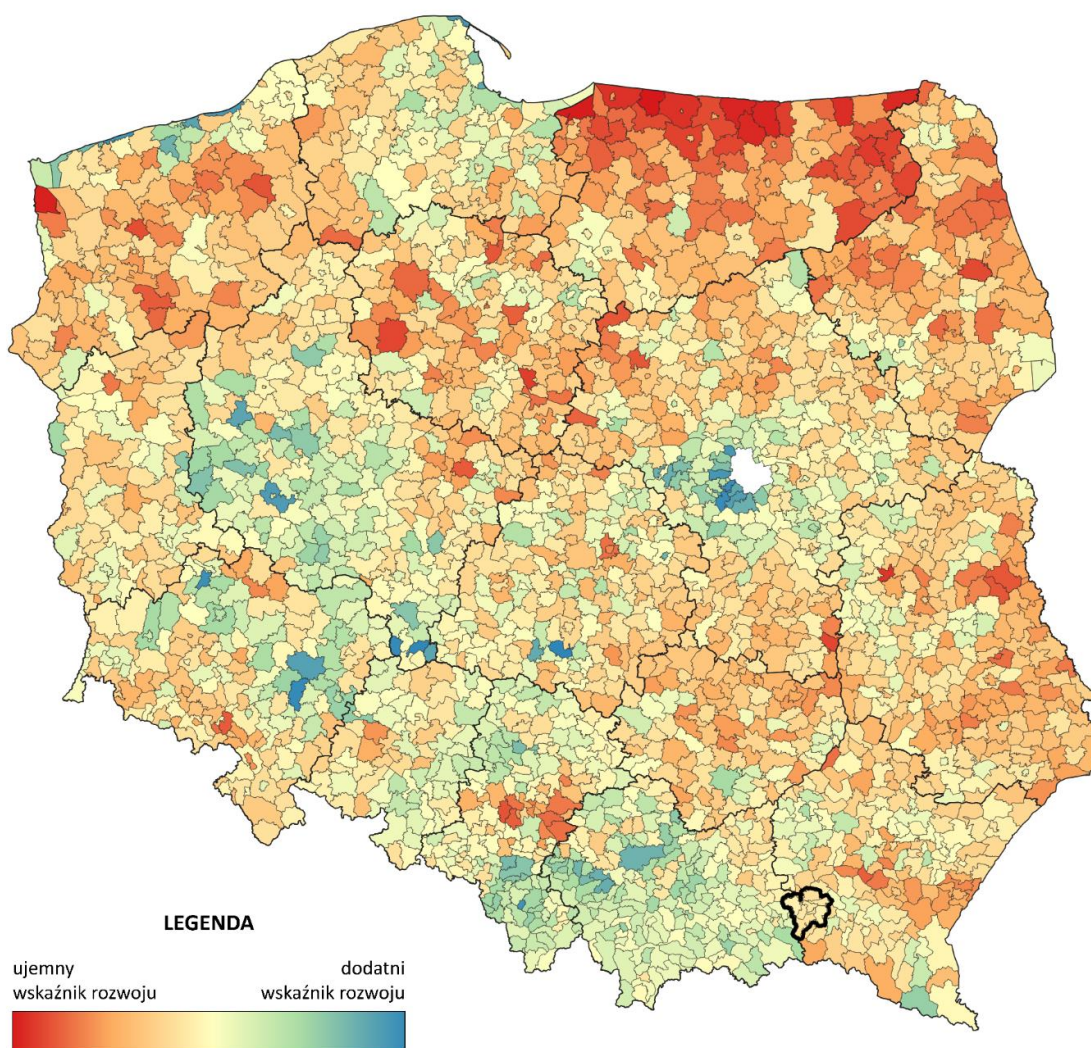
Portret został przedstawiony w następujących wymiarach:

- **Ogólny**, stanowiący podsumowanie kompleksowego obrazu statystycznego obszaru;
- **Społeczny**, obrazujący demografię oraz dostępność i jakość usług publicznych;
- **Gospodarczy**, obrazujący potencjał gospodarczy i rynku pracy;
- **Środowiskowo-przestrzenny**, obrazujący jakość środowiska naturalnego i dostępność przestrzenno-komunikacyjną;
- **Indywidualny**, obrazujący indywidualną sytuację poszczególnych gmin obszaru w pełnym wymiarze społeczno-gospodarczym.

3.1. OGÓLNY WSKAŹNIK ROZWOJU OBSZARU

Ogólny wskaźnik rozwoju obszaru wskazuje, iż ogólna sytuacja w roku 2021 w obszarze MOF Jasło (z wyjątkiem gmin Skołyszyn i Tarnowiec) jest nieco słabsza niż średnia dla grupy referencyjnej. Oznacza to, że bez kluczowych, celowanych interwencji, deficyty te mogą się pogłębiać i postępować dalej oddalając samorzady obszaru od szybciej rozwijających się samorządów.

Rysunek 5: Ogólny wskaźnik rozwoju na tle kraju (2021)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

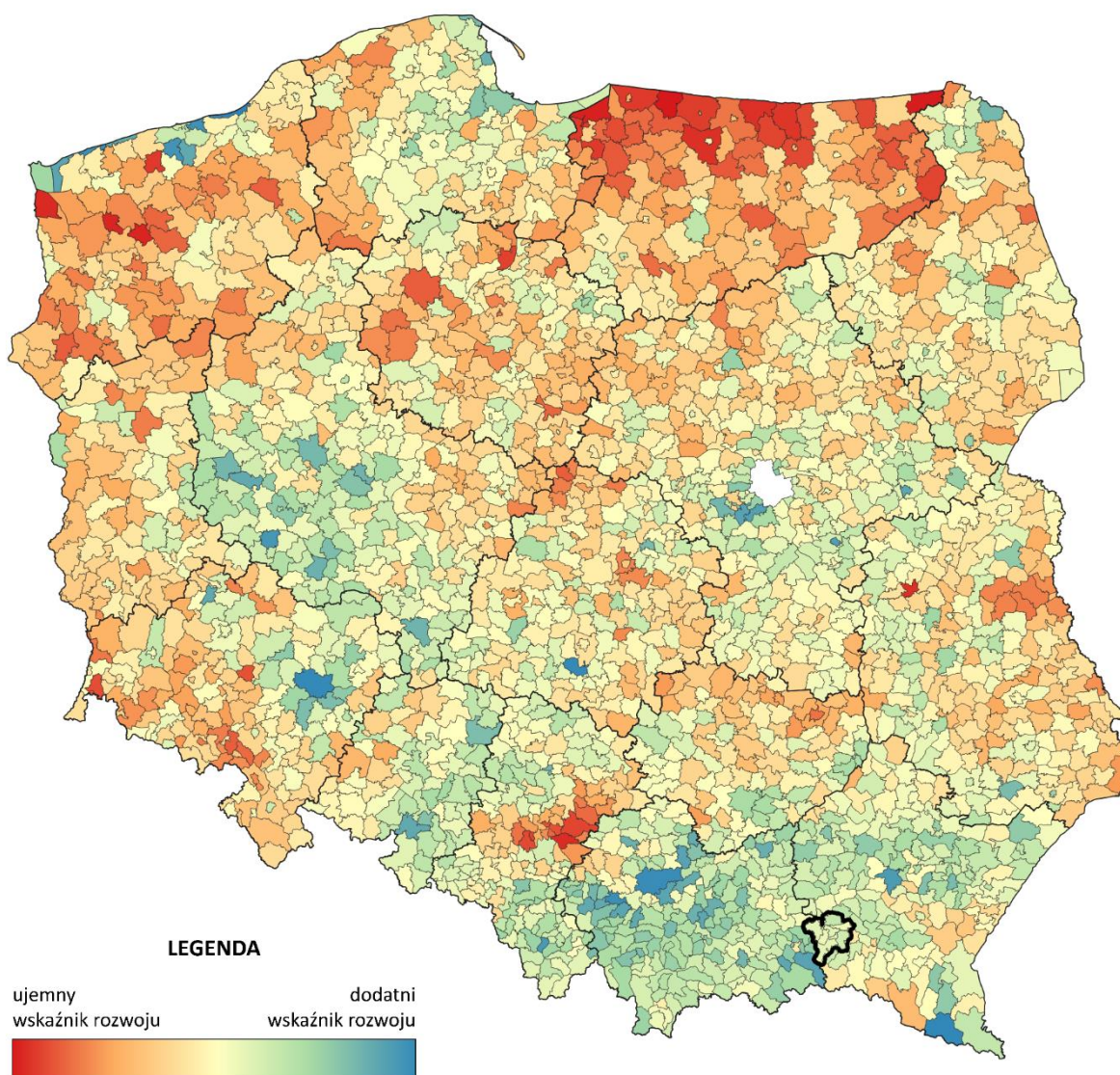
Celem uściślenia i uszczegółowienia obrazu obszaru MOF Jasło, dotarcia do przyczyn problemów, a także przewidywania skutków obecnej sytuacji, dla wyodrębnienia działań zaradczych do podjęcia, konieczna jest poszerzona analiza kluczowych obszarów życia społeczno-gospodarczego.

Należy jednak pamiętać, że na etapie diagnozy objętej niniejszym raportem podsumowującym, obszary te traktowane są jako kierunkowe i wstępne, stanowiące punkt wyjścia do pogłębionej refleksji podczas procesu strategicznego zakończonego określeniem zasadniczych celów.

3.2. WYMIAR SPOŁECZNY

Społeczny wskaźnik rozwoju obszaru wskazuje, iż sytuacja w roku 2021 w obszarze MOF Jasło (dla wszystkich gmin) jest neutralna lub lepsza niż średnia dla grupy referencyjnej.

Rysunek 6: Społeczny wskaźnik rozwoju na tle kraju (2021)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Diagnoza wymiaru społecznego MOF Jasło obejmuje analizę sytuacji i procesów zachodzących w społeczności zamieszkującej na obszarze Partnerstwa, zarówno w kontekście demograficznym i kulturowym, jak i w kontekście oferty gmin kierowanej do społeczności lokalnej (dostęp do usług, edukacja, oferta mieszkaniowa, itp.).

Celem diagnozy sytuacji społecznej jest uchwycenie trendów dotyczących zapotrzebowania na usługi zarówno publiczne, jak i rynkowe, infrastrukturę techniczną, zasoby mieszkaniowe oraz uwarunkowań rynku pracy. Pomiedzy wymienionymi usługami publicznymi i rynkowymi oraz aktywnościami mieszkańców, a sytuacją finansową samorządów dochodzi do swoistego sprzężenia zwrotnego, którego efektem może być poziom zdolności do finansowania zadań publicznych przekładający się na jakość życia mieszkańców.

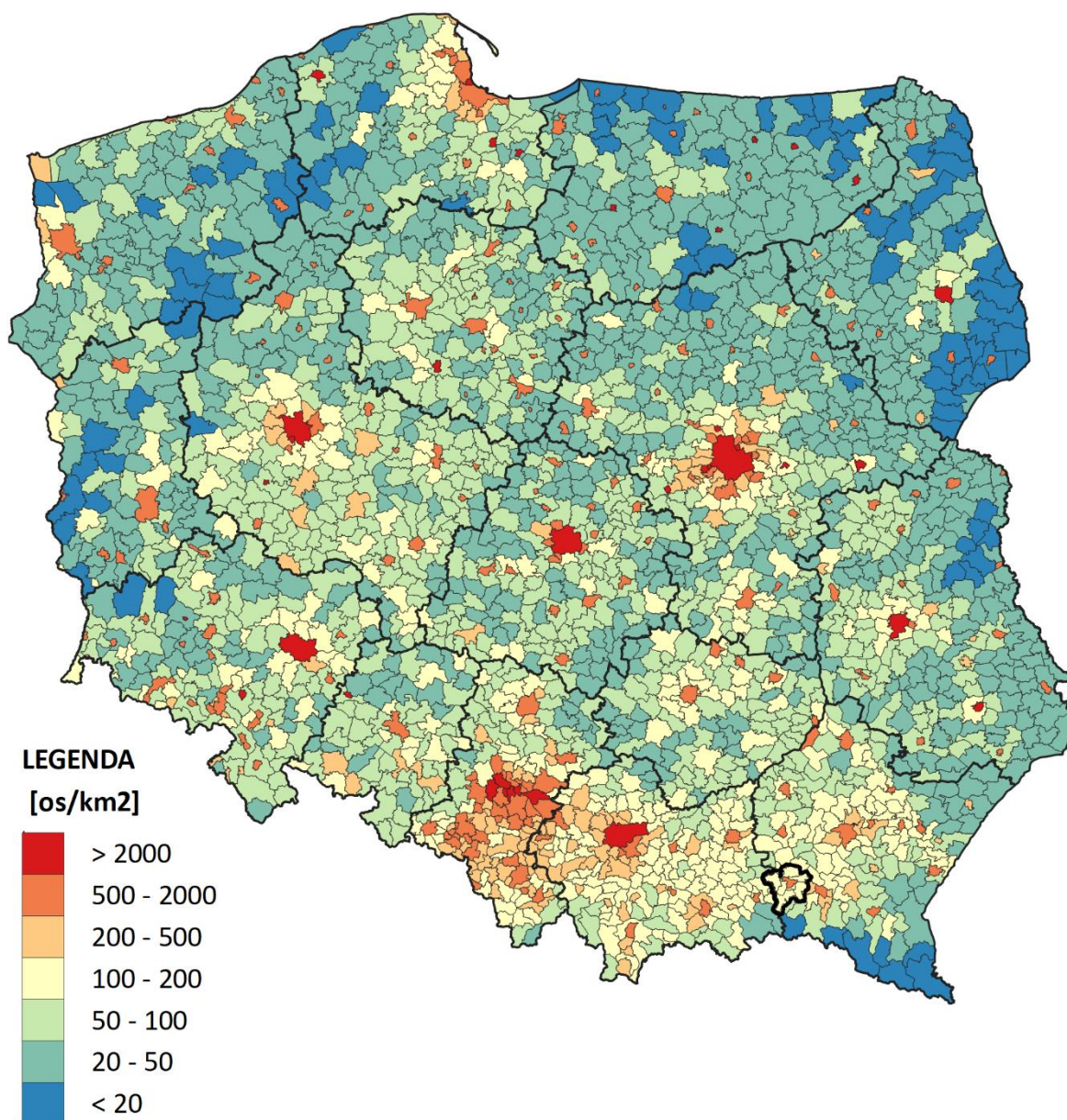
3.2.1. Sytuacja demograficzna

Potencjał demograficzny stanowi podstawowy zasób do rozpatrzenia w każdej gminie MOF Jasło. Determinowany jest m.in. przez przyrost naturalny ludności czy saldo migracji. w przypadku MOF Jasło istotne są zmiany w liczbie ludności, zarówno miejskiej i wiejskiej, na które znaczący wpływ mają ruchy migracyjne pomiędzy gminami, zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne. Struktura potencjału demograficznego i zachodzące zmiany w poszczególnych zjawiskach demograficznych kształtują większość procesów społeczno-ekonomicznych zachodzących w lokalnych społecznościach obszaru. Stabilna sytuacja demograficzna wpływa na finanse gmin, będąc podstawą perspektywicznego projektowania finansów publicznych.

W 2011 roku obszar Partnerstwa zamieszkiwało 92 572 osób. w roku 2021 liczba jego mieszkańców zmniejszyła się o 4 484 osób i wyniosła 88 088 osób. Największy ilościowo spadek liczby ludności zanotowano w mieście Jasło. Korzystne zmiany można zaobserwować tylko w gminie Dębowiec, gdzie na przestrzeni 11 lat wzrosła liczba ludności o 170 osób. Duży wpływ na wzrost liczby mieszkańców w gminie Dębowiec miały ruchy migracyjne.

Rysunek 7: Gęstość zaludnienia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Potwierdzeniem powyższych trendów są dane dotyczące gęstości zaludnienia gmin z obszaru Partnerstwa. Dostrzega się negatywne zmiany w mieście Jasło, w którym liczba mieszkańców na km² zmalała w okresie 2011-2021 o 94,6 osoby. w gminach wiejskich nastąpiły niewielkie wahania. Łącznie gęstość zaludnienia w obszarze MOF Jasło w porównaniu z 2011 r. spadła o 109,6 mieszkańców przypadających na km².

Tabela 4: Liczba ludności ZIT MOF Jasło

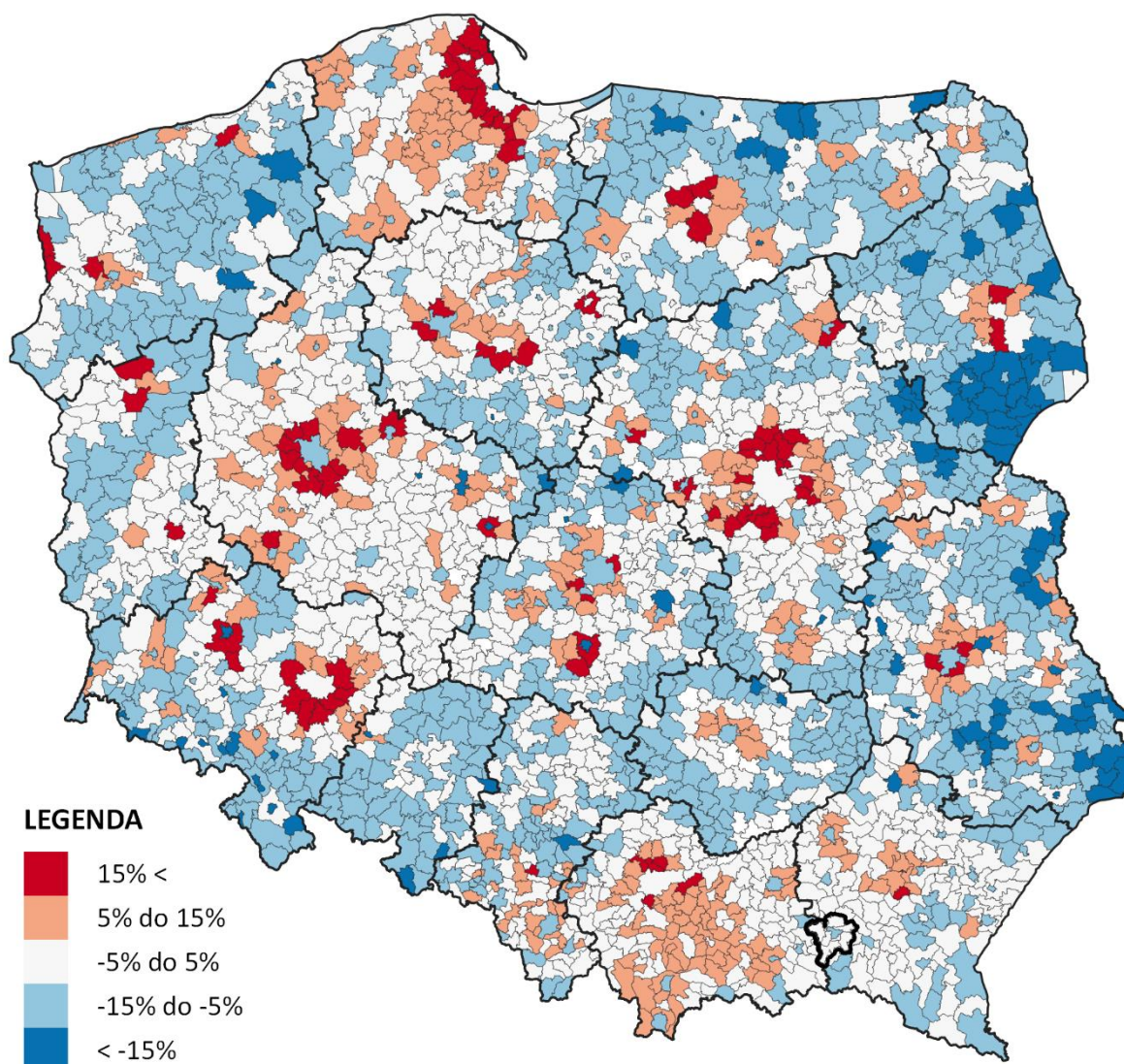
Gmina	2011	2013	2015	2017	2019	2021	Różnica 2021-2011
Miasto Jasło	36 918	36 363	36 001	35 445	34 882	33 463	-3 455
Gmina Jasło	16 277	16 417	16 395	16 331	16 357	16 027	-250
Gmina Dębowiec	8 619	8 675	8 731	8 822	8 867	8 789	170
Gmina Kołaczyce	9 099	9 060	8 957	8 964	8 929	8 665	-434
Gmina Skołyszyn	12 476	12 512	12 449	12 531	12 475	12 117	-359
Gmina Tarnowiec	9 183	9 199	9 204	9 124	9 168	9 027	-156
Łącznie	92 572	92 226	91 737	91 217	90 678	88 088	-4 484

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Tendencje związane ze starzeniem się mieszkańców Partnerstwa (w latach 2011-2021) ujawniają się w strukturze ekonomicznych grup wieku ludności:

- zmniejszył się odsetek ludności w wieku produkcyjnym (kobiety od 18 do 59 lat, mężczyźni od 18 do 64 lat) o 10,77% z 59 225 do 52 847 osób, co stanowi 59,99%,
- zwiększył się udział grupy w wieku poprodukcyjnym (kobiety od 60 lat, mężczyźni od 65 lat) o 21,40% z 15 515 do 19 739, co stanowi 22,41%,
- największy spadek jest widoczny wśród dzieci i młodzieży (osoby poniżej 17 lat i mniej) z 17 832 do 15 502 osób tj. o 13,07%, co stanowi 17,60%.

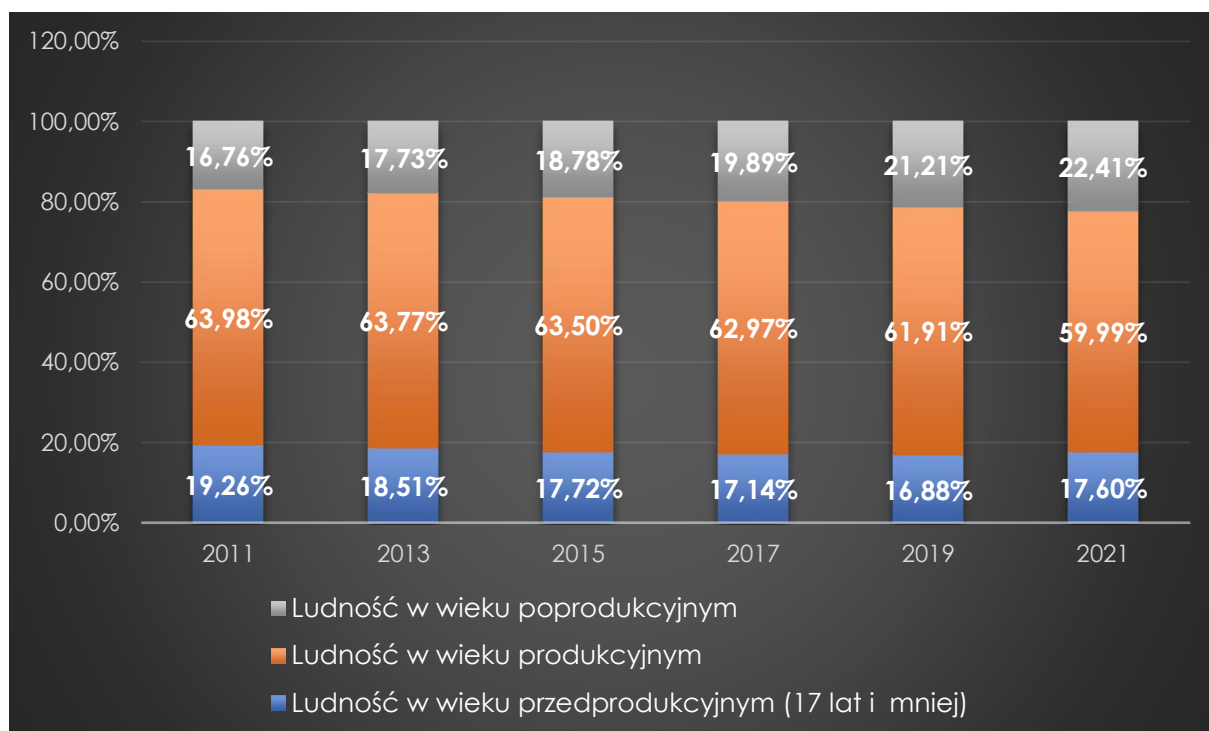
Rysunek 8: Prognoza demograficzna dla roku 2030

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Demograficzne tendencje starzenia się społeczeństwa w Polsce odzwierciedla procentowy udział poszczególnych grup wiekowych. Podczas gdy w kraju osoby w wieku produkcyjnym stanowiły 59,2% ludności (w 2021 roku), w wieku przedprodukcyjnym – 18,2%, w wieku poprodukcyjnym – 22,6%, to w województwie podkarpackim odpowiednio – osoby w wieku produkcyjnym – 60,8% ludności, w wieku przedprodukcyjnym – 18,1%, w wieku poprodukcyjnym – 21,1%. Wobec powyższego, udział osób w wieku przedprodukcyjnym z MOF Jasło, na tle Polski i województwa, wypada nie najlepiej.

Wykres 1: Udział ludności wg ekonomicznych grup wiekowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

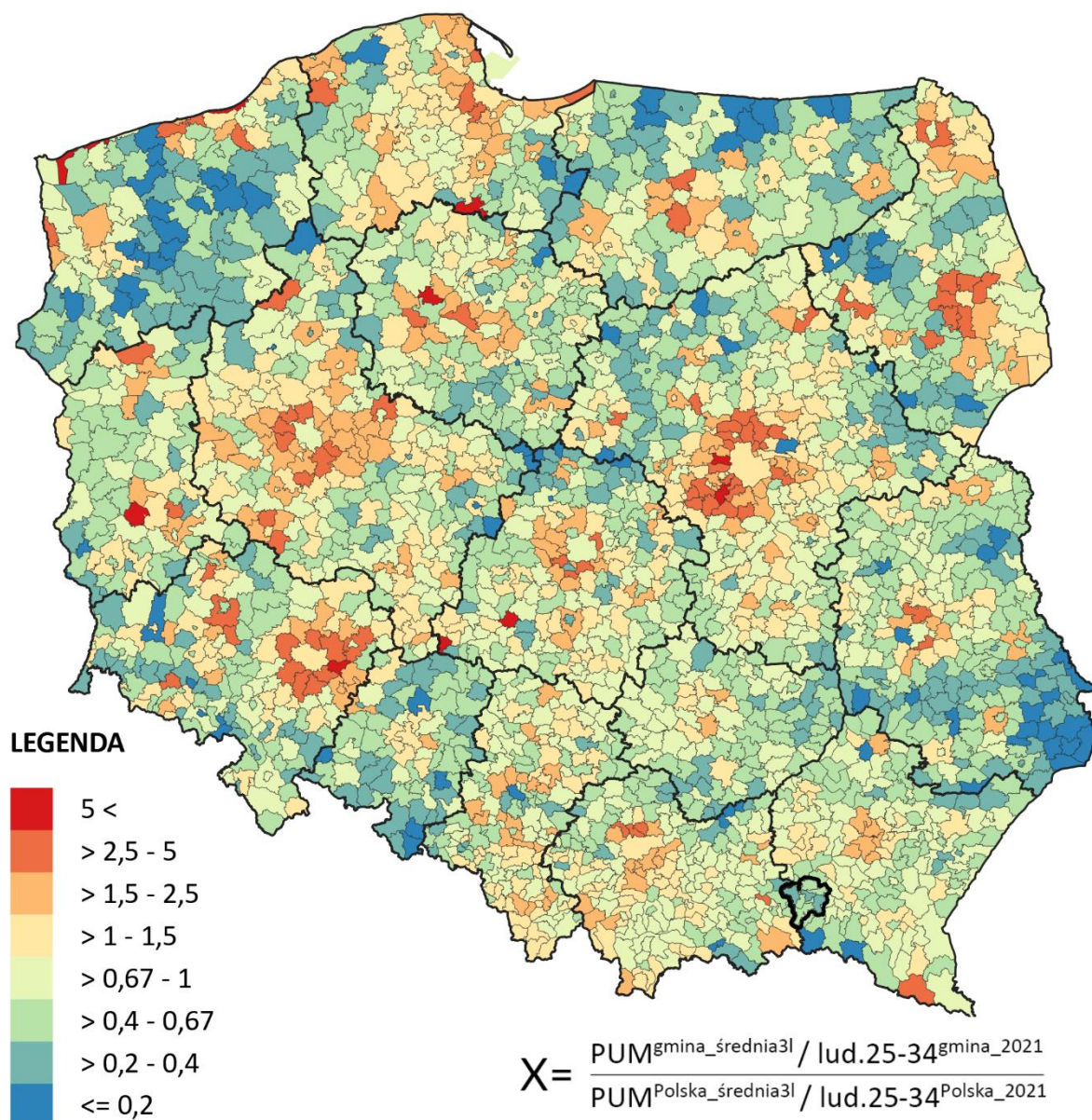
Postępujący proces starzenia jest widoczny w poszczególnych grupach wiekowych i budzi zaniepokojenie w przewidywaniu popytu na usługi publiczne oraz w kształtowaniu potencjału siły roboczej.

Tabela 5: Liczba ludności wg ekonomicznych grup wiekowych

Gmina	2011	2013	2015	2017	2019	2021	Różnica 2021 - 2011
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej)	17832	17069	16255	15638	15304	15502	-1 939
Ludność w wieku produkcyjnym (K 18-59; M 18-64)	59225	58809	58253	57 35	56142	52847	-6 028
Ludność w wieku poprodukcyjnym	15515	16348	17229	18144	19232	19739	3 715

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Monitora Rozwoju Lokalnego

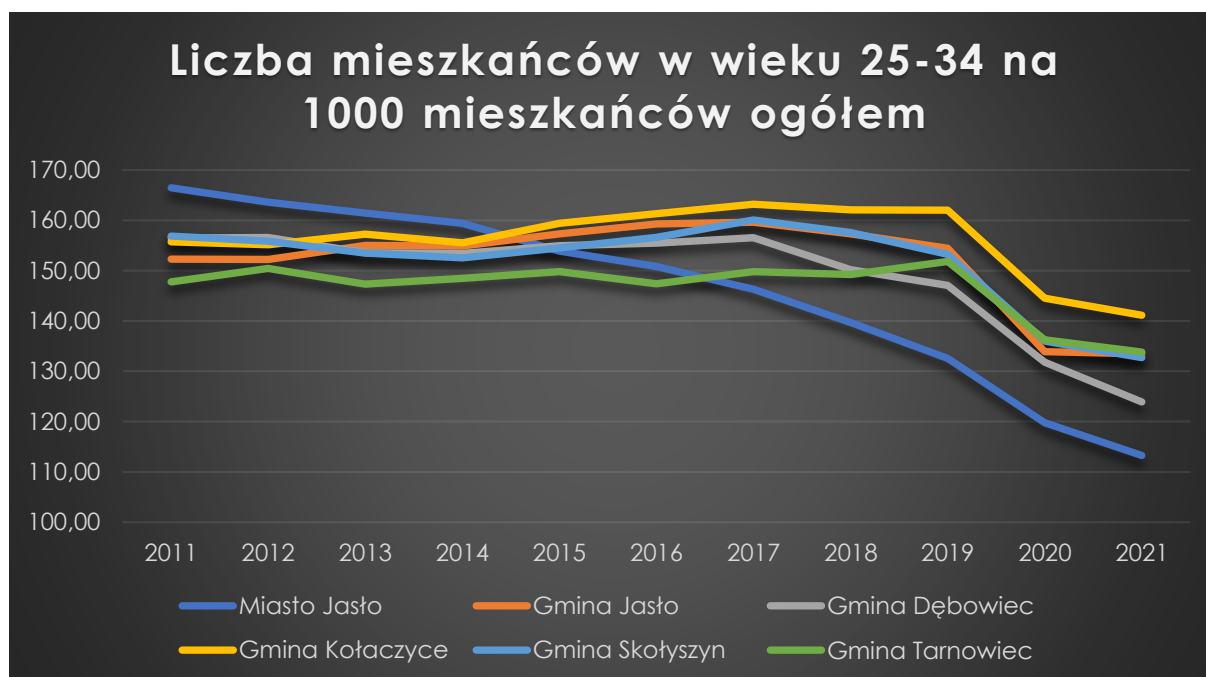
Rysunek 9: Wskaźnik atrakcyjności miejsca zamieszkania

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Monitora Rozwoju Lokalnego

We wszystkich gminach z obszaru MOF Jasło na przestrzeni ostatnich lat odnotowano spadek liczby osób w wieku 25-34 na 1000 mieszkańców. Dynamika negatywnych zmian jest najbardziej widoczna w mieście Jasło, zaś najmniejszy ubytek liczby mieszkańców w tej grupie można zaobserwować w Gminie Tarnowiec. Powyższe dane opisują potencjał demograficzny gmin, bowiem ostateczne decyzje o miejscu zamieszkania, pracy, założeniu rodziny, najczęściej podejmują osoby w tej grupie wiekowej.

Wykres 2: Liczba mieszkańców w wieku 25-34 na 1000 mieszkańców ogółem

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Analizując przyrost naturalny na obszarze Partnerstwa (różnicę między liczbą urodzeń i zgonów od 2016 do 2021 roku), należy zwrócić uwagę na znaczne pogorszenie się trendu w latach 2020-2021 ze względu na wpływ pandemii COVID-19. Przed pandemią, do roku 2018, dodatni przyrost naturalny odnotowywały gminy: Jasło, Kołaczyce, Skołyszyn oraz Tarnowiec. Trudny okres obniżył poczucie stabilizacji życiowej oraz odsunął decyzję o posiadaniu dziecka, zwiększając nadplanowo również liczbę zgonów. We wszystkich gminach z obszaru MOF Jasło, podobnie jak w całym kraju, zanotowano ujemny przyrost naturalny w 2021 r. Wyniósł on dla Polski -4,95‰, w województwie podkarpackim -4,10‰, zaś w powiecie jasielskim -6,11‰. Na tle województwa podkarpackiego znacznie gorzej wypada miasto Jasło, gdzie ujemny przyrost naturalny na 1000 mieszkańców wyniósł aż -9,04 ‰ (tj. -305 mieszkańców). Niewiele lepszą sytuację miała Gmina Jasło tj. -5,87‰ (-94 mieszkańców) oraz Gmina Dębowiec -6,26‰ (-55 mieszkańców).

Tabela 6: Przyrost naturalny na 1000 ludności

Gmina	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Różnica 2021 - 2016
Polska	-0,15	-0,02	-0,68	-0,91	-3,20	-4,95	-4,80
Województwo podkarpackie	0,54	1,22	0,89	0,27	-2,17	-4,10	-4,64
Powiat jasielski	-1,22	-1,08	0,08	-1,03	-3,53	-6,11	-4,89

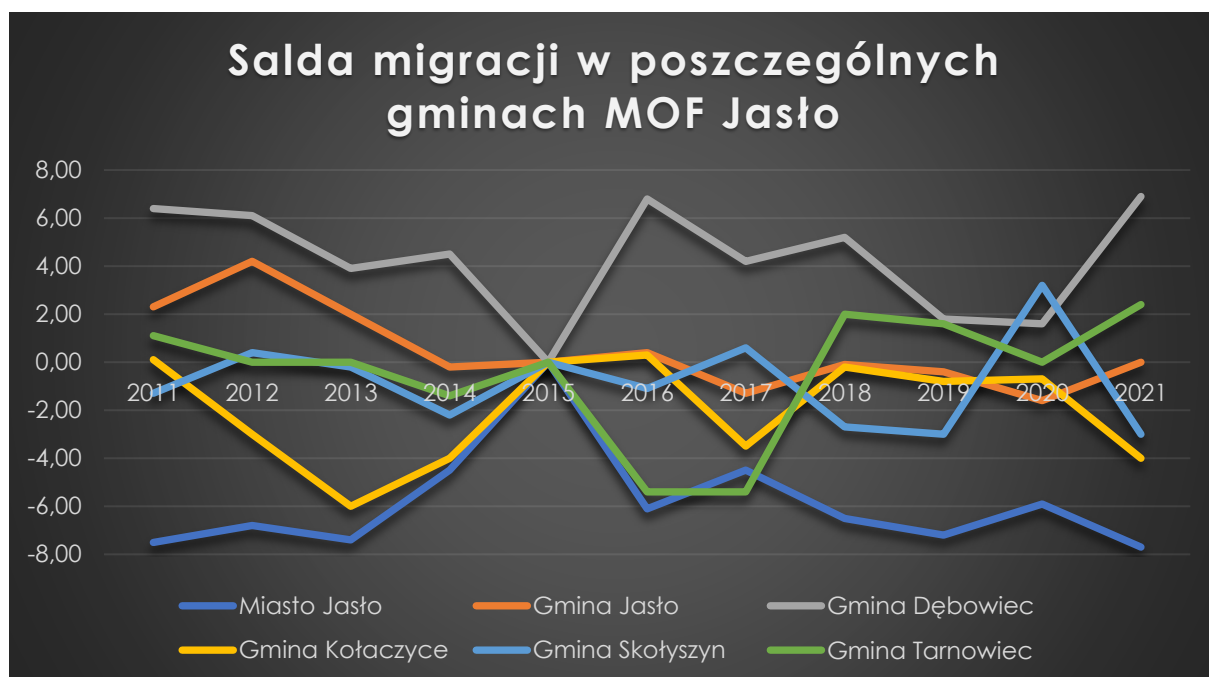
Miasto Jasło	-2,79	-2,61	-1,39	-2,22	-4,77	-9,04	-6,25
Gmina Jasło	-2,08	-2,44	0,06	-0,31	-5,06	-5,87	-3,79
Gmina Dębowiec	-1,26	-0,23	-2,94	0,11	-6,48	-6,26	-5,00
Gmina Kołaczyce	1,23	0,00	0,78	-0,22	-0,91	-3,45	-4,68
Gmina Skołyszyn	0,32	1,28	1,84	-1,76	-0,33	-2,8	-3,12
Gmina Tarnowiec	-0,11	0,77	2,73	-1,31	-3,22	-2,22	-2,11

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Spadek współczynnika dzietności zauważalny jest niemal we wszystkich gminach MOF Jasło, za wyjątkiem Gminy Jasło oraz Gminy Skołyszyn. Wartości wskaźnika w poszczególnych gminach nie są wysokie biorąc pod uwagę kwestię zastępowalności pokoleń, które może mieć miejsce dopiero przy wskaźniku powyżej 2,1. Współczynnik dzietności dla całego partnerstwa w 2021 roku wyniósł 1,18 i zmniejszył się o 0,07 punktu w porównaniu z 2016 rokiem. Jest on niższy niż w województwie podkarpackim (1,294) oraz w Polsce (1,330). Na tle Partnerstwa najlepiej wypada Gmina Skołyszyn, której wartość współczynnika dzietności wyniosła 1,27. Utrzymanie tej tendencji wpłynie m.in. na kształtowanie się popytu na usługi edukacyjne w gminach.

Czynnikiem oddziałującym na zmiany liczby ludności na danym obszarze, jest ruch migracyjny. Migracje przyczyniały się do pogorszenia sytuacji demograficznej na obszarze MOF Jasło. w 2021 r. odnotowano największy odpływ mieszkańców z obszaru MOF na przestrzeni ostatnich lat, na co znaczny wpływ ma ujemne saldo migracji w mieście Jasło. Zupełnie odwrotny trend zachodzi w Gminie Dębowiec, gdzie można zaobserwować stały napływ mieszkańców.

Wykres 3: Salda migracji w poszczególnych gminach MOF Jasło

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego (W 2015 r. brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe)

Dla dalszego rozwoju obszaru zaprezentowane zmiany będą niosły różnego rodzaju konsekwencje. Gospodarka bazująca na zasobach ludzkich ewidentnie odczuje szczególnie stale spadającą liczbę osób gotowych do podejmowania pracy, a także spadek liczby osób młodych (migracje), rozpoczynających dopiero aktywność zawodową. Rośnie również grupa osób w wieku poprodukcyjnym na terenie MOF Jasło, co z kolei przekłada się na konieczność przygotowania specyficznych usług społecznych dla seniorów, które powinny zostać zapewnione przez samorządy. Warto jednak pamiętać, że skutki imigracji obywateli Ukrainy spowodowane wojną w 2022 roku nie zostały ujęte w bieżących statystykach, co może wpłynąć na rzeczywisty stan rzeczy.

3.2.2. Dostęp do usług i zapotrzebowanie w kontekście zmian demograficznych

Szczególną rolę w katalogu usług publicznych odgrywają te związane z wychowaniem i edukacją młodych mieszkańców gmin. w planowaniu rozwoju gminy duże znaczenie ma więc jakość kształcenia i dostęp do usług opieki nad najmłodszymi. Kwestie te powinny być powiązane tak z istniejącą, jak i planowaną infrastrukturą. Aktywność samorządowa w tych obszarach winna się opierać na analizie i prognozie demograficznej – działania powinny być dostosowane do utrzymującego się trendu zmniejszającej się liczby dzieci w wieku szkolnym lub

poprzez poszerzenie oferty zaspokojenia potrzeb wynikających z procesu kształcenia stwarzać warunki dla pozyskania nowych mieszkańców. Zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej jest ściśle powiązane z dostępnością i jakością usług edukacyjnych. Utrzymanie wysokiego poziomu usług może mieć wpływ m.in. na decyzję rodziców co do wyboru dla dziecka szkoły, co ograniczy ubytek liczby dzieci w placówkach.

Na obszarze MOF Jasło żyje 2100 dzieci w wieku 0-2 lat (dane z 2021 r.). Od 2019 r. na obszarze partnerstwa funkcjonują 4 żłobki, które są prowadzone wyłącznie przez miasto Jasło i łącznie zapewniają 130 miejsc. Biorąc pod uwagę powyższe dane, widoczny jest znaczny deficyt i konieczność korzystania przez mieszkańców zarówno z prywatnej opieki zorganizowanej, jak i indywidualnej. Wpływa to negatywnie na umożliwienie kobietom faktycznego powrotu na rynek pracy po urlopie macierzyńskim oraz zniechęca młodych ludzi do osiedlania się na terenie MOF Jasło.

W sferze wychowania przedszkolnego na obszarze MOF Jasło funkcjonuje 69 placówek przedszkolnych i jest to o 10 placówek więcej porównaniu z 2011 r. Najwięcej przedszkoli funkcjonuje w mieście Jasło – 23, zaś najmniej w Gminie Kołaczyce – 7 placówek. Od 2019 r. obserwujemy wzrost liczby dzieci w wieku przedszkolnym o 310 dzieci, w 2021 r. liczba dzieci w wieku od 3 do 6 lat wyniosła 3283.

Tabela 7: Opieka przedszkolna na terenie MOF Jasło

Wskaźnik	2011	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Przedszkola – liczba przedszkoli	59	69	69	69	68	69	69
Przedszkola – liczba miejsc	1544	2172	2496	2616	b/d	b/d	b/d
Liczba dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat)	3708	3519	3312	3121	2973	3200	3283
Przedszkola – dzieci w wieku 3-5 przypadające na jedno miejsce w placówce wychowania przedszkolnego	1,7	20,2	13,7	11,6	b/d	b/d	b/d

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Na terenie MOF Jasło w 2021 r. funkcjonowało 50 szkół podstawowych, z czego dla 36 organem prowadzącym jest samorząd, zaś 14 szkół ma charakter niepubliczny. Od 2018 r. obserwujemy systematyczny spadek liczby uczniów w szkołach podstawowych, w którym uczęszczało 7058 dzieci, zaś w 2021 r. było ich o 154 mniej tj. 6904 uczniów.

Tabela 8: Szkoły podstawowe z terenu MOF Jasło (2021)

Instytucje oświatowe	Miasto Jasło	Gmina Jasło	Gmina Dębowiec	Gmina Kołaczyce	Gmina Skołyszyn	Gmina Tarnowiec	Suma
Szkoły podstawowe – ogółem							
Liczba szkół podstawowych	11	8	7	6	8	10	50
Liczba uczniów w szkołach podstawowych	3 103	841	677	700	916	667	6 904
Liczba oddziałów w szkołach podstawowych	162	65	55	57	72	78	489
Szkoły podstawowe prowadzone przez samorząd							
Liczba szkół podstawowych prowadzone przez JST	9	8	6	2	8	2	35
Liczba uczniów w szkołach podstawowych prowadzone przez JST	2 981	841	645	443	916	297	6 123
Liczba oddziałów w szkołach podstawowych prowadzone przez JST	142	65	48	25	72	20	372
Szkoły podstawowe niepubliczne							
Liczba szkół podstawowych niepublicznych	1	-	1	4	-	8	14
Liczba uczniów w szkołach podstawowych niepublicznych	88	-	32	257	-	370	747
Liczba oddziałów w szkołach podstawowych niepublicznych	8	-	7	32	-	58	105
Szkoły podstawowe specjalne							
Liczba szkół podstawowych specjalnych	1	-	-	-	-	-	1
Liczba uczniów w szkołach	12	-	-	-	-	-	12

podstawowych specjalnych							
Liczba oddziałów w szkołach podstawowych specjalnych	34	-	-	-	-	-	34

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Edukacja ponadpodstawowa funkcjonuje na terenie miasta Jasła oraz gminy Jasło i gminy Kołaczyce. Na terenie MOF Jasło funkcjonuje łącznie 6 liceów ogólnokształcących (Miasto Jasło – 3 licea, Gmina Jasło – 2 licea, Gmina Kołaczyce – 1 liceum) z 61 oddziałami, w których w 2021 r. uczyło się 1621 uczniów, w tym ukończyło je 421 absolwentów. Dla porównania w 2011 roku w na obszarze MOF działało 7 liceów ogólnokształcących z 88 oddziałami, w których uczyło się 2101 uczniów, w tym ukończyło je 744 absolwentów.

W przypadku techników liczba uczniów rośnie. w przeciągu ostatnich 10 lat przybyło prawie 15% uczniów uczęszczających do technikum, z 2073 do 2417 uczniów. Pomimo spadku liczby szkół średnich technicznych w obszarze Partnerstwa na przestrzeni lat zwiększono liczbę oddziałów w szkołach.

Od 1 września 2017 r. na obszarze MOF Jasło zaczęły funkcjonować 3 szkoły branżowe i stopnia, które zastąpiły szkoły zawodowe. Od 2019 r. funkcjonuje 6 szkół branżowych, których siedzibą jest miasto Jasło. w 2021 r. uczęszczało do nich łącznie 654 uczniów w 84 oddziałach.

W ostatniej dekadzie nastąpił drastyczny spadek liczby absolwentów szkół średnich. Spadek popytu na usługi edukacyjne w szkołach wyższych na obszarze MOF Jasło spowodowany jest m.in. spadkiem liczby mieszkańców, ale także wyborem szkoły ponadpodstawowej poza obszarem Partnerstwa. Decyzje motywowane są przekonaniem o wyższym poziomie kształcenia ze względu na oddziaływanie środowisk akademickich (na obszarze MOF Jasło funkcjonuje jedna szkoła wyższa – Podkarpacka Szkoła Wyższa im. bł. ks. Władysława Findysza w Jaśle), a także o lepszym dostępie do praktyk zawodowych w dużych koncernach.

Rozwój systemu edukacji dualnej – współpracy dwóch partnerów: przedsiębiorstwa oraz szkoły zawodowej, wydaje się dobrym modelem połączenia praktyki i teorii w nabywaniu kompetencji zawodowych. Metoda praktyk i staży w miejscowych przedsiębiorstwach powinna rozbudzić zainteresowania młodych ludzi w wybranej dziedzinie, równocześnie wiążąc ich z misją firmy. Dogodne warunki w procesie edukacji, stworzone z myślą o ludziach wchodzących w dorosłe życie, w połączeniu z perspektywą zatrudnienia, rozwoju kariery zawodowej i względnie satysfakcjonującym zarobkiem, powinny stanowić zachętę do porzucenia zamiarów migracji.

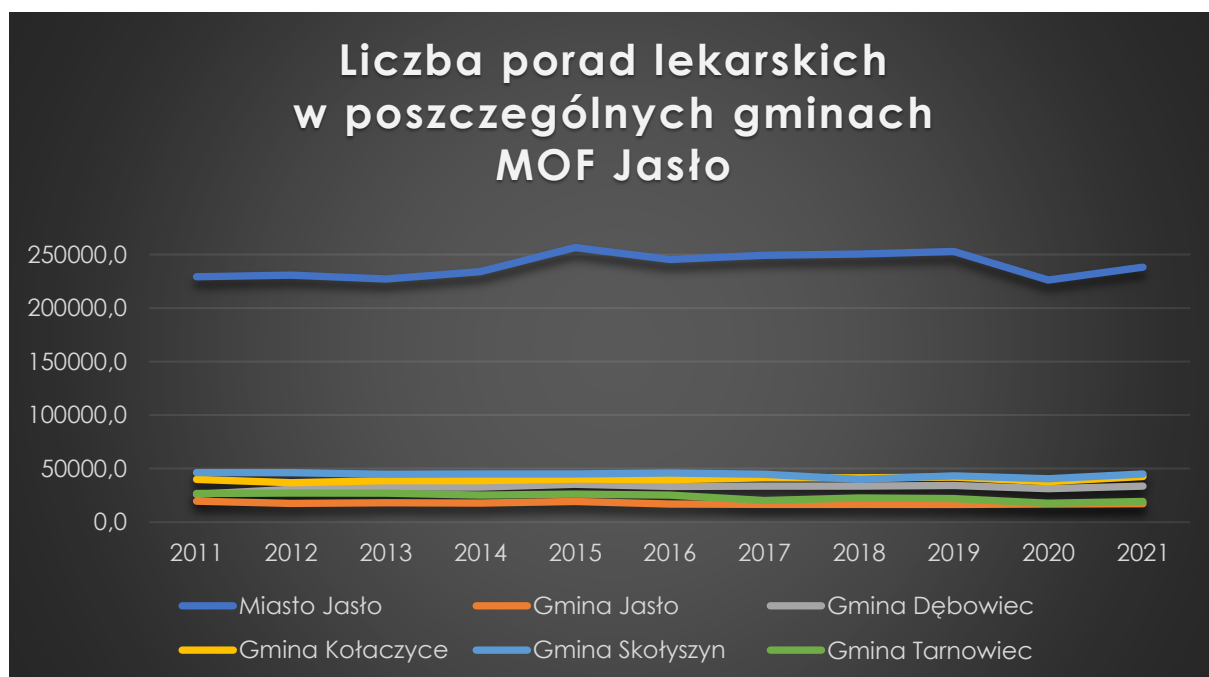
Tabela 9 Szkoły ponadpodstawowe na terenie MOF Jasło

Wskaźnik	2011	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Licea ogólnokształcące – liczba liceów	7	6	7	7	7	6	6
Licea ogólnokształcące – liczba oddziałów	88	67	66	60	66	64	61
Licea ogólnokształcące – liczba uczniów	2101	1636	1528	1421	1731	1705	1621
Licea ogólnokształcące – liczba absolwentów	744	524	538	515	543	426	421
Technika – liczba techników	9	6	6	6	6	6	6
Technika – liczba oddziałów	81	68	68	69	85	84	84
Technika – liczba uczniów	2073	1912	1880	1908	2414	2394	2417
Technika – liczba absolwentów	526	453	455	432	440	467	438
Szkoły zawodowe i branżowe – liczba szkół	b/d	b/d	3	6	6	6	6
Szkoły zawodowe i branżowe – liczba oddziałów	b/d	b/d	68	69	85	84	84
Szkoły zawodowe i branżowe – liczba uczniów	b/d	b/d	202	339	620	619	654
Szkoły zawodowe i branżowe – liczba absolwentów	b/d	b/d	b/d	b/d	b/d	172	119

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W każdej jednostce samorządowej zapewniono podstawowe usługi medyczne. Porady specjalistyczne dla mieszkańców obszaru Partnerstwa skoncentrowane są jednak w mieście Jasło, gdzie działa Szpital Specjalistyczny dysponujący 15 oddziałami. Liczbę porad medycznych w poszczególnych gminach przedstawiono poniżej. Warto zwrócić uwagę, że spadek liczby porad lekarskich od 2019 roku należy interpretować w kontekście rozwoju pandemii.

Wykres 4: Liczba porad lekarskich

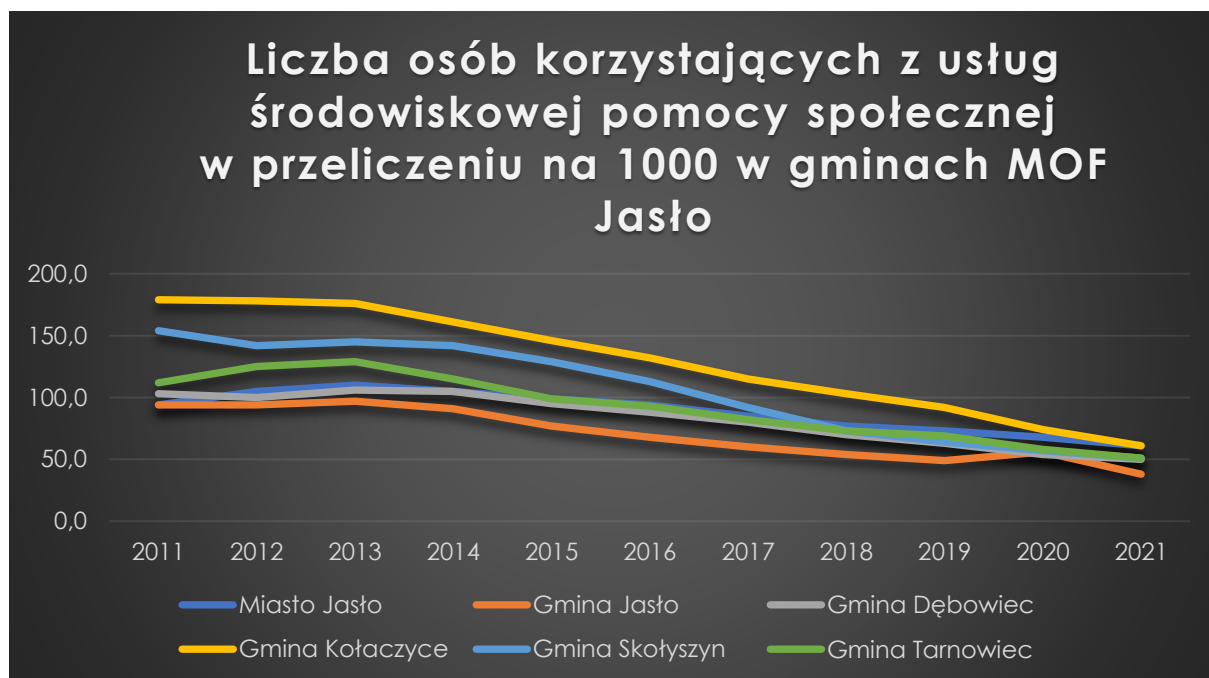

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Zadania z zakresu pomocy społecznej na obszarze MOF Jasło świadczone są przez Ośrodki Pomocy Społecznej funkcjonujące w każdej z gmin. Instytucją wsparcia w mieście Jasło jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Świadczenia realizowane przez te instytucje mają na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości oraz wsparcie ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka.

W okresie od 2011 do 2021 z pomocy społecznej oferowanej przez gminy na obszarze MOF Jasło korzystało ponad 50% mniej osób. Do poprawy sytuacji w sferze pomocy społecznej przyczynił się spadek bezrobocia, wzrost liczby miejsc pracy i wynagrodzeń (główne kryterium przyznania pomocy publicznej).

Wykres 5: Liczba osób korzystających z usług środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

3.2.3. Warunki zamieszkiwania, wyposażenie w infrastrukturę techniczną

Warunki mieszkaniowe, w tym budownictwo wielorodzinne z roku na rok ulegają nieznacznej poprawie. w 2021 r. na obszarze MOF Jasło było 28153 mieszkań, co stanowiło 1274 mieszkań więcej niż w 2011 r. w liczbach bezwzględnych jest to istotny przyrost, jednakże procentowo stanowi to przyrost jedynie o 4,53% i jest o ponad dwukrotnie mniejszy niż ogólny przyrost w Polsce (11,54%) oraz w województwie podkarpackim (11,27%), w powyższym okresie czasu.

Także liczba mieszkań, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest istotnie mniejsza od średniej dla Polski oraz województwa podkarpackiego. w MOF Jasło wskaźnik ten osiągnął wartość 297,87, zaś dla Polski wyniósł 405,2, a w województwie 337,2. w przypadku izb na przestrzeni 10 lat widzimy wzrost o 12 638, co daje w 2021 r.: 121 622 izb na terenie MOF Jasło. Stanowi to przyrost o 10,39% i jest to niższy przyrost niż w Polsce (12,11%) oraz województwie podkarpackim (15,07%). Analizując powyższą dynamikę danych dotyczących zasobów mieszkaniowych na terenie MOF Jasło należy wysnuć wniosek, iż rozwój warunków mieszkaniowych jest spowolniony w stosunku do ogólnej sytuacji w Polsce oraz w województwie podkarpackim.

Pod względem jakości, ww. zasób mieszkaniowy MOF Jasło prezentuje się na stosunkowo niższym poziomie w porównaniu do województwa podkarpackiego. Dlatego też warto odnotować niektóre różnice:

- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkaniowa na 1 osobę (m²/os) jest niższa w MOF Jasło o 1,79 m²/osobę (dane 2021 r.),
- odsetek mieszkań z instalacją wodociągową jest o 2,11% niższy niż dla województwa podkarpackiego (dane 2020 r.),
- odsetek mieszkań z ustępem spłukiwanym jest niższy w MOF Jasło o 0,33% (dane 2020 r.),
- Odsetek mieszkań z łazienką jest wyższy w MOF Jasło o 0,19% w stosunku do województwa podkarpackiego (dane 2020 r.),
- odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej jest niższy w MOF Jasło aż o 7,14% (dane 2021 r.).

Od 2019 r. rośnie liczba nowo oddawanych mieszkań z 126 w 2019 roku do 158 w roku 2021 (przy czym brak w tej liczbie nowo oddanych mieszkań komunalnych, ponieważ w całym okresie statystyki wykazują wartość 0).

Tabela 10 Warunki mieszalnicze na terenie MOF Jasło

Wskaźnik	2011	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba mieszkań	26879	27550	27689	27792	27865	28040	28153
Liczba izb	108984	112824	113601	114234	114776	120994	121622
Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	271,93	280,95	283,30	284,73	286,72	294,67	297,87
Liczba izb w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	1123,50	1174,18	1186,59	1194,84	1205,98	1311,98	1327,50
Liczba nowo oddanych budynków mieszkalnych	114	183	155	133	126	138	158
Liczba nowo oddanych mieszkań	114	184	162	138	134	138	161
Liczba nowo oddanych mieszkań komunalnych	0	0	0	0	0	0	0
Odsetek mieszkań z instalacją wodociągową	88,87	89,27	89,37	89,46	89,56	89,35	b/d
Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej	48,10	53,85	54,00	53,98	54,27	54,42	55,08
Odsetek mieszkań z ustępem spłukiwanym	86,16	86,64	86,78	86,90	87,02	86,85	b/d
Odsetek mieszkań z łazienką	83,70	84,26	84,42	84,55	84,70	84,55	b/d

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkaniowa na 1 osobę (m²/os)	22,5	23,55	23,80	23,98	24,22	26,07	26,38
--	------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

3.2.4. Aktywność i integracja społeczna mieszkańców

Ożywienie i aktywizacja społeczności i organizacji społecznych świadczą o stopniu zaawansowania rozwoju lokalnego. Uczestnictwu w życiu publicznym i kulturalnym, a także samorealizacji mieszkańców mogą sprzyjać atrakcyjne programy, oferty instytucji publicznych oraz środki wydatkowane przez samorzady na działalność kulturalną, sportową i rekreacyjną. Gminy zrzeszone w MOF Jasło wydały łącznie w roku 2021 na kulturę fizyczną, sport i rekreację kwotę 9 847 301,40 zł, co jest kwotą znaczącą i jest to o ponad 3,5 mln zł więcej niż w roku 2011. w ramach wydatków na kulturę i dziedzictwo narodowe w 2021 r. gminy z MOF Jasło wydały łącznie 18 257 592,70 zł, co jest największą sumą środków przeznaczonych na te cele w ostatnich 10 latach. w obu dziedzinach liderem jest miasto Jasło jako centrum kulturalne i rekreacyjno-sportowe Partnerstwa.

Tabela 11: Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację oraz na kulturę

Wskaźnik	2011	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację [tys. zł]	6 264	7 145	9 300	8 188	10 529	9 347	9 847
Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe [tys. zł]	8 324	9 921	11 643	15 333	13 738	7 281	18 257

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

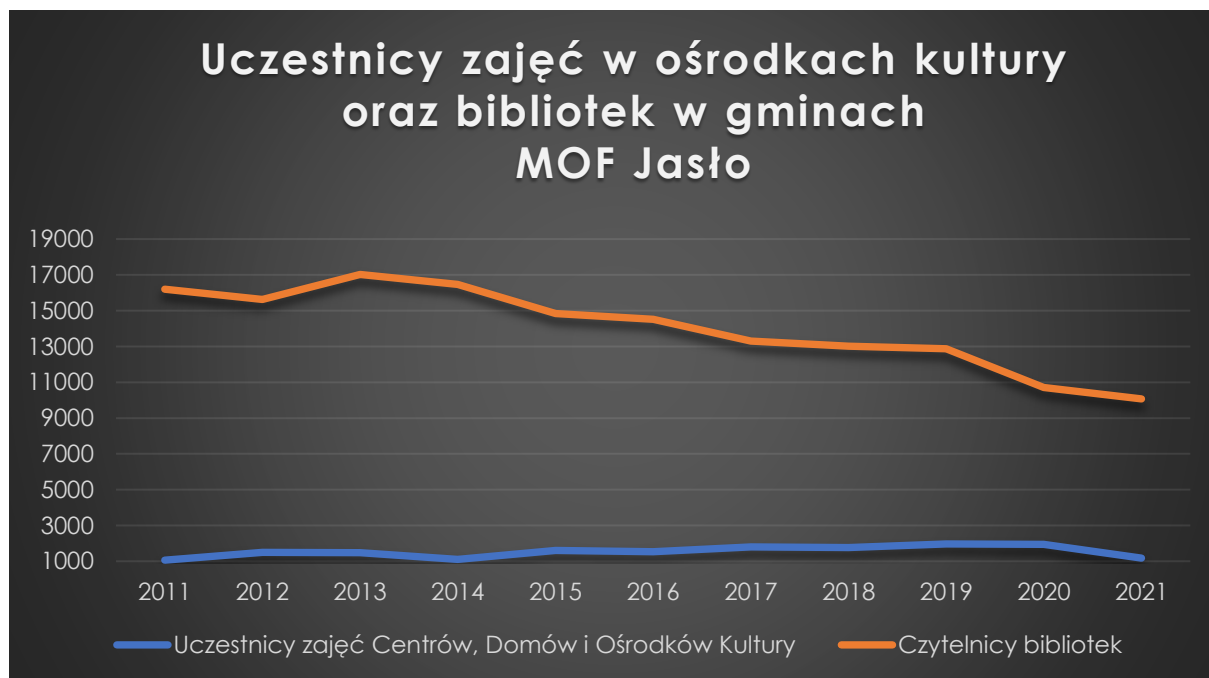
Wydatki na kulturę nie mają odzwierciedlenia w udziale w zajęciach i w wydarzeniach organizowanych dla mieszkańców obszaru MOF Jasło w ośrodkach kultury, co może świadczyć o potrzebie reorganizacji oferty dot. oferowanych zajęć i wydarzeń dla młodzieży lub otwarcie się na osoby starsze. w 2021 r. z oferty w tym zakresie skorzystało 1 196 o 777 mniej niż w 2020 roku i jest to najniższa wartość od 2014 r.

Zgodnie z trendami ogólnosiwiatowymi spada liczba czytelników odwiedzających biblioteki w gminach z MOF Jasło – łącznie 10 70 czytelników w 2021 roku, o 6 138 mniej niż w 2011. Na ogólne wyniki bibliotek rzutuje sytuacja w mieście Jasło, gdzie na przestrzeni 10 lat liczba czytelników bibliotek spadła o 5 670 i w 2021 r. wyniosła 5 618 czytelników. Przyczyną obniżenia zainteresowania wypożyczalnią stała się coraz większa dostępność wydawnictw elektronicznych (audiobooków, e-booków) oraz pandemia COVID-19 (w porównaniu do 2019 roku ubyło prawie 2,8

czytelników). Chcąc dalej szerzyć szeroko pojętą kulturę w regionie należy pomyśleć o unowocześnieniu bibliotek, ponieważ obecnie biblioteki to już nie tylko ośrodki, gdzie wypożycza się książki, ale także miejsce, które musi spełniać zarówno potrzeby czytelnicze, jak i informacyjne, edukacyjne, kulturalne czy społeczne.

Wykres 6: Uczestnicy zajęć w ośrodkach kultury oraz bibliotek w gminach MOF Jasło

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Na terenie MOF Jasło działają instytucje kultury, muzea, jednakże dane statystyczne potwierdzają, że zainteresowanie ofertą kulturalno-rozrywkową wśród mieszkańców spada. Analiza wskaźnika liczby osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty pokazuje, że od 2011 r. liczba odwiedzających wyniosła 114 950 osób, i liczba ta rosła, aż do rekordowego roku 2016, gdzie było to 157 511 osób, odkąd zaczęło systematycznie spadać – w roku 2019 spadło do 138 253 osób, a w roku 2021 aż do 52 811 (rok pandemii).

Łączna liczba odbiorców oferty kulturalnej obrazuje jej zakres i atrakcyjność dla mieszkańców i przyjezdnych, w tym przypadku nie jest ona najwyższa, na co wpływ też z pewnością ma brak dostępu do szerokiej oferty i wysokiej jakości kultury wysokiej bezpośrednio na terenie MOF, a także bliskości większych ośrodków takich jak Rzeszów czy Kraków, które są kolebką wielu imprez kulturalno-rozrywkowych.

3.2.5. Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo publiczne jest istotnym czynnikiem osiedleńczym, decydującym o wyborze danej Gminy jako miejsca do życia. Wysoki poziom przestępczości może

mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność lokalną, dlatego tak istotne jest prowadzenie adekwatnych działań prewencyjnych i operacyjnych zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa oraz porządku publicznego mieszkańców, w szczególności na obszarach problemowych.

Za bezpieczeństwo publiczne na terenie gmin z MOF Jasło odpowiada Komenda Powiatowa Policji w Jasle, której komisariaty funkcjonują w poszczególnych gminach, zaś w samym mieście Jasle działa też Straż Miejska, która została powołana do ochrony porządku publicznego na terenie miasta.

Analizując poziom bezpieczeństwa z punktu widzenia statystycznego trzeba zwrócić uwagę na aspekt bezpieczeństwa osobistego – liczbę przestępstw i wypadków drogowych. w związku z brakiem danych dotyczących pojedynczych gmin o poziomie bezpieczeństwa będziemy mówić przez pryzmat danych dotyczących całego powiatu.

W 2021 r. w powiecie jasielskim stwierdzono łącznie 1135 przestępstw, z czego 561 dotyczyło przestępstw przeciwko mieniu, 190 przestępstw przeciwko bezpieczeństwu, a 22 przeciwko życiu i zdrowiu. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 10,10 przestępstw i jest to wartość mniejsza od wartości dla województwa podkarpackiego (13,75) oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski (21,51). Przestępstwa stwierdzone przez policję w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców wyniosły odpowiednio: drogowe – 17,2, przeciwko mieniu – 50,9, życiu i zdrowiu - 2,00.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w powiecie jasielskim wynosi 72,9% i jest nieznacznie mniejszy od wskaźnika wykrywalności dla województwa podkarpackiego (75,3%) oraz porównywalny do wskaźnika dla całej Polski (71,2%).

Wykres 7: Wskaźniki bezpieczeństwa osobistego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

3.2.6. Podsumowanie wymiaru społecznego

Podsumowując analizę wymiaru społecznego warto zwrócić uwagę na kluczowe trendy obrazujące sytuacje oraz procesy społeczne występujące na terenie MOF Jasło.

Na obszarze MOF Jasło, podobnie jak w województwie podkarpackim, widoczny jest **spadek liczby mieszkańców**. z 92572 osób w 2011 roku liczba mieszkańców na terenie MOF zmniejszyła się do 88088 w roku 2021. Jednocześnie na obszarze MOF Jasło widoczny jest ogólnopolski trend **starzenia się społeczeństwa i spadek współczynnika dzietności**, które znajdują odbicie w negatywnych zmianach struktury ludności sklasyfikowanej wg ekonomicznych grup wiekowych. Na obszarze Partnerstwa będzie przeważać liczba osób w wieku poprodukcyjnym względem osób w wieku przedprodukcyjnym. w dużej mierze będzie to efektem zjawiska migracji, w szczególności ludzi młodych. Dlatego też niezbędne jest podjęcie działań mających na celu zahamowanie chociaż w części zjawiska depopulacji poprzez m.in. dostosowanie usług publicznych związanych z wychowaniem i edukacją młodych mieszkańców gmin z obszaru Partnerstwa, ale także w kwestii związanych ze wzrostem popytu na usługi opiekuńcze dla osób starszych.

Przedszkola i szkoły podstawowe w pełni zaspakajają potrzeby mieszkańców, jednakże w gminach wiejskich Partnerstwa **brakuje żłobków**. Analizując liczbę ludności w ostatnich latach można wysnuć wniosek, że część młodzieży wybiera

coraz częściej edukację ponadpodstawową poza obszarem Partnerstwa decydując się na większe ośrodki edukacyjne, przez co **maleje liczba uczniów**. w ostatniej dekadzie można zaobserwować spadek liczby absolwentów liceów ogólnokształcących na rzecz szkół branżowych, co świadczy o **rozwoju szkolnictwa branżowego**.

Obszar Partnerstwa charakteryzuje się dość **dobrym dostępem do jednostek podstawowej opieki medycznej**, które zapewniają wszystkie gminy z obszaru Partnerstwa. w ostatnich latach obserwowane jest **ograniczenie potrzeb związanych ze wspieraniem osób będących w trudnej sytuacji życiowej**, co ma związek z poprawiającą się sytuacją na rynku pracy.

Pomimo znacznych wydatków na **ofertę kulturalno-rozrywkową** liczba osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty, systematycznie spada. Wpływ na powyższe zjawisko ma z pewnością brak dostępu do szerokiej oferty i wysokiej jakości kultury wysokiej bezpośrednio na terenie MOF, a także bliskości większych ośrodków takich jak Rzeszów czy Kraków, które są kolebką wielu imprez kulturalno-rozrywkowych. Dobrym rozwiązaniem dla Partnerstwa byłoby wzbogacenie oferty i infrastruktury kulturalnej, rozrywkowej i sportowej.

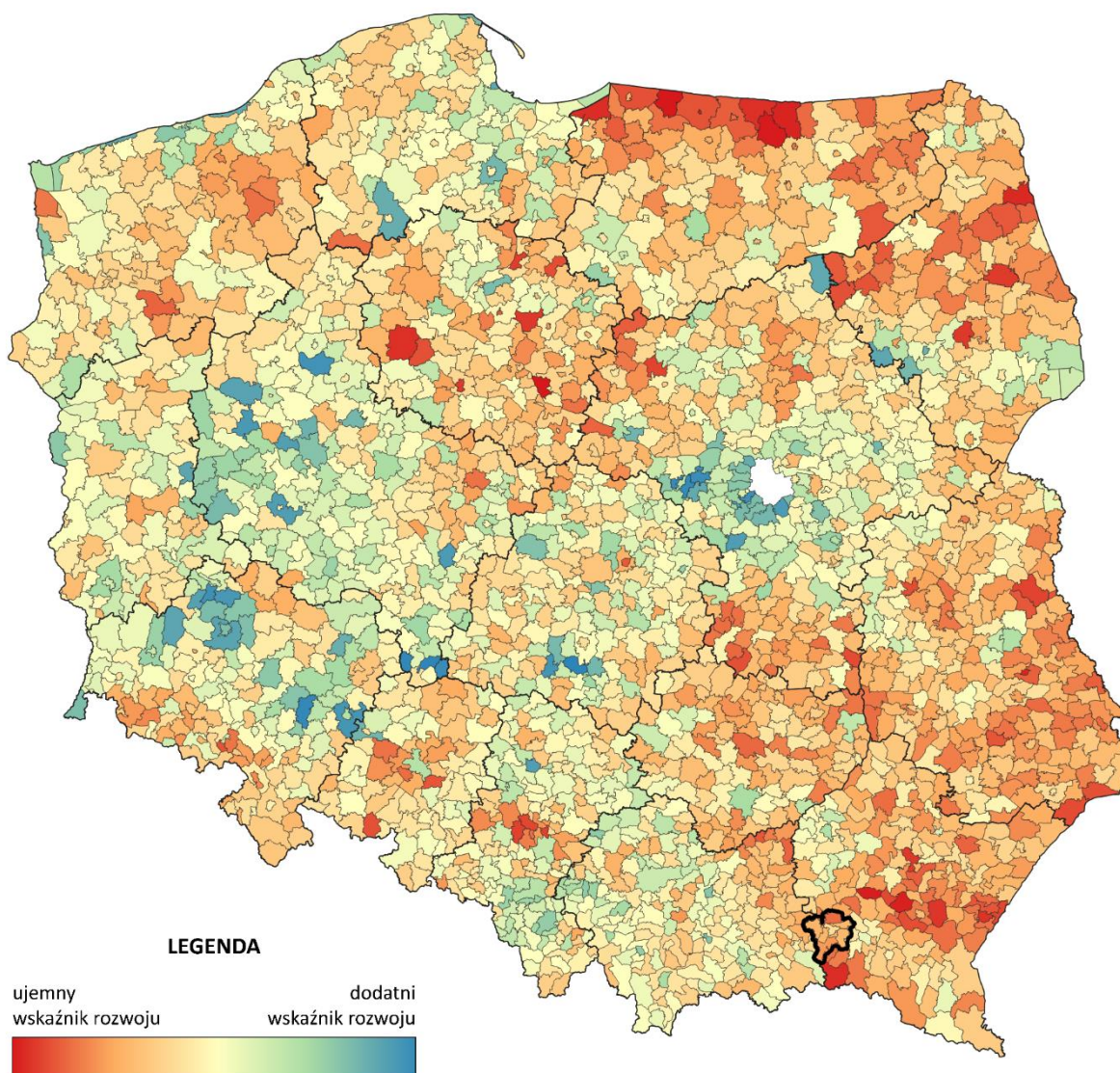
Aby móc przeciwstawić się problemom depopulacji należy tworzyć odpowiednie **warunki mieszkalnictwa** poprzez rozwój budownictwa wielorodzinnego. Tempo przyrostu liczby mieszkań na obszarze MOF Jasło znacznie odbiega od wojewódzkiego czy dla Polski.

Obszar Partnerstwa jest stosunkowo **dobrze wyposażony w infrastrukturę wodociągową**, jednak pod względem jakości zasobów mieszkaniowych MOF Jasło prezentuje się na stosunkowo niższym poziomie do województwa podkarpackiego.

3.3. WYMIAR GOSPODARCZY

Gospodarczy wskaźnik rozwoju obszaru wskazuje, iż sytuacja w roku 2021 w obszarze MOF Jasło jest słabsza lub dużo słabsza niż średnia dla grupy referencyjnej.

Rysunek 10: Gospodarczy wskaźnik rozwoju na tle kraju (2021)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Diagnoza wymiaru gospodarczego MOF Jasło obejmuje analizę sytuacji i procesów zachodzących w lokalnej gospodarce i przedsiębiorstwach, zarówno w kontekście rynku pracy, sytuacji materialnej mieszkańców, ale też potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki oraz wpływu tych elementów na stan finansów publicznych.

Celem diagnozy sytuacji gospodarczej jest uchwycenie trendów dotyczących zapotrzebowania na usługi gospodarcze i rynkowe oraz struktury i uwarunkowań rynku pracy. Elementy te stanowią o poziomie aktywności zawodowej mieszkańców oraz ich zdolności do generowania popytu, co wpływa z jednej strony na atrakcyjność gospodarczą obszaru, a z drugiej na stan lokalnych finansów publicznych, co przekłada się finalnie na jakość życia mieszkańców.

3.3.1. Rynek pracy

Dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy to jedno z podstawowych wyzwań w kontekście rozwoju całego obszaru – w tym przypadku wygląda ona bardzo przeciętnie.

W porównaniu do grupy porównawczej bardzo niska jest **ilość ofert pracy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców na poziomie powiatu: 0,36**, w porównaniu do średniej 1,12 dla obszarów podobnych (a nawet 1,36 dla gmin podobnych do Miasta Jasła i Gminy Kołaczyce). Ilość tych ofert utrzymuje się na tak niskim poziomie już od roku 2014, podczas, gdy w roku 2012 było to średnio 1,20 oferty. Tym samym dostępność ofert pracy (bez analizowania ich jakości) jest bardzo niska i utrudnia elastyczność i konkurencyjność pracowników.

W kontekście rynku pracy zauważalny i bardzo niepokojący jest także stały spadek nominalnej liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym – z poziomu 59225 w roku 2011, do poziomu 52847 w roku 2021 (spadek o 6028 osób, co daje ponad 10%). Wynika to ze stałego zmniejszania się liczby mieszkańców na terenie obszaru (depopulacja) oraz ich starzenia (zasilanie grupy mieszkańców w wieku poprodukcyjnym). To bardzo negatywny trend w kontekście rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalny kapitał ludzki.

Tabela 12: Udział pracujących w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym

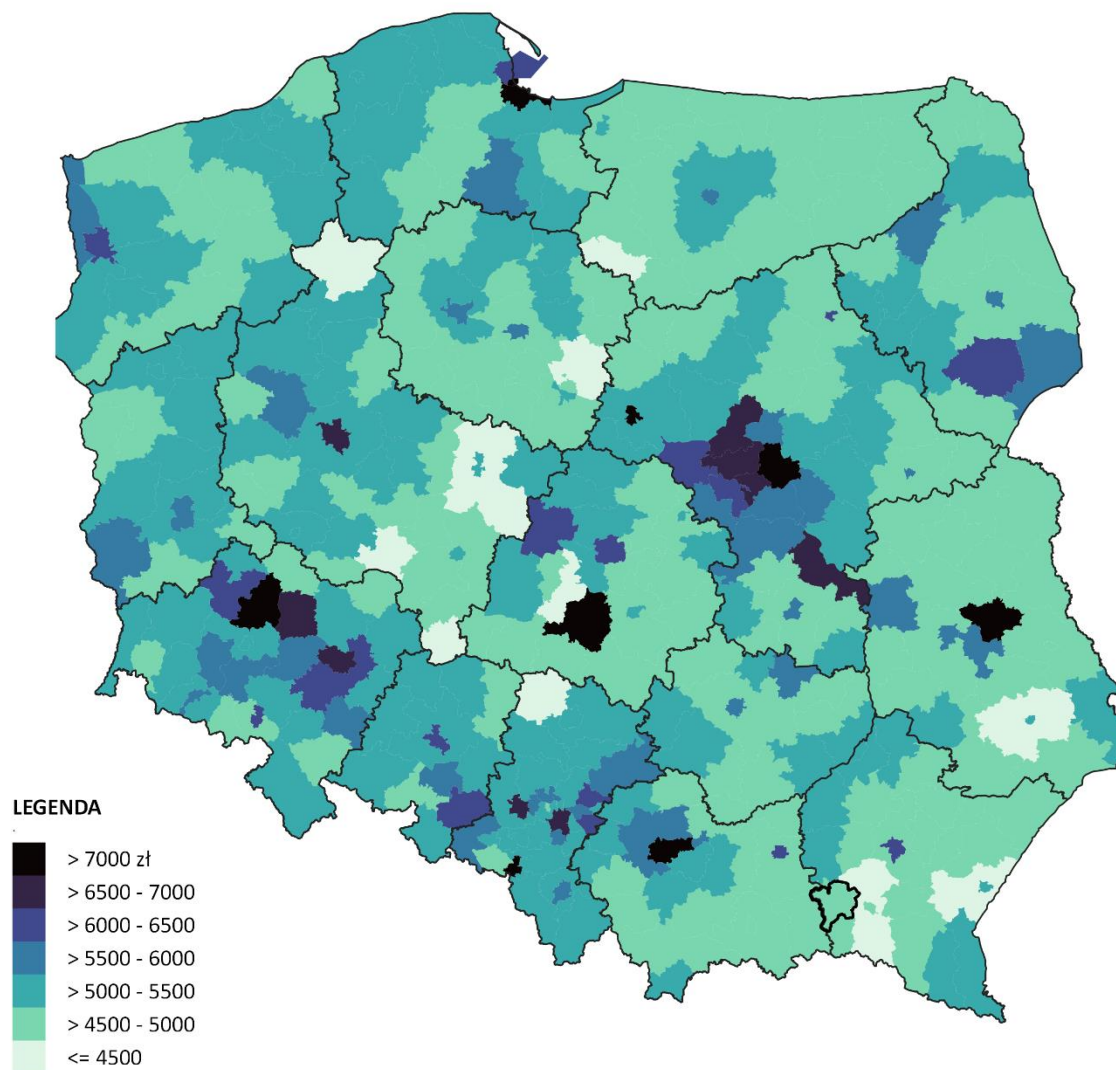
Gmina	2012	2017	2019	2021
Woj. podkarpackie	18,20	20,39	21,42	22,71
Powiat jasielski	27,41	28,66	29,97	31,99
Miasto Jasło	62,26	66,50	72,73	78,83
Dębowiec	11,73	11,86	11,75	10,92
Jasło	9,39	11,75	12,59	12,66
Kołaczyce	8,58	8,88	8,95	9,42
Skołyszyn	20,34	23,37	20,30	20,91
Tarnowiec	10,19	14,22	14,26	17,43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pozytywnie można odczytać **wzrost udziału pracujących w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym** – wskaźniku opisującym aktywność

zawodową mieszkańców i zarazem podaż miejsc pracy⁶. Od roku 2012 wzrósł on praktycznie we wszystkich gminach MOF Jasło, za wyjątkiem gminy Dębowiec.

Rysunek 11: Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Dużo słabiej wygląda natomiast **jakość** oferowanej pracy wyrażona w **przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu brutto**, które na poziomie powiatu jasielskiego, pomimo że sukcesywnie rośnie, to nadal jest niższe niż średnia dla województwa, ale przede wszystkim kraju, stanowiąc niewiele ponad 80% średniego wynagrodzenia.

---

⁶ Liczony bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach, bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób (od 2000 r.) wg faktycznego miejsca pracy (od 2004 r.)

Tabela 13: Wskaźniki wynagrodzenia

Obszar	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto PLN				Zmiana (2011-2021)%	Procent średniego wynagrodzenia (2021)
	Rok 2011	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021		
Polska	3625	5182	5523	6001	165	100%
Województwo podkarpackie	3023	4388	4708	5172	171	86,19%
Powiat jasielski	2962	4117	4560	4953	167	82,54%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Bardzo niepokojące mogą być wskaźniki tzw. stopy bezrobocia, która w roku 2022 wyniosła 12,9% (18,0% wśród kobiet i 10,8% wśród mężczyzn), podczas gdy średnia dla województwa to 8,8%, a dla kraju 5,2%.

Na poziomie powiatu w roku 2022 bezrobotnych zarejestrowanych ponad rok było 4926 osób, z czego 2795 to kobiety, w liczbie tej znalazło się 3908 zarejestrowanych bezrobotnych z MOF Jasło, z czego 2239 to kobiety.

W odniesieniu do roku 2011 (9780 osób) różnica ta jest bardzo pozytywna (4854 – spadek o połowę), natomiast nadal jest to jeden z wyższych wskaźników na poziomie powiatów, szczególnie w kontekście tzw. rynku pracownika i relatywnie wysokiej dostępności miejsc pracy. Wskaźnik ten ma znaczenie jako jeden z podstawowych dla oceny sytuacji na rynku pracy, gdyż wskazuje na poziom dostosowania popytu do podaży siły roboczej.

Tabela 14: Liczba bezrobotnych na obszarze MOF Jasło (2022)

Gmina	Liczba bezrobotnych			
	Ogółem	W tym kobiety	Z prawem do zasiłku	w tym kobiety
Miasto Jasło	1347	727	161	85
Gmina Jasło	719	430	97	60
Gmina Dębowiec	372	221	56	29
Gmina Kołaczyce	473	261	74	35
Gmina Skołyszyn	596	364	88	54
Gmina Tarnowiec	401	236	60	36
Łącznie	3908	2239	536	299

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Odnotowane bezrobocie ma bardzo negatywny wpływ na całokształt sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru i tempo jego rozwoju. Warto zauważyć, że prawie 7% mieszkańców⁷ w wieku produkcyjnym to osoby długotrwale bezrobotne, a więc najprawdopodobniej te, które na rynek pracy co do zasady nie wracają. Należy zwrócić uwagę, że udział bezrobotnych zarejestrowanych w wieku do 25 roku życia na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym, przez wiele lat systematycznie spadał (do i tak wysokiego poziomu 8,31% w roku 2018), natomiast w ostatnich latach podniósł się do poziomu 10,36% w roku 2021, co obrazuje wyższy poziom bezrobocia wśród osób wchodzących na rynek pracy, a więc grupy wymagającej szczególnej uwagi, stanowiącej o przyszłości i potencjale rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru.

Jednocześnie niepokojące mogą być wartości wskaźników w zakresie wewnętrznej zastępowalności pokoleń na rynku pracy – wewnątrz powiatu – gdzie różnica liczby mieszkańców w wieku 20-24 (wchodzących na rynek pracy) i 60-64 (schodzących z rynku pracy) jest ujemna (brakuje osób zastępujących „schodzące” pokolenie) i wynosi -4901 mieszkańców w roku 2021, co daje negatywny wzrost o 158%, wskazując, że coraz trudniej zastąpić pracowników kończących swoją pracę nowymi pracownikami wchodzącymi na rynek pracy – w roku 2021 „zginęło” prawie 5000 stanowisk pracy.

Tabela 15: Wskaźniki w obszarze bezrobocia (dane powiatowe)

Wskaźnik	2012	2017	2019	2021	Różnica
Liczba absolwentów szkół średnich	1504	1121	1053	952	-552
Liczba długotrwale bezrobotnych	6168	3673	2895	3645	-496
Liczba osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym: gimnazjalne i poniżej	2259	1082	971	995	-1264
Udział bezrobotnych zarejestrowanych do 25 roku życia na 1000 mieszkańców	31,98%	9,88%	8,31%	10,36%	-21,62%
Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	59225	57350	56142	52847	-6028
Udział zarejestrowanych bezrobotnych ogółem na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	140,97%	79,62	69,61	81,96%	-86,13%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

⁷ Dane na poziomie powiatu jasielskiego

3.3.2. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

Szeroko rozumiana przedsiębiorczość mieszkańców i warunki do jej prowadzenia są na niskim poziomie, np. w odniesieniu do obszaru całego regionu podkarpackiego. Zarówno przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców, konkurencyjność i dywersyfikacja rynku, ale też dostępność zasobów do prowadzenia działalności czy dostępność do usług doradczych, prawnych i finansowych są poniżej średniej dla podobnych obszarów.

Tabela 16: Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON

Gmina	2012	2017	2019	2021
Miasto Jasło	3684	3780	3767	3918
Dębowiec	435	494	542	630
Jasło	914	1040	1111	1213
Kołaczyce	435	522	526	562
Skołyszyn	622	687	759	816
Tarnowiec	483	559	603	668
Łącznie	6573	7082	7308	7807
Powiat jasielski	7713	8331	8647	9289
Woj. Podkarpackie	155034	171070	181107	196532

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Od dekady, co roku na terenie MOF Jasło rejestrowanych jest średnio prawie 700 nowych przedsiębiorstw rocznie, co z kolei w sumie tworzy sektor 7807 zarejestrowanych przedsiębiorstw w roku 2021 – to o 1234 podmioty więcej niż w roku 2012. w odniesieniu na 1000 mieszkańców daje to średnio 33,65 podmiotów gospodarczych w REGON (z czego najwyższy współczynnik w gminie Dębowiec, a najniższy w gminie Skołyszyn) – ale niestety to aż o 8,44% mniej niż w roku 2011 (wskaźnik 42,09) – wskaźnik ten określa wysoką zdolność lokalnej społeczności do podejmowania ryzyka gospodarczego i prowadzenia działalności gospodarczej. Tym samym można ocenić, że przedsiębiorczość mieszkańców MOF Jasło zasadniczo spada, jedynie w gminie Dębowiec trend ten jest odwrotny (pozytywny). Warto też zwrócić uwagę, że w ostatnich latach bardzo mocno spadła aktywność gospodarza mieszkańców gminy Kołaczyce (od wskaźnika 62,73 do 31,93).

Tabela 17: Liczba podmiotów gospodarczych nowozarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Gmina	2012	2017	2019	2021
-------	------	------	------	------

Miasto Jasło	45,93	42,45	26,29	32,63
Dębowiec	35,24	41,30	33,68	41,62
Jasło	36,02	39,36	37,40	33,00
Kołaczyce	62,73	56,55	36,35	31,93
Skołyszyn	31,08	33,82	33,85	28,29
Tarnowiec	41,54	35,01	30,04	34,43
Średnia	42,09	41,42	32,94	33,65
Powiat jasielski	39,70	40,06	30,31	32,19
Woj. Podkarpackie	35,21	35,82	34,58	36,13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Przekłada się to na roczne dochody budżetów gmin z tytułu udziału w PIT w wysokości ponad 37 milionów PLN w roku 2022 (32 miliony PLN w roku 2012) – dochody te stanowią jedno z istotnych źródeł dochodów własnych. Kwota wpływów do budżetu gminy z udziałów we wpływach budżetu państwa z PIT jest pochodną dochodów osiąganych przez mieszkańców z tytułu aktywności gospodarczej, pracy, świadczeń społecznych, z majątku. w przeliczeniu na jednego mieszkańca w wieku produkcyjnym wartość średnia wyniosła w roku 2021 – 1138,42 PLN (2,26x wzrost w porównaniu do roku 2012) i są to wartości na poziomie średniej wojewódzkiej, dużo wyższe niż średnia powiatowa. Najwyższe dochody odnotowuje Miasto Jasło (1801 PLN na jedną osobę), a najniższe gminy Dębowiec (831 PLN) i Kołaczyce (860 PLN).

Tabela 18: Dochody budżetu JST z tytułu udziału w PIT na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym

Gmina	2012	2017	2019	2021
Miasto Jasło	839,29	1196,69	1565,79	1801,08
Dębowiec	337,4	537,63	710,13	831,91
Jasło	544,26	799,98	1001,82	1224,24
Kołaczyce	371,46	561,18	729,3	860,07
Skołyszyn	441,57	719,45	927,86	1083,21
Tarnowiec	481,17	706,94	951,63	1029,98
Średnia	502,53	753,65	981,09	1138,42
Powiat jasielski	152,27	217,46	279,97	323,36
Woj. Podkarpackie	468,2	756,46	979,17	1140,69

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z kolei wpływy z tytułu udziału w podatku CIT spadły o około 30% pomiędzy rokiem 2022 (2 436 751 PLN) a rokiem 2011 (3 478 833 PLN), co w przeliczeniu na mieszkańca w wieku produkcyjnym wyniosło w roku 2021 (83,27 PLN), a w roku 2011 (36,34 PLN) – wzrost prawie o 230%. Wskaźniki te dla MOF Jasło są też dużo wyższe zarówno od średniej powiatowej, jak i całego województwa. Należy mieć jednak na względzie, że tak duże wpływy z tytułu udziału w CIT wypracowywane są głównie w mieście Jaśle (252,99 PLN), podczas gdy w gminie Kołaczyce są na poziomie 4,47 PLN. Tym samym dysproporcje między ośrodkiem miejskim a gminami wiejskimi są ogromne.

Tabela 19: Dochody budżetu JST z tytułu udziału w CIT na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym

Gmina	2012	2017	2019	2021
Miasto Jasło	132,98	131,64	157,41	252,99
Dębowiec	11,75	9,71	7,38	36,82
Jasło	12,55	9,64	6,55	49,69
Kołaczyce	7,1	5,37	9,13	4,47
Skolyszyn	38,99	11,79	41,87	73,13
Tarnowiec	14,68	14,13	11,59	82,5
Średnia	36,34	30,38	38,99	83,27
Powiat jasielski	10,76	9,55	11,55	21,05
Woj. Podkarpackie	18,19	22,67	28,06	56,85

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.3.3. Sytuacja materialna mieszkańców

W zakresie sytuacji materialnej mieszkańców, poza wcześniej wskazywanymi informacjami dotyczącymi liczby osób pracujących, stopy bezrobocia i przeciętnego wynagrodzenia, należy zwrócić również uwagę na czynniki dotyczące poziomu obciążenia społecznego na terenie MOF Jasło.

Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych systematycznie od dekady spada w każdej gminie MOF Jasło, w roku 2021 wyniosła 5310, co stanowi mniej niż połowę z liczby przyznanych dodatków w roku 2012 (10996). Daje to średni wynik ponad 27 dodatków w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, co jest wartością dużo mniejszą niż w 2012 roku (średnio prawie 55 dodatków). Należy zwrócić uwagę ponad 96% z tych dodatków przyznawanych jest Mieście Jaśle, a w gminach Dębowiec i Jasło dodatki te praktycznie nie są przyznawane.

Liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej również systematycznie spada od lat, do poziomu 4704 w roku 2021 (ponad 50% spadek w ciągu dekady – 10796 osób). w przeliczeniu na 1000 mieszkańców daje to średnią wartość 52, podczas gdy w roku 2012 były to 124 osoby. w tym przypadku najniższe współczynniki środowiskowej pomocy społecznej jest w gminie Jasło (38 osób), średnie w gminach Dębowiec, Skołyszyn i Tarnowiec (50-51 osób), a najwyższe w mieście Jasło i gminie Kołaczyce (61 osób), co stanowi znaczne obciążenie budżetu tych samorządów.

Tabela 20: Obciążenia społeczne

Wskaźnik	2012	2019	2020	2021
Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych	10996	6115	5621	5310
Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców	54,67	30,33	28,5	27,17
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem)	10796	6166	5543	4704
Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców	124	68,33	61,17	52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.3.4. Finanse publiczne

W kontekście analizy stanu finansów publicznych warto przejrzeć dwa kluczowe wskaźniki dotyczące kondycji finansowej i budżetowej samorządów, a mianowicie **poziom nadwyżki operacyjnej** oraz **poziom zadłużenia**.

Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących w ujęciu średniej trzyletniej dla całego powiatu utrzymuje się na poziomie około 10%, by dla roku 2022 uzyskać niski poziom 6,1%, co oznacza, że dochody bieżące są niewiele wyższe od wydatków bieżących i pojawia się minimalna nadwyżka, którą można wykorzystać zarówno na spłatę zadłużenia czy inwestycje. Im większa część dochodów bieżących pozostaje w dyspozycji samorządu, tym więcej środków może być przeznaczonych na spłatę aktualnego zadłużenia oraz na wydatki majątkowe – pożądany zatem jest wzrost wskaźnika i utrzymywanie go na poziomie około 8-10%. Zbyt wysoki wskaźnik może oznaczać natomiast pewną pasywność inwestycyjną i rozwojową samorządów.

W tych oczekiwanych widełkach wartości znajdują się gminy Dębowiec i Jasło. Miasto Jasło i gmina Skołyszyn mają ten wskaźnik na poziomie średniej powiatowej (nieco zbyt niskie 6,7 i 6,9%), natomiast gminy Kołaczyce i Tarnowiec, pomimo wysokiej nadwyżki dochodów bieżących wykazują się pewną pasywnością w kontekście inwestycji czy zadłużenia.

Tabela 21: Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących

Gmina	2012	2017	2019	2021	2022
Miasto Jasło	10,4	10,5	6,7	12,8	6,7
Dębowiec	6,5	9,5	7,2	10,4	9,2
Jasło	8,0	9,2	6,7	9,8	9,5
Końce	10,2	10,3	8,2	9,1	11,4
Skołyszyn	11,2	8,4	9,9	8,6	6,9
Tarnowiec	7,4	10,2	9,7	11,3	11,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Drugi istotny wskaźnik to relacja kwoty zadłużenia w danym roku do dochodów ogółem, który informuje o stopniu pokrycia kwoty długu dochodami ogółem budżetu samorządu. Do 2013 roku włącznie był to wskaźnik ustawy określający maksymalny limit zadłużenia samorządu na poziomie 60%.

W roku 2022 najwyższe, ryzykowne wartości, ma gmina Dębowiec (18,34%), Końce (15,50%) i Tarnowiec (10,62%), gdzie warto tą sytuację ustabilizować i utrzymać trend obniżający ten wskaźnik. Szczególnie, że zarówno Końce, jak i Tarnowiec mają potencjał (nadwyżkę dochodów), do wykorzystania na ustabilizowanie sytuacji z zadłużeniem. Pozostałe gminy utrzymują wskaźnik na bezpiecznym poziomie poniżej 10%. Średnia wartość dla powiatu wynosi 15,28%.

Tabela 22: Relacja kwoty zadłużenia do dochodów ogółem

Gmina	2012	2017	2019	2021	2022
Miasto Jasło	18,79	11,22	10,97	7,80	6,81
Dębowiec	56,85	32,71	23,51	21,28	18,34
Jasło	34,03	2,99	5,40	4,06	5,14
Końce	38,13	21,07	19,34	16,50	15,50
Skołyszyn	23,30	3,31	5,34	6,52	4,24
Tarnowiec	33,51	18,57	8,12	10,87	10,62

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3.3.5. Wsparcie inwestycyjne

Na terenie gmin Partnerstwa, jedynie na obszarze miasta Jasła zostały wydzielone tereny inwestycyjne, w ramach Strefy Aktywności Gospodarczej Jasło-Warzyce o powierzchni 256ha. Pozostałe gminy nie mają wydzielonych terenów inwestycyjnych, ale w gminie Skołyszyn planowane jest wydzielenie Strefy

Aktywności Gospodarczej, a gmina Dębowiec posiada teren, który po zainwestowaniu mógłby mieć charakter inwestycyjny. Świadczy to o niskim poziomie gotowości inwestycyjnej MOF Jasło i konieczności znacznych inwestycji, aby na tym obszarze przygotować tereny atrakcyjne gospodarczo.

Tabela 23: Tereny inwestycyjne MOF Jasło

SAMORZĄD	TERENY INWESTYCYJNE
MIASTO JASŁO	Strefa Aktywności Gospodarczej Jasło-Warzyce (SAG) teren o powierzchni 256 ha na Osiedlu Brzyszczy w Jasle, ograniczony ulicami: Marszałka Piłsudskiego, Bieszczadzką, Fabryczną oraz torami kolejowymi, z czego na działalność przemysłową wydzielono obszar 200 ha. Obszar Strefy jest objęty przyjętymi przez Radę Miejską Jasła Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego (najmniejsza powierzchnia działki inwestycyjnej wynosi 0,5 ha). Rozwój SAG ma kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego miasta Jasła. z tego względu, od wielu lat konsekwentnie realizowane są działania mające na celu przygotowanie terenów przemysłowych SAG pod inwestycje. Obecnie realizowana jest na tym terenie inwestycja związana z budową drogi 5KDZ. Zasadnicza większość terenu objętego strefą jest własnością podmiotów prywatnych.
GMINA DĘBOWIEC	Na terenie gminy nie wydzielono terenów inwestycyjnych; Gmina posiada tereny na których można lokalizować inwestycje, niemniej wymagałoby to szeregu działań przygotowawczych. Gmina nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego
GMINA JASŁO	Na terenie gminy nie wydzielono terenów inwestycyjnych; Gmina Jasło posiada tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego takie jak: <ul style="list-style-type: none"> • „Szebnie - 7” teren budownictwa mieszkaniowo-usługowego; • „Szebnie – 8” teren budownictwa usług komercyjnych; • „Zimna Woda – 3” teren budownictwa usługowo-produkcyjnego i handlu
GMINA KOŁACZYCE	Na terenie gminy nie wydzielono terenów inwestycyjnych
GMINA SKOŁYSZYN	Na terenie gminy nie wydzielono terenów inwestycyjnych; Gmina pracuje nad wydzieleniem Stref Aktywności Gospodarczej
GMINA TARNOWIEC	Na terenie gminy nie wydzielono terenów inwestycyjnych

Źródło: opracowanie własne

Na terenie MOF Jasło funkcjonują różne instytucje otoczenia biznesu (IOB), zlokalizowane w mieście Jasło – mniej lub bardziej aktywne i istotne z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości. z kolei na obszarach wiejskich nie zidentyfikowano żadnych oficjalnych instytucji czy podmiotów wsparcia przedsiębiorczości, biznesu czy innowacyjności.

Tabela 24: Lista instytucji otoczenia biznesu (IOB)

L.p.	Nazwa IOB
1.	Inkubator Przedsiębiorczości w Jasle znajdujący się w strukturze Urzędu Miasta
2.	Centrum Badawczo-Rozwojowe Nowego Stylu sp. z o.o.
3.	Stowarzyszenie "Karpacki Klaster Zrównoważonego Rozwoju"
4.	Podkarpacka Agencja Konsultingowo Doradcza sp. z o.o.
5.	Regionalne Centrum Transferu Nowoczesnych Technologii Wytwarzania
6.	InnoInnowacje w biznesie sp. z o. o.
7.	Punkt Informacyjny Funduszy Europejskich w Krośnie
8.	Podkarpacka Izba Gospodarcza
9.	Centrum Transferu Technologii Politechniki Rzeszowskiej
10.	Ośrodek Enterprise Europe Network działający przy Wyższej Szkole Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie
11.	Jasielskie Stowarzyszenie Przedsiębiorców
12.	Cech Rzemiosł Różnych
13.	Fundacja Aktywna Galicja
14.	Jasielska Kongregacja Kupiecka
15.	Jasielskie Stowarzyszenie winiarzy „Vinum pro cultura”
16.	Regionalny Związek Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych w Krośnie Z/S w Jasle
17.	Jasielskie Stowarzyszenie Rękodzielników

Źródło: opracowanie własne

Na terenie powiatu jasielskiego od 2008 roku funkcjonuje Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Nowagalicja” jako partnerstwo terytorialne, obejmujące swym działaniem obszar siedmiu gmin powiatu jasielskiego, w tym znajdujące się w MOF Jasło – gmina Dębowiec, Jasło, Kołaczyce oraz Tarnowiec. Rolą LGD jest wdrożenie założeń Lokalnej Strategii Rozwoju i osiągnięcie wskazanych w niej celów, co z kolei miało przyczynić się do rozwoju obszarów wiejskich objętych strategią.

3.3.6. Podsumowanie wymiaru gospodarczego

Z punktu widzenia przeprowadzonych badań i analiz własnych w trakcie procesu, obszar szeroko rozumianego rynku pracy ważnym **obszarem zainteresowania strategicznego**, omawianym i wykazywanym w toku pracy. Szczególnie w kontekście dwóch zjawisk – wysokiego bezrobocia pomimo tzw. rynku pracownika i niskiej zastępowalności pokoleń na rynku pracy, oraz **słabszej jakości oferty pracy** dostępnej dla mieszkańców MOF Jasło. Składa się na to przede wszystkim **niska atrakcyjność wynagrodzeń lokalnej gospodarki**, przy średniej **aktywności gospodarczej**.

Dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy to jedno z podstawowych wyzwań w kontekście rozwoju całego obszaru – w tym przypadku wygląda ona raczej przeciętnie. Dostępność ofert pracy jest względnie niska i utrudnia elastyczność i konkurencyjność pracowników. Negatywnie wygląda **jakość** oferowanej pracy wyrażona w **przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniu brutto**, stanowiącym około **80% średniego wynagrodzenia** w Polsce.

W kontekście rynku pracy zauważalny i bardzo niepokojący jest także stały spadek nominalnej liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym. Wynika to ze stałego zmniejszania się liczby mieszkańców na terenie obszaru (depopulacja) oraz ich starzenia (zasilanie grupy mieszkańców w wieku poprodukcyjnym). To bardzo negatywny trend w kontekście rozwoju gospodarczego w oparciu o lokalny kapitał ludzki.

Niepokojące mogą być wskaźniki tzw. **stopy bezrobocia**, w tym udziału osób **długotrwale bezrobotnych**. Wskaźniki te mają znaczenie jako podstawowe dla oceny sytuacji na rynku pracy, gdyż wskazuje na poziom dostosowania popytu do podaży siły roboczej. Zwiększa się również **poziom bezrobocia wśród osób wchodzących na rynek pracy**, a więc grupy wymagającej szczególnej uwagi, stanowiącej o przyszłości i potencjale rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru.

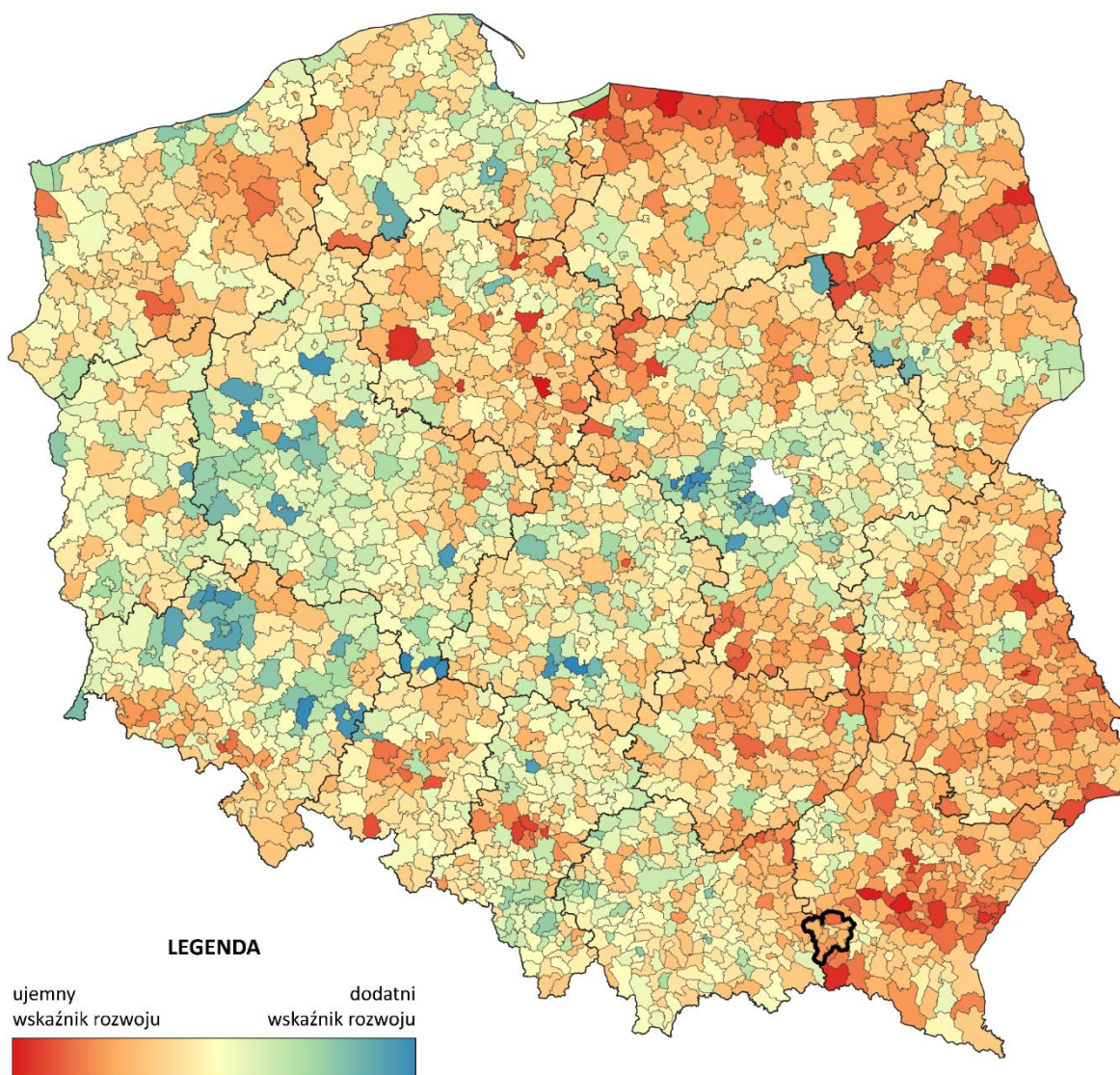
Jednocześnie **niewystarczająca oferta usług edukacyjnych** kształcących specjalistów powoduje zasilanie lokalnego rynku głównie osobami o niskim bądź średnim poziomie kwalifikacji, oraz **niskiej zdolności do samodzielnego tworzenia nowych, atrakcyjnych miejsc pracy**.

Zarówno **przedsiębiorczość** i aktywność mieszkańców, konkurencyjność i dywersyfikacja rynku, ale też dostępność zasobów do prowadzenia działalności czy dostępność do usług doradczych, prawnych i finansowych są poniżej średniej dla podobnych obszarów. Ma to z kolei przełożenie na niekorzystne **sytuacje budżetowe** gmin MOF Jasło (poza miastem Jasłem), gdyż kwota wpływów do budżetu gminy z udziałów we wpływach budżetu państwa z PIT i CIT jest pochodną dochodów osiąganych przez mieszkańców i przedsiębiorstw.

3.4. WYMIAR ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNY

Środowiskowo-przestrzenny wskaźnik rozwoju obszaru wskazuje, iż sytuacja w roku 2021 w MOF Jasło (z wyjątkiem miasta Jasła) wykazuje wyższe wartości wskaźników niż średnia dla grupy referencyjnej.

Rysunek 12: Środowiskowo-przestrzenny wskaźnik rozwoju na tle kraju (2021)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Diagnoza wymiaru środowiskowo-przestrzennego MOF Jasło obejmuje analizę sytuacji wynikającej z położenia obszaru i charakterystyki środowiska naturalnego, a także procesów zachodzących w zakresie turystyki, rekreacji i kultury, mobilności, odnawialnych źródeł energii i rewitalizacji przestrzeni.

Celem diagnozy sytuacji środowiskowo-przestrzennej jest uchwycenie specyfiki przestrzennej i geograficznej wpływającej na pozostałe wymiary – społeczny i gospodarczy. Elementy te stanowią podstawę do generowania produktów i usług i prowadzenia działalności publicznej i gospodarczej, bazę do rozwoju turystyki, rekreacji, oferty kulturalnej, poprzez atrakcyjność przestrzeni, ale także konieczność zapewnienia odpowiedniej dostępności komunikacyjnej, zarówno zewnętrznej, jak i wewnętrznej, co w całości tworzy przestrzeń do funkcjonowania mieszkańców.

3.4.1. Uwarunkowania rozwoju wynikające z położenia obszaru w regionie i kraju

Obszar ZIT Jasła położony jest w południowo-zachodniej części województwa podkarpackiego. Od zachodu graniczy z województwem małopolskim. Od południa powiat jasielski graniczy ze Słowacją, od wschodu z powiatem ziemskim krośnieńskim, a od północy z powiatem strzyżowskim i dąbrowskim. Peryferyjne położenie na styku dwóch województw, w pobliżu granicy kraju wiąże się z oddaleniem od ośrodków metropolitalnych – Rzeszowa, Tarnowa i Krakowa. Oddalenie od dużych ośrodków miejskich i peryferyjne położenie w połączeniu z wykluczeniem komunikacyjnym skutkuje zmniejszoną zewnętrzną dostępnością do usług dla mieszkańców gmin na tym obszarze i stymuluje konieczność rozwoju na poziomie lokalnym.

MOF Jasło znajduje się na górskich i przygranicznych obszarach funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym. Ponadto gminy Kołaczyce, Skołyszyn, Jasło i Tarnowiec znajdują się na terenie wiejskiego obszaru funkcjonalnego uczestniczącego w procesach rozwojowych. Gmina Dębowiec znajduje się na terenie wiejskiego obszaru funkcjonalnego wymagającego wsparcia procesów rozwojowych⁸.

Obszar ZIT Jasła znajduje się na terenie trzech różnych obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym. Gmina Kołaczyce znajduje się na terenie Obszaru Funkcjonalnego Pogórzy karpackich. Gminy Jasło, Skołyszyn i Tarnowiec, oraz miasto Jasło znajdują się na terenie Obszaru Funkcjonalnego Kotliny Jasielsko-Krośnieńskiej. Gmina Dębowiec znajduje się na terenie Bieszczadzko-Beskidzkiego Obszaru Funkcjonalnego⁹.

Najbliższym ośrodkiem o znaczeniu wojewódzkim jest Rzeszów¹⁰, a najbliższym ośrodkiem o znaczeniu regionalnym są Krosno oraz Tarnów. Jasło jest ośrodkiem miejskim o znaczeniu lokalnym. Jasło jest ośrodkiem powiatowym, natomiast gminy

---

⁸ Na podstawie Planu Zagospodarowania Województwa Podkarpackiego – 2030

⁹ j.w.

¹⁰ Na podstawie koncepcji Zagospodarowania Kraju 2030

jasielskiego MOF znajdują się również w zasięgu oddziaływania sąsiednich ośrodków powiatowych – Krosna, Gorlic oraz Dębicy.

3.4.2. Środowisko przyrodnicze – zasoby i przyrodnicze uwarunkowania rozwoju

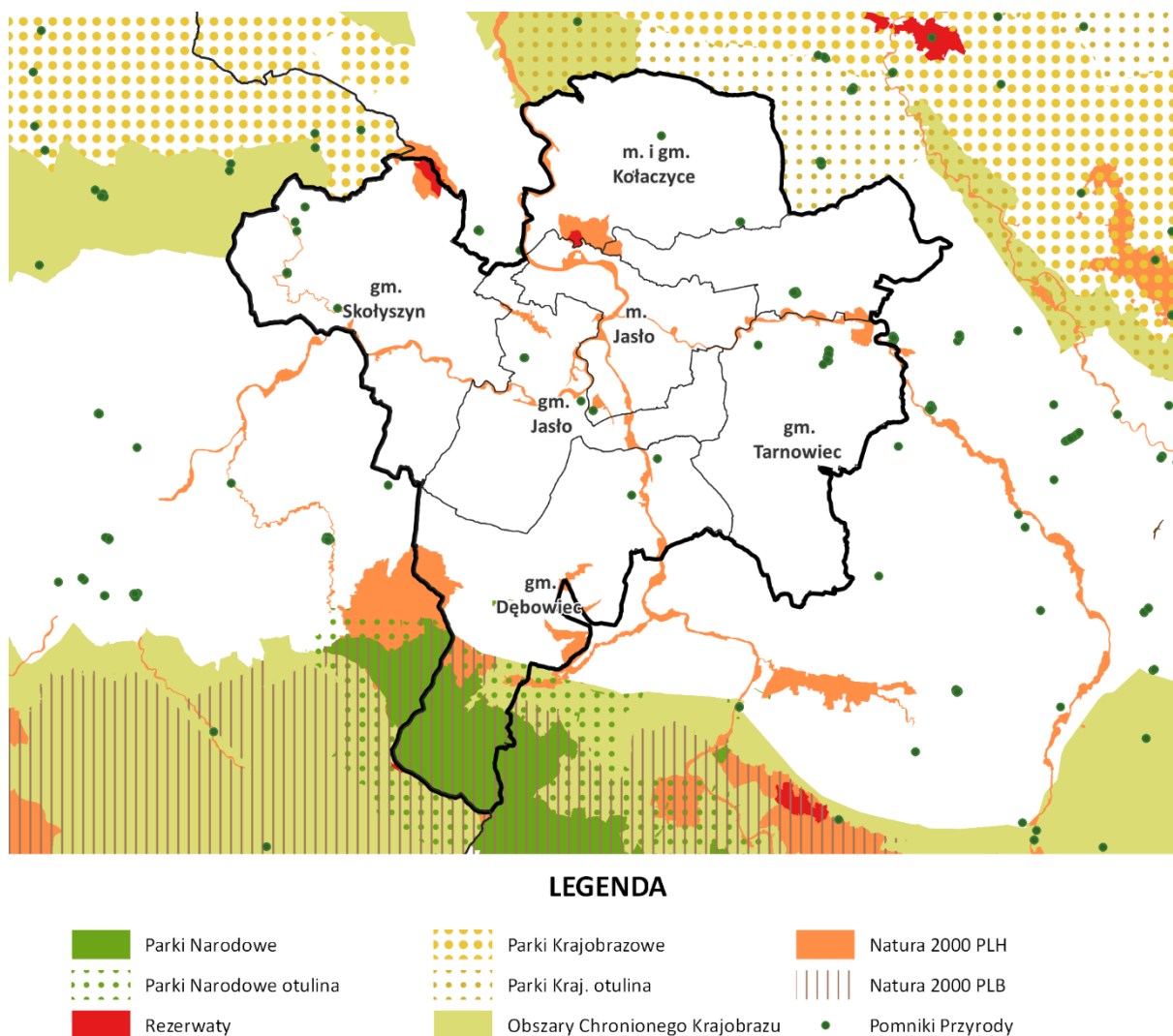
MOF Jasło charakteryzuje się zróżnicowanymi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi. Obszar znajduje się na pograniczu Pogórza Karpackiego i Beskidu Niskiego. Rzeźba terenu jest urozmaicona. Najwyższe wyniesienia na tym obszarze to pasmo Magury Wątkowskiej (ponad 800 m n.p.m.). Przeważnie wysokość wzgórz wynosi między 300 a 350 m n.p.m., przy wyniesieniu nad poziomem dolin około 100-150 m.

Udział powierzchni obszarów cennych przyrodniczo i prawnie chronionych w powierzchni samorządów jest poniżej 2%. Jedynym wyjątkiem jest gmina Dębowiec (25,4%) na terenie której znajduje się Magurski Park Narodowy wraz z otuliną oraz obszar chronionego krajobrazu.

Na terenie MOF Jasło znajduje się szereg obszarów Natura 2000 PLH (dyrektywa siedliskowa). Tą formą ochrony objęte są na całej długości wszystkie główne rzeki Partnerstwa – czyli Wisłoka, Ropa i Jasiołka, a także mniejsza Olszynka w gminie Skołyszyn (Natura 2000 PLH - Wisłoka z dopływami). W gminie Dębowiec znajdują się obszary Bednarka i Ostoja Magurska, a także Józefów – Wola Dębowiecka. w okolicach Jasła znajdują się obszary Las Niegłowski, Łąki nad Młynówką i Goleś. w gminie Skołyszyn znajduje się obszar Liwocz. Poza obszarami rzecznyymi – obszary Natura 2000 mają punktowy, lokalny charakter. Na terenie MOF Jasło znajdują się dwa rezerваты przyrody: rezerwat leśny Liwocz i rezerwat geologiczny Goleś.

W bezpośrednim sąsiedztwie omawianego obszaru znajdują się cenne przyrodniczo i krajobrazowo tereny chronione. Na północ od znajduje się Park Krajobrazowy Pasma Brzanki i otulina Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego.

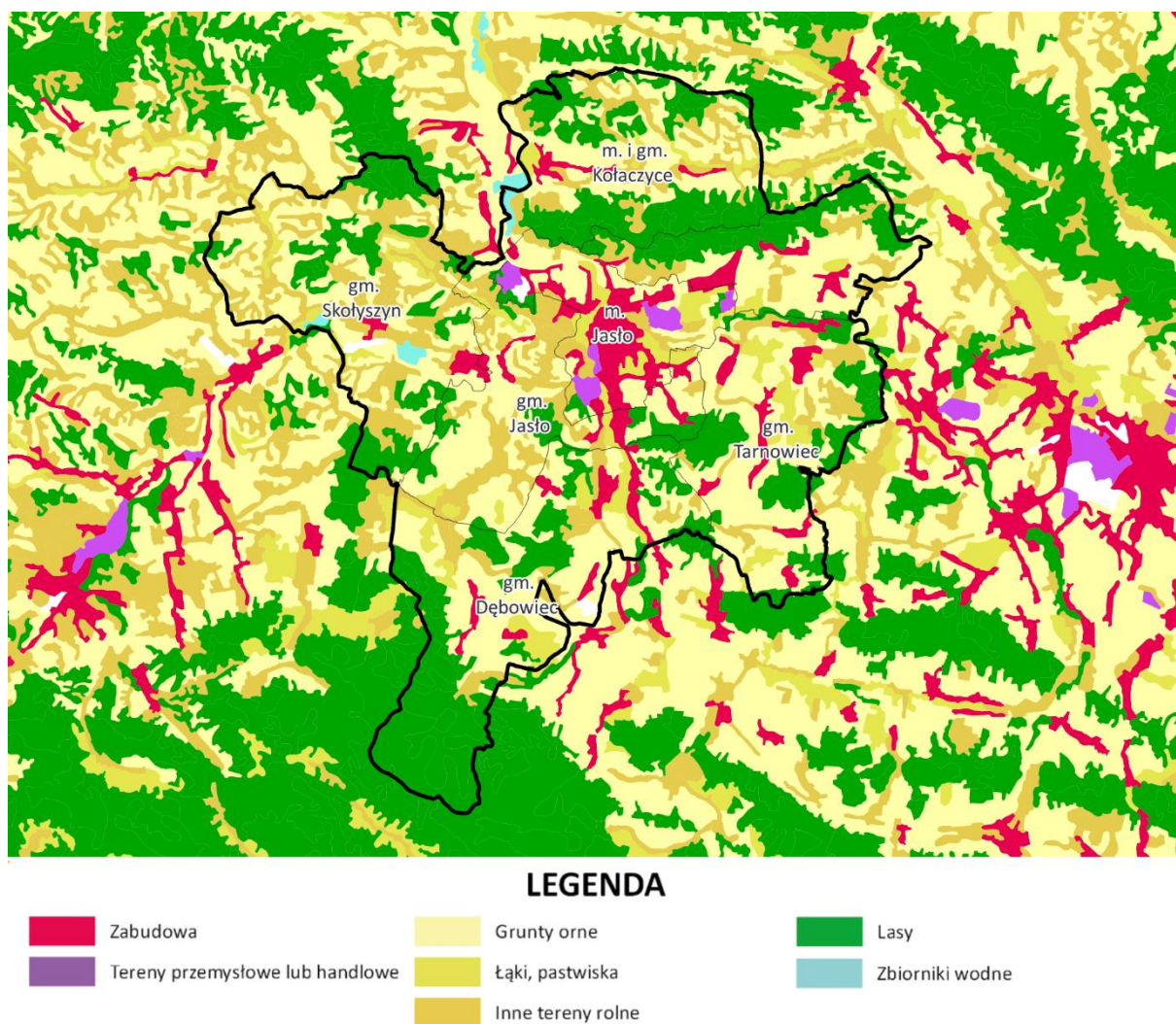
Rysunek 13: Formy ochrony przyrody

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska

Na terenie gmin Dębowiec i Kołaczyce znajdują się duże kompleksy leśne (lesistość ok 35%) Średnia lesistość dla Partnerstwa wynosi 24%. Część gminy Dębowiec ma typowo górski charakter. Lasy zlokalizowane są z reguły na najwyższych wzniesieniach, niedostępnych dla osadnictwa.

Rysunek 14: Klasy pokrycia terenu

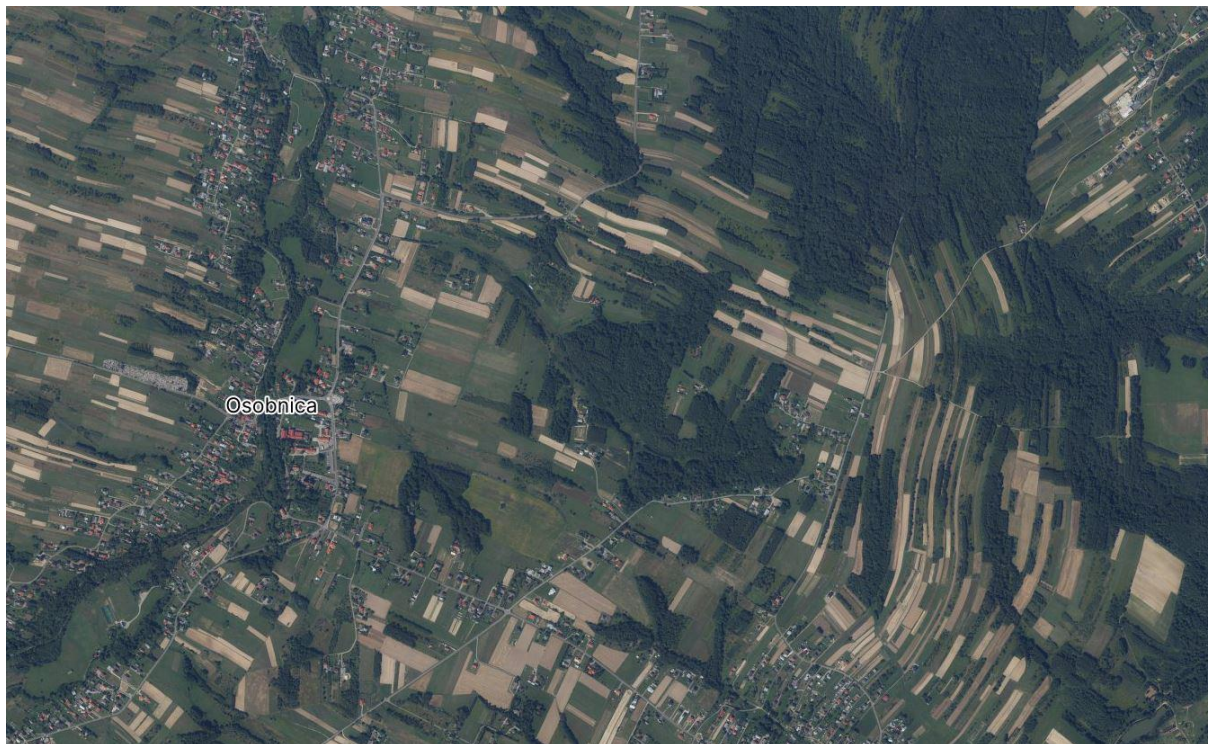
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych CLC_2018. Projekt Corine Land Cover 2018 w Polsce został zrealizowany przez Instytut Geodezji i Kartografii i sfinansowany ze środków Unii Europejskiej. Wyniki projektu zostały pozyskane ze strony internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska clc.gios.gov.pl

Miejscowości ulokowane są w dolinach, wzdłuż biegu dróg. Zabudowa ma charakter umiarkowanie zwarty, zabudowania lokalizowane są również na łagodnych stokach wzgórz nad miejscowościami. Cechą charakterystyczną regionu jest dbałość o estetykę ogrodów przydomowych.

W dolinach rzek i na otaczających je wzniesieniach znajdują się liczne powierzchniowo tereny rolne. Są to z reguły niewielkie gospodarstwa rodzinne o rozdrobnionej strukturze własności. Dominują uprawy zbóż, ziemniaków i innych warzyw. Zwyczajowo występują również uprawy roślin użytkowych w przydomowych ogródkach. Hodowla zwierząt na skalę przemysłową prawie nie występuje. Licznie występują sady i plantacje owocowe. Ubogie gleby, ukształtowanie terenu oraz

klimat sprzyjają rozwojowi winiarstwa, które w ostatnich latach staje się coraz popularniejsze w okolicach Jasła.

Rysunek 15: Zdjęcie lotnicze okolic Osobnicy w gminie Jasło

Źródło: mapy.cz

Lasy, góry, rzeki, nieskażone tereny rolne są atutem w budowaniu oferty turystycznej oraz w wytwarzaniu produktów lokalnych i poprawie jakości życia mieszkańców obszaru. Walory środowiskowe stanowią istotny potencjał rozwojowy dla terenu MOF Jasło, jednak ich wykorzystanie wymaga poszanowania lokalnych uwarunkowań i ograniczeń.

3.4.3. Zasoby dziedzictwa kulturowego, turystyka i rekreacja

Na terenie MOF Jasło znajduje się szereg zabytków i obiektów dziedzictwa kulturowego i historycznego. Obszar Pogórza Karpackiego był zamieszkiwany już w okresie przedhistorycznym. Najwcześniejsze ślady osadnictwa pochodzą z epoki brązu. Najciekawszym obiektem świadczącym o tych czasach jest „Karpacka Troja” w Trzcinicy, która rozwijała się do czasów wczesnego średniowiecza. w gminie Jasło w miejscowości Krajowice znajdują się ruiny czternastowiecznego zamku Golesz, który strzegł historycznego szlaku na Węgry. Na terenie Partnerstwa znajduje się szereg pomników architektury sakralnej, w tym wiele, bardzo starych, wybitnej urody obiektów jak: Trzcinica – drewniany kościół par. pw. św. Doroty, 1558; Szebnie –

drewniany kościół par. pw. św. Marcina Biskupa, 1605; Bieździedza – kościół pw. Świętej Trójcy, połowa XV. Na obszarze Partnerstwa znajduje się też szereg ciekawych zachowanych założeń dworskich, głównie z XIX wieku.

Na terenie MOF Jasło znajduje się pierwsze na świecie eksploatowane złożo naftowe (Krośnieńsko-Jasielskie Zagłębje Naftowe). z obszarem związana jest postać Ignacego Łukasiewicza, który był pionierem i prekursorem technologii pozyskiwania i przetwórstwa ropy naftowej, które rozprzestrzeniły się na cały świat. Dziedzictwo materialne i niematerialne związane z tymi tradycjami jest silnym wyróżnikiem okolic Jasła.

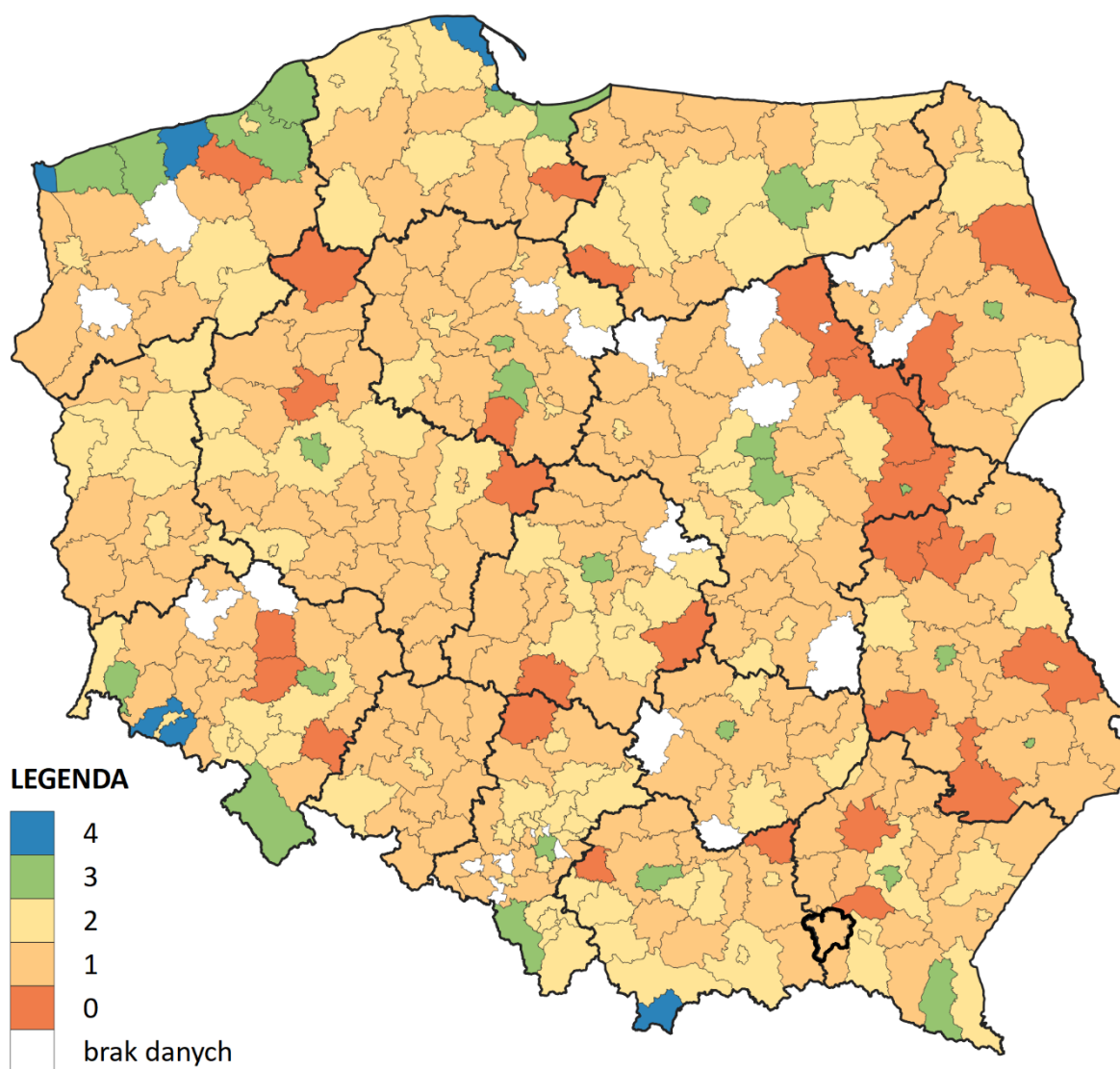
Przez teren Partnerstwa prowadzi szlak Frontu Wschodniego i Wojny Światowej. Można to trafić na zabytkowe Cmentarze Wojenne żołnierzy armii Austro-Węgier oraz Rosji.

Przez teren Partnerstwa przebiega szereg szlaków pieszych i rowerowych o znaczeniu regionalnym i lokalnym. Obszar ten nie jest z reguły docelowym kierunkiem turystycznym, a raczej bramą do innych obszarów, takich jak Beskid Niski. Oferta turystyczna i kulturalna obszaru stanowi dobre uzupełnienie dla oferty sąsiednich obszarów.

Skala ruchu turystycznego obrazowana przez ilość dostępnych miejsc noclegowych również ma umiarkowane wartości. Ilość obiektów noclegowych w skali powiatu nieznacznie wzrosła z 14 w 2015 roku do 17 w 2021 roku. Zagregowany rozwój funkcji turystycznej przedstawia kolejna mapa.

Rysunek 16: Wskaźnik rozwoju funkcji turystycznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS oraz metodyki A. Szromka

3.4.4. Dostępność komunikacyjna zewnętrzna

Jednym z głównych wyzwań przed jakimi stoi MOF Jasło jest przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu i peryferyjności transportowej.

Miasto Jasło jako ośrodek powiatowy charakteryzuje się przeciętnym syntetycznym wskaźnikiem dostępności komunikacyjnej¹¹ – w 2021 roku wartość wskaźnika wynosiła 0,06. Wskaźnik ten w sposób syntetyczny uwzględnia takie wskaźniki jak długość i jakość sieci dróg, dostępność indywidualnych środków transportu, rozwój

¹¹ Źródło: partnerstwa.monitorrozwoju.pl

alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych, dostępność kolei oraz skalę ruchu turystycznego.

Szkielet drogowy MOF Jasło stanowi DK73 Kielce-Tarnów-Pilzno-Jasło oraz DK 28 Zator-Wadowice-Rabka-Nowy Sącz-Jasło-Sanok-Medyka. Obie drogi na terenie MOF Jasło mają parametry klasy G – droga główna. GDDKiA przygotowuje modernizację DK73 wraz z budową obwodnic Pilzno oraz Kołaczyc i Jasła. To działanie poprawiłoby skomunikowanie obszaru z autostradą A4 przez węzeł Tarnów Centrum lub Dębica Zachód. w pobliżu MOF Jasło – na wschód od Krosna – realizowana jest nowa trasa ekspresowa – S19 tzw. Via Carpathia – łącząca wschodnie województwa Polski w osi północ-południe. Realizacja tej trasy poprawi skomunikowanie omawianego obszaru z wschodnią i centralną częścią kraju, oraz z krajami znajdującymi się na południe od granic Polski (m.in. Słowacja, Węgry, Bałkany). Szkielet dróg krajowych uzupełnia sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Przez teren MOF prowadzi droga wojewódzka nr 992 prowadząca do przejścia granicznego ze Słowacją w Ożennej. Przejście to ma charakter górski i obsługuje głównie ruch regionalny i lokalny.

Rysunek 17: Obszar MOF Jasło na tle planu budowy dróg krajowych

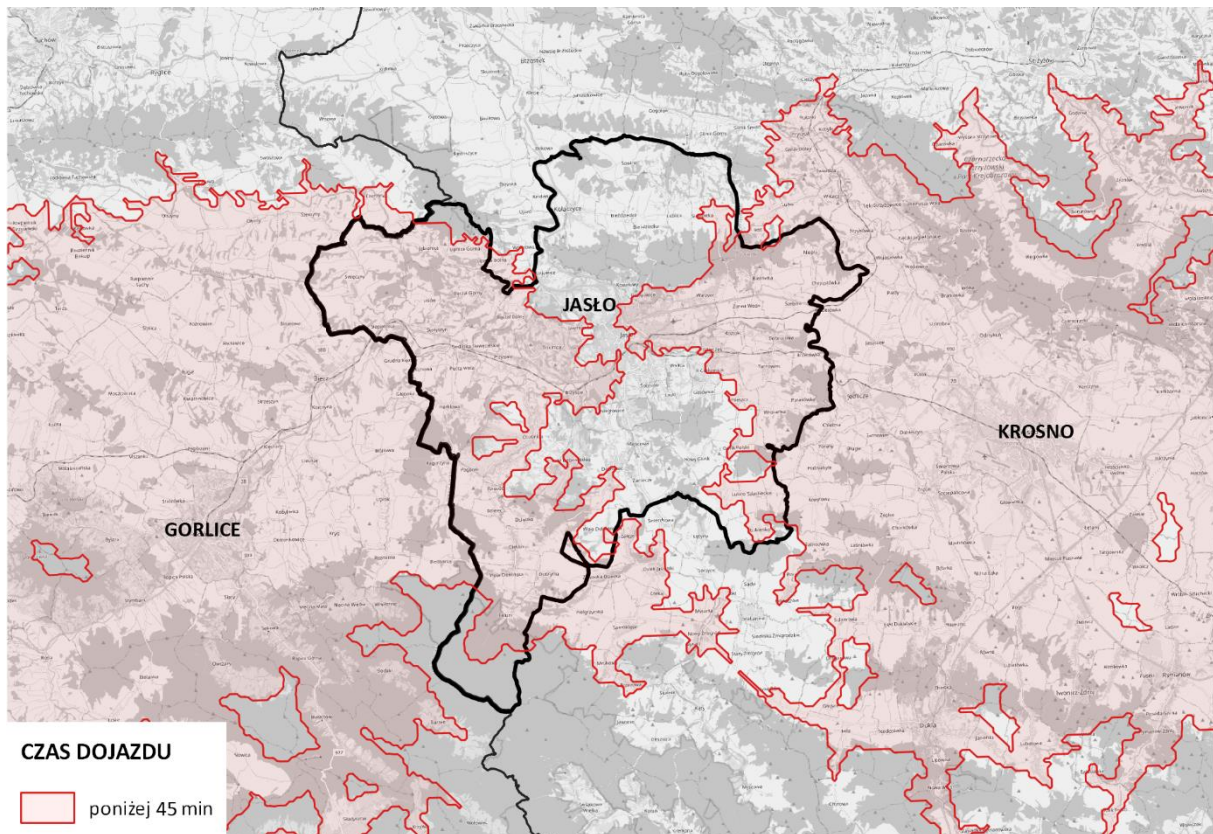

Źródło: Opracowanie własne na podstawie planu budowy dróg krajowych GDDKiA

Dojazd z centralnej części obszaru MOF Jasło do Rzeszowa zajmuje ok. 1h15m (ok. 70 km). Dojazd do Tarnowa to ok. 1h (60 km). Podróż z Jasła do Krakowa to ok. 2h (150 km), a do Warszawy 4h40min (400 km).

Czas dojazdu do najbliższych miast powiatowych położonych w otoczeniu partnerstwa (Krosna, Gorlic, Dębicy, Strzyżowa) bardzo często przekracza 30 minut.

Rysunek 18: Czas dojazdu z najbliższych miast powiatowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie TravelTime

Jasło jest głównym węzłem kolejowym na południu województwa podkarpackiego, jednak sieć kolejowa nie jest mocno rozwinięta w tym regionie kraju. Przez Jasło przechodzi linia kolejowa 108 (Stróża-Gorlice-Jasło-Krosno-Sanok-Zagórz-Ustrzyki Dolne-Krościenko-UA). w Jaśle zaczyna się linia kolejowa nr 106 prowadząca przez Strzyżów do Rzeszowa. Linie te są w większości niezelektryfikowane jednotorowe. Jedynie linia z Jasła w kierunku Stróży jest zelektryfikowana.

PKP PLK planuje modernizację linii 108 – poprzez jej elektryfikację. Planowany jest również bypass na odcinku Jedlicze-Szebnie, który omija Jasło na trasie Krosno-Rzeszów. w ramach koncepcji CPK ogłoszono szeroki plan inwestycji kolejowych na Podkarpaciu w ramach tzw. szprychy numer 6. Koncepcja zakłada przebudowę linii Jasło-Rzeszów, oraz Jasło-Krosno-Sanok.

3.4.5. Transport zbiorowy

Głównym węzłem kolejowym o znaczeniu regionalnym w obszarze MOF jest Jasło. Na terenie całego obszaru znajduje się 7 przystanków kolejowych. Oferta połączeń bezpośrednich dalekobieżnych z Jasła jest bardzo skromna. w sezonie letnim 2023 z Jasła można dojechać bezpośrednimi pociągami IC do Krakowa (2 pociągi na dobę

– 3h), w letnie weekendy pociągiem WETLINA można dojechać do Katowic, Opola i Kłodzka.

Jasło z Rzeszowem łączy 7 par pociągów REGIO (1h30min). Jasło i Krosno (30min) oraz Sanok (1h30min) łączą dziennie 4 pary pociągów (2 IC i 2 REGIO). w sezonie letnim 2023 uruchamiane są okazjonalne połączenia do Krynicy Zdroju i Medzilaborców na Słowacji.

W związku z ubogą ofertą kolei, na obszarze MOF Jasło działa rozwinięta sieć połączeń autobusowych, zarówno lokalnych jak dalekobieżnych, świadczonych przez wielu przewoźników.

Wybrane połączenia regionalne i międzyregionalne:

FIRMA MIŚ: Gorlice-Skołyszyn-Jasło-Kołaczyce-Warszawa: 5 par dziennie, MARCE: Jasło-Rzeszów: 15 par dziennie, NOWEX: Gorlice-Skołyszyn-Jasło-Rzeszów: 5 par dziennie, BARBARA sp. z o.o. Krosno-Jasło-Kołaczyce-Kraków: 15 par dziennie, SAN BUS: Ustrzyki Dolne-Jasło-Kraków: 5 par dziennie, Polańczyk-Jasło-Kraków. 4 pary dziennie, FPHU Kubuś – 18 par połączeń z Krosnem.

Na terenie powiatu jasielskiego usługi komunikacji autobusowej świadczy spółka PGZK Jasiel, która działa w ścisłej współpracy i pod kontrolą Powiatowo-Gminnego Związku Komunikacyjnego w Powiecie Jasielskim.

Rysunek 19: Autobusy PGZK JASIEL Sp. z o.o.

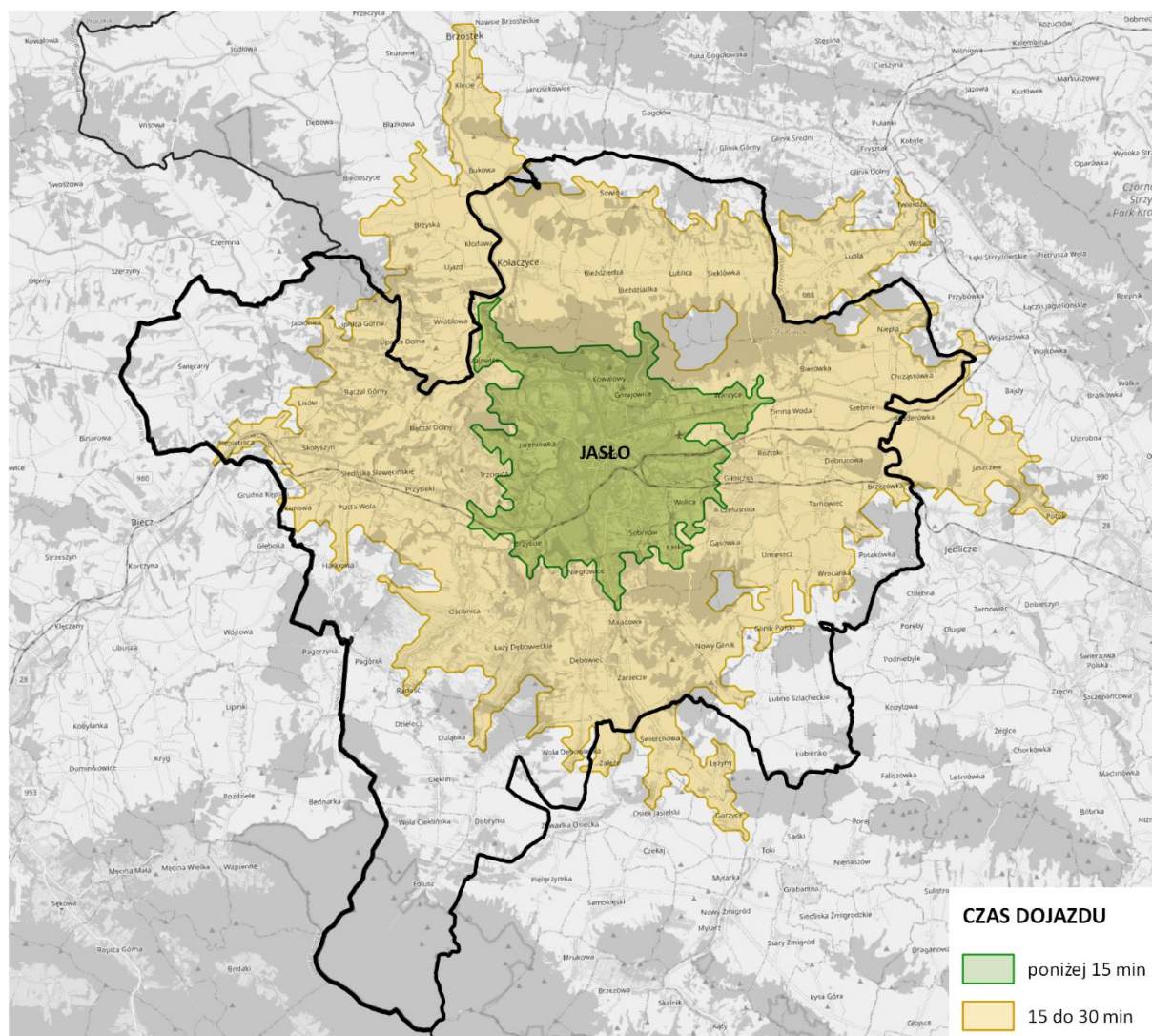
Źródło: strona spółki PGZK JASIEL

Mimo gęstej sieci połączeń autobusowych, oferta transportu publicznego nie jest w pełni zadowalająca. Deficyty w tym zakresie wpływają na wykluczenie komunikacyjne całego obszaru. Grupą, która najbardziej cierpi z powodu niedostatecznej komunikacji są głównie osoby najmniej mobilne – młodzież i osoby starsze. Problem swobodnego przemieszczania się np. na zajęcia pozalekcyjne, na spotkania, do usług medycznych, dotyka głównie peryferyjnych obszarów MOF Jasło.

3.4.6. Transport indywidualny

Samochód pozostaje podstawowym środkiem transportu na terenie MOF Jasło. w latach 2011-2021 ilość samochodów osobowych w powiecie jasielskim wzrosła o 22% z 58 891 do 75 383 sztuk. w roku 2021 na 1000 mieszkańców w powiecie jasielskim przypadają 684 samochody osobowe. Ilość samochodów na 1000 mieszkańców w powiecie jest większa niż w województwie podkarpackim (619) i podobna jak w Polsce (682 – najwyższa wartość w UE). z prawie całego obszaru powiatu można dojechać do centrum Jasła w czasie poniżej 30 minut.

Rysunek 20: Czas dojazdu do centrum Jasła z terenu MOF Jasło

Źródło: Opracowanie własne na podstawie TravelTime

Na terenie MOF Jasło nie ma obecnie publicznie dostępnych stacji ładowania samochodów elektrycznych¹².

Na terenie MOF Jasło znajduje się znikoma ilość dróg rowerowych. Na 100 km² powierzchni przypada tu zaledwie 0,67 km dróg rowerowych (Podkarpacie – 4,03, Polska – 5,92). Na 10000 mieszkańców przypada 0,51 km (Podkarpacie – 3,45, Polska – 4,88). w ciągach głównych dróg krajowych brakuje bezpiecznych wyodrębnionych dróg rowerowych.

3.4.7. Infrastruktura techniczna i OZE

Na terenie powiatu rozwija się głównie fotowoltaika. Wg danych Urzędu Regulacji Energetyki na terenie powiatu jasielskiego moc zainstalowana OZE wynosi 3,1 MW, z czego 64% to instalacje PVA, 28% turbiny wiatrowe, 7% biogazownie i 1% turbiny wodne¹³. Obszar ten posiada znikome warunki do rozwoju energetyki opartej na turbinach wiatrowych – znajduje się na granicy III dość korzystnej i IV niekorzystnej – stref energetyki wiatrowej. Rozdrobnienie zabudowy oraz walory krajobrazowej również nie sprzyjają masowej budowie instalacji wiatrowych.

Obszar charakteryzuje się niższym niż średnia krajowa i średnia wojewódzka odsetkiem ludności korzystającej z kanalizacji (Polska 71,9%, województwo podkarpackie 72,4%, powiat jasielski 60,0%). Najlepsza sytuacja jest w mieście i gminie Jasło (89,5% i 81,6%). Najmniejszy stopień skanalizowania dotyczy gmin Dębowiec i Tarnowiec (35,6% i 18,6%) – dane BDL za rok 2021. Ilość oczyszczanych ścieków sukcesywnie spada w gminie miejskiej Jasło oraz rośnie w gminie Jasło. w pozostałych gminach utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

Podobnie jest z korzystającymi z wodociągów (Polska – 92,4%, Podkarpackie 81,4%, powiat jasielski 48,3%). Najwyższy odsetek korzystających z wodociągów jest w gminie miejskiej Jasło (88%), najniższy w gminie Tarnowiec (22,2%). Takie wartości wskazują na konieczności dalszej rozbudowy sieci wodociągowych, ale również świadczą o dostępności zasobów wodnych dla ujęć indywidualnych.

Na terenie MOF funkcjonuje jedna główna aglomeracja ściekowa: Jasło – miasto Jasło, Gmina Jasło, Gmina Dębowiec, Gmina Kołaczyce, a także trzy mniejsze: Kołaczyce, Szebnie – obsługujące część Jasła i gminę Tarnowiec. w celu zwiększenia wskaźnika skanalizowania obszaru w obrębie aglomeracji, konieczna jest dalsza rozbudowa oraz przebudowa lub modernizacja systemów kanalizacyjnych.

Obszar MOF Jasło jest bardzo dobrze zgazyfikowany. Dostęp do sieci gazowej w Polsce ma 54,8% mieszkańców, na Podkarpaciu 74,8%, a w powiecie jasielskim

¹² <https://stacjomat.pl/mapa/>

¹³ [https://www.ure.gov.pl/pl/oze/potencjal-krajowy-oze/8108,Instalacje-odnawialnych-zrodel-energii-
stan-na-31-grudnia-2021-r.html](https://www.ure.gov.pl/pl/oze/potencjal-krajowy-oze/8108,Instalacje-odnawialnych-zrodel-energii-stan-na-31-grudnia-2021-r.html)

88,3%. Wszystkie gminy MOF osiągają poziom gazyfikacji 80% lub większy (BDL 2021).

3.4.8. Rewitalizacja

Większość gmin w ramach MOF Jasło nie prowadziło procesów rewitalizacyjnych w oparciu o dostępne narzędzia ustawowe. Żadna z gmin nie posiada Gminnego Programu Rewitalizacji. Gmina miejska Jasło i gmina Kołaczyce, posiadają Lokalne Programy Rewitalizacji, których ważność wygasa z końcem bieżącego roku. Po 2023 roku, wyłącznie Gminny Program Rewitalizacji może stanowić podstawę prowadzenia procesów rewitalizacyjnych, a zatem wszystkie gminy obszaru, chcąc kontynuować lub podjąć działania rewitalizacyjne, powinny taki dokument opracować i uchwalić.

Tabela 25: Programy rewitalizacji na obszarze MOF Jasło

SAMORZĄD	DOKUMENTY PROGRAMUJĄCE PROCESY REWITALIZACYJNE
MIASTO JASŁO	Lokalny Program Rewitalizacji dla Jasła na lata 2014-2023 Uchwała Nr LXIX/715/2018 Rady Miejskiej Jasła z dnia 26 lipca 2018 Numer uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w sprawie wpisania programu do Wykazu: 465/9714/18
GMINA JASŁO	<i>W gminie nie wprowadzono programu rewitalizacji</i>
GMINA DĘBOWIEC	<i>W gminie nie wprowadzono programu rewitalizacji</i>
GMINA KOŁACZYCE	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Kołaczyce na lata 2016-2023 Uchwała Nr XLIX/283/2018 Rady Miejskiej Jasła z dnia 23 sierpnia 2018 Numer uchwały Zarządu Województwa Podkarpackiego w sprawie wpisania programu do Wykazu: 469/9969/18
GMINA SKOŁYSZYN	<i>W gminie nie wprowadzono programu rewitalizacji</i>
GMINA TARNOWIEC	<i>W gminie nie wprowadzono programu rewitalizacji</i>

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://geoportal.podkarpackie.pl/podkarpackie>

3.4.9. Podsumowanie wymiaru środowiskowo-przestrzennego

Z punktu widzenia przeprowadzonych badań i analiz własnych, wymiar środowiskowo-przestrzenny jest jedną **kluczowych determinant rozwojowych**, wokół której warto budować potencjał rozwojowy obszaru, a jednocześnie który stawia szereg wyzwań. MOF Jasło wyróżnia się wymagającymi ochrony i promocji **walorami przyrodniczymi i kulturowymi**, które nie są jednak w pełni wykorzystane i udostępniane dla mieszkańców oraz osób z zewnątrz. Walorem obszaru są czyste **górskie rzeki**, które jednak stanowią zagrożenie powodziowe, w przypadku gwałtownych zjawisk pogodowych. Istotnym wyzwaniem na terenie obszaru jest rozwój **gospodarki wodno-ściekowej**. Wyzwaniem mogą być również **inwestycje energetyczne** oraz zwiększenie potencjału przetwarzania i wykorzystania odpadów (recykling). Samorządy MOF Jasło prowadzą bardzo zróżnicowaną politykę przestrzenną, a w związku procedowanymi zmianami prawnymi, będą musiały podjąć intensywne działania planistyczne w tym zakresie.

Obszar szeroko rozumianej dostępności komunikacyjnej, zarówno wewnętrznej, ale w szczególności zewnętrznej, był jednym z **kluczowych obszarów problemowych**, omawianych i wykazywanych w toku pracy. Kwestie te były podnoszone jako jedna z **podstawowych potrzeb rozwojowych obszaru i ograniczonej atrakcyjności miejsca** (turystyka, edukacja, rynek pracy). **Dostępność wewnętrzna** wybrzmiewa szczególnie w potrzebach przemieszczania się do **lokalnych miejsc pracy, placówek oświatowych, miejsc spotkań**, ale także wykorzystania zasobów i potencjałów turystycznych, rekreacyjnych i **szeroko rozumianego przemysłu czasu wolnego**. Dużą uwagę zwraca **brak alternatywnych środków komunikacji** i deficyty w infrastrukturze w tym obszarze (ścieżki pieszo-rowerowe), co w przypadku terenów o **wysokich walorach przyrodniczych** ma szczególne znaczenie. **Dostępność zewnętrzna** ograniczona przez peryferyjną lokalizację obszaru, utrudnia dostępność do **rynku pracy**, ale też **zmniejsza potencjał osiedleńczy, inwestycyjny i turystyczny** obszaru. w MOF Jasło dostrzega się konieczność podjęcia aktywności w tym obszarze, w celu odwrócenia tych negatywnych trendów.

3.5. WYMIAR INDYWIDUALNY

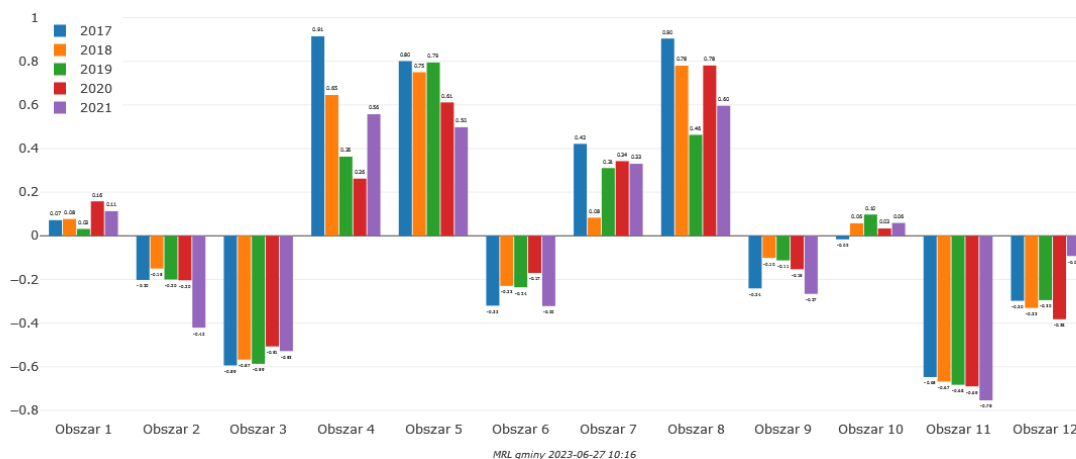
Analiza indywidualna uwzględnia wyłącznie wymiar statystyczny (bez dodatkowych komentarzy czy kontekstu) i została przeprowadzona dla wszystkich gmin obszaru indywidualnie w dwunastu kluczowych obszarach rozwoju społecznego, gospodarczego, środowiskowego i przestrzennego. Przeprowadzona w formie analiz syntetycznych poprzez narzędzie MRL – porównania z gminami podobnymi i wskazania w formie relacji do tych gmin. Wartości syntetyczne wskazują na

odchylenia od średniej arytmetycznej dla danej grupy porównawczej (in minus – słabiej niż średnia, lub in plus – lepiej niż średnia).

3.5.1. Miasto Jasło

W przypadku Miasta Jasła kompleksowy obraz sytuacji społeczno-gospodarczej wygląda następująco.

Wykres 8: Wykres kompleksowy – Miasto Jasło

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Tabela 26: Wykres kompleksowy – Miasto Jasło

Nazwa obszaru	2017	2018	2019	2020	2021	Zmiana
1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	0,07	0,08	0,03	0,16	0,11	↗
2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	-0,20	-0,15	-0,20	-0,20	-0,42	↓
3. Sytuacja materialna mieszkańców	-0,59	-0,57	-0,59	-0,51	-0,53	↗
4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)	0,91	0,65	0,36	0,26	0,56	↓
5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	0,80	0,75	0,79	0,61	0,50	↓
6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie	-0,32	-0,23	-0,24	-0,17	-0,32	≈
7. Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy	0,42	0,08	0,31	0,34	0,33	↘
8. Poziom bezpieczeństwa	0,90	0,78	0,46	0,78	0,60	↓
9. Sytuacja demograficzna	-0,24	-0,10	-0,11	-0,15	-0,27	≈
10. Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna)	-0,02	0,06	0,10	0,03	0,06	↗
11. Ład i struktura przestrzenna obszaru	-0,65	-0,67	-0,68	-0,69	-0,75	↘
12. Lokalne środowisko przyrodnicze	-0,30	-0,33	-0,30	-0,38	-0,09	↗

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

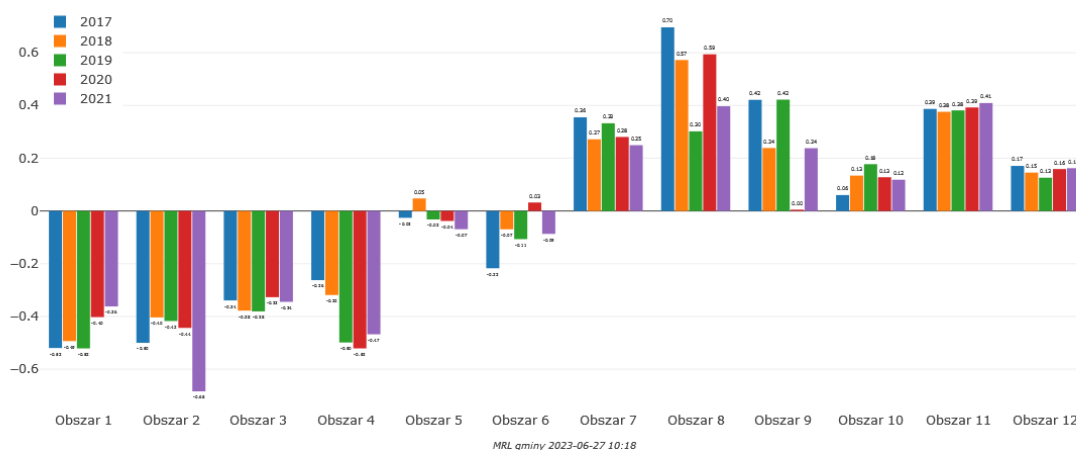
W przypadku Miasta Jasła najlepiej wygląda sytuacja w obszarach **poziomu bezpieczeństwa, stanu finansów lokalnych, dostępności i jakości usług oraz infrastruktury** czy **zasobów instytucjonalnych, integracji i kapitału społecznego gminy**. Zdecydowanie najslabiej wypadają natomiast wskaźniki ładu i struktury przestrzennej, sytuacji materialnej mieszkańców, rynku pracy i kwalifikacji siły roboczej oraz dostępności i jakości zasobów mieszkaniowych w gminie.

W ostatnich latach najbardziej poprawiły się wskaźniki lokalnego środowiska przyrodniczego oraz dostępności komunikacyjnej (zewnętrznej i wewnętrznej). Spadły natomiast wskaźniki stanu finansów lokalnych, poziomu bezpieczeństwa, dostępności i jakości usług oraz infrastruktury.

3.5.2. Gmina Dębowiec

W przypadku Gminy Dębowiec kompleksowy obraz sytuacji społeczno-gospodarczej wygląda następująco.

Wykres 9: Wykres kompleksowy – Gmina Dębowiec

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Tabela 27: Wykres kompleksowy – Gmina Dębowiec

Nazwa obszaru	2017	2018	2019	2020	2021	Zmiana
1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	-0,52	-0,49	-0,52	-0,40	-0,36	↗
2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	-0,50	-0,40	-0,42	-0,44	-0,68	↓
3. Sytuacja materialna mieszkańców	-0,34	-0,38	-0,38	-0,33	-0,34	≈
4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)	-0,26	-0,32	-0,50	-0,52	-0,47	↓
5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	-0,03	0,05	-0,03	-0,04	-0,07	↘
6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie	-0,22	-0,07	-0,11	0,03	-0,09	↗

7. Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy	0,36	0,27	0,33	0,28	0,25	↘
8. Poziom bezpieczeństwa	0,70	0,57	0,30	0,59	0,40	↓
9. Sytuacja demograficzna	0,42	0,24	0,42	0,00	0,24	↓
10. Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna)	0,06	0,13	0,18	0,13	0,12	↗
11. Ład i struktura przestrzenna obszaru	0,39	0,38	0,38	0,39	0,41	≈
12. Lokalne środowisko przyrodnicze	0,17	0,15	0,13	0,16	0,16	≈

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

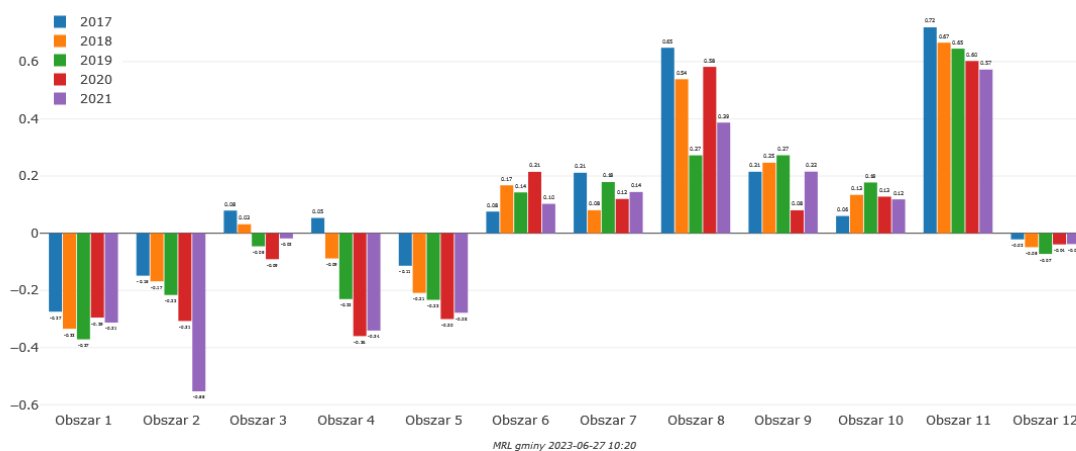
W przypadku Gminy Dębowiec najlepiej wygląda sytuacja w obszarach **zasobów instytucjonalnych, integracji i kapitału społecznego gminy, poziomu bezpieczeństwa, sytuacji demograficznej** oraz **ładu i struktury przestrzennej obszaru**. Zdecydowanie najslabiej wypadają natomiast wskaźniki rynku pracy i kwalifikacji siły roboczej, stanu finansów lokalnych, potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki czy sytuacji materialnej mieszkańców.

W ostatnich latach najbardziej poprawiły się wskaźniki potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki, dostępności i jakości zasobów mieszkaniowych w gminie i dostępności komunikacyjnej (zewnętrznej i wewnętrznej). Spadły natomiast wskaźniki poziomu bezpieczeństwa, stanu finansów lokalnych, sytuacji demograficznej oraz rynku pracy i kwalifikacji siły roboczej.

3.5.3. Gmina Jasło

W przypadku Gminy Jasło kompleksowy obraz sytuacji społeczno-gospodarczej wygląda następująco.

Wykres 10: Wykres kompleksowy – Gmina Jasło

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Tabela 28: Wykres kompleksowy – Gmina Jasło

Nazwa obszaru	2017	2018	2019	2020	2021	Zmiana
1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	-0,27	-0,33	-0,37	-0,29	-0,31	↘
2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	-0,15	-0,17	-0,22	-0,31	-0,55	↓
3. Sytuacja materialna mieszkańców	0,08	0,03	-0,05	-0,09	-0,02	↘
4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)	0,05	-0,09	-0,23	-0,36	-0,34	↓
5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	-0,11	-0,21	-0,23	-0,30	-0,28	↓
6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie	0,08	0,17	0,14	0,21	0,10	≈
7. Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy	0,21	0,08	0,18	0,12	0,14	↘
8. Poziom bezpieczeństwa	0,65	0,54	0,27	0,58	0,39	↓
9. Sytuacja demograficzna	0,21	0,25	0,27	0,08	0,22	≈
10. Dostępność komunikacyjna (zewnątrzna i wewnątrzna)	0,06	0,13	0,18	0,13	0,12	↗
11. Ład i struktura przestrzenna obszaru	0,72	0,67	0,65	0,60	0,57	↓
12. Lokalne środowisko przyrodnicze	-0,02	-0,05	-0,07	-0,04	-0,04	≈

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

W przypadku Gminy Jasło najlepiej wygląda sytuacja w obszarach **ładu i struktury przestrzennej, poziomu bezpieczeństwa i sytuacji demograficznej**.

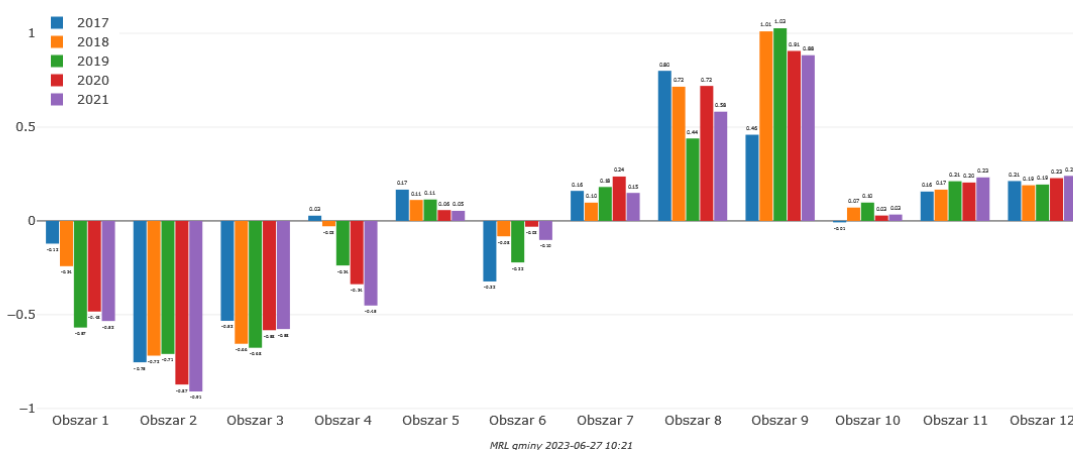
Zdecydowanie najslabiej wypadają natomiast wskaźniki rynku pracy i kwalifikacji siły roboczej, stanu finansów lokalnych, potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki czy dostępności i jakości usług oraz infrastruktury.

W ostatnich latach najbardziej poprawiły się wskaźniki dostępności komunikacyjnej (zewnątrznej i wewnątrznej). Spadły natomiast wskaźniki rynku pracy i kwalifikacji siły roboczej, stanu finansów lokalnych, poziomu bezpieczeństwa, dostępności i jakości usług oraz infrastruktury czy ładu i struktury przestrzennej obszaru.

3.5.4. Gmina Kołaczyce

W przypadku Gminy Kołaczyce kompleksowy obraz sytuacji społeczno-gospodarczej wygląda następująco.

Wykres 11: Wykres kompleksowy – Gmina Kołaczyce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Tabela 29: Wykres kompleksowy – Gmina Kołaczyce

Nazwa obszaru	2017	2018	2019	2020	2021	Zmiana
1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	-0,12	-0,24	-0,57	-0,48	-0,53	↓
2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	-0,75	-0,72	-0,71	-0,87	-0,91	↓
3. Sytuacja materialna mieszkańców	-0,53	-0,66	-0,68	-0,58	-0,58	↘
4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)	0,03	-0,03	-0,24	-0,34	-0,45	↓
5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	0,17	0,11	0,11	0,06	0,05	↘
6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie	-0,32	-0,08	-0,22	-0,03	-0,10	↗
7. Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy	0,16	0,10	0,18	0,24	0,15	≈
8. Poziom bezpieczeństwa	0,80	0,72	0,44	0,72	0,58	↓
9. Sytuacja demograficzna	0,46	1,01	1,03	0,91	0,88	↑
10. Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna)	-0,01	0,07	0,10	0,03	0,03	↗
11. Ład i struktura przestrzenna obszaru	0,16	0,17	0,21	0,20	0,23	↗
12. Lokalne środowisko przyrodnicze	0,21	0,19	0,19	0,23	0,24	≈

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

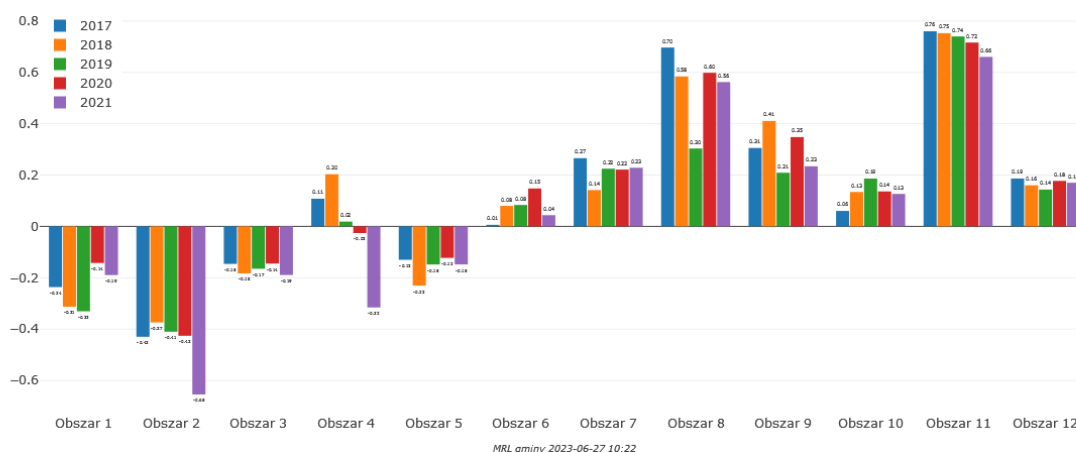
W przypadku Gminy Kołaczyce najlepiej wygląda sytuacja w obszarach **sytuacji demograficznej, poziomu bezpieczeństwa, lokalnego środowiska przyrodniczego** oraz **ładu i struktury przestrzennej obszaru**. Zdecydowanie najslabiej wypadają natomiast wskaźniki rynku pracy i kwalifikacji siły roboczej, sytuacji materialnej mieszkańców, potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki oraz stanu finansów lokalnych.

W ostatnich latach najbardziej poprawiły się wskaźniki sytuacji demograficznej oraz dostępności i jakości zasobów mieszkaniowych w gminie, a także nieznacznie dostępności komunikacyjnej (zewnętrznej i wewnętrznej) oraz ładu i struktury przestrzennej obszaru. Spadły natomiast wskaźniki stanu finansów lokalnych, potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki, poziomu bezpieczeństwa oraz rynku pracy i kwalifikacji siły roboczej.

3.5.5. Gmina Skołyszyn

W przypadku Gminy Skołyszyn kompleksowy obraz sytuacji społeczno-gospodarczej wygląda następująco.

Wykres 12: Wykres kompleksowy – Gmina Skołyszyn

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Tabela 30: Wykres kompleksowy – Gmina Skołyszyn

Nazwa obszaru	2017	2018	2019	2020	2021	Zmiana
1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	-0,24	-0,31	-0,33	-0,14	-0,19	↗
2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	-0,43	-0,37	-0,41	-0,43	-0,65	↓
3. Sytuacja materialna mieszkańców	-0,15	-0,18	-0,17	-0,14	-0,19	↘
4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)	0,11	0,20	0,02	-0,03	-0,32	↓
5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	-0,13	-0,23	-0,15	-0,12	-0,15	≈
6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie	0,01	0,08	0,08	0,15	0,04	≈
7. Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy	0,27	0,14	0,22	0,22	0,23	≈
8. Poziom bezpieczeństwa	0,70	0,58	0,30	0,60	0,56	↓
9. Sytuacja demograficzna	0,31	0,41	0,21	0,35	0,23	↘

10. Dostępność komunikacyjna (zewnątrzna i wewnętrzna)	0,06	0,13	0,19	0,14	0,13	↗
11. Ład i struktura przestrzenna obszaru	0,76	0,75	0,74	0,72	0,66	↘
12. Lokalne środowisko przyrodnicze	0,19	0,16	0,14	0,18	0,17	≈

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

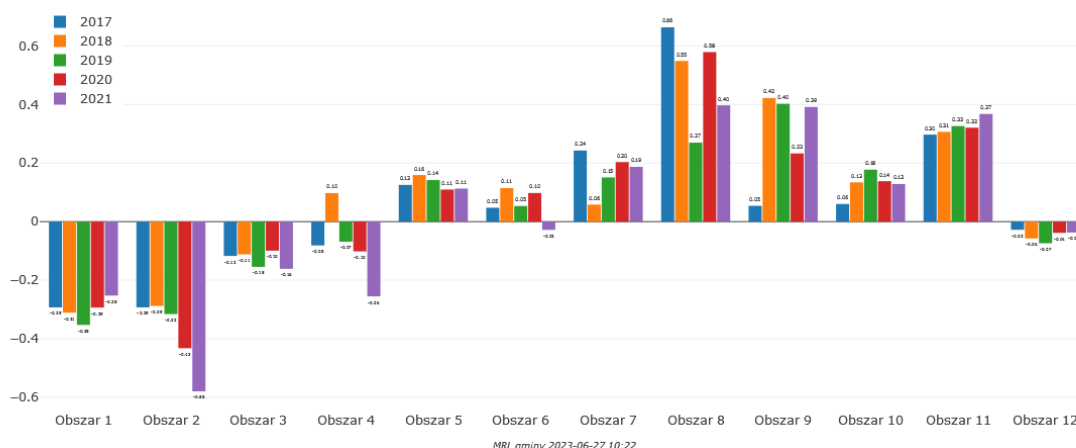
W przypadku Gminy Skołyszyn najlepiej wygląda sytuacja w obszarach **ładu i struktury przestrzennej, poziomu bezpieczeństwa, zasobów instytucjonalnych oraz integracji i kapitału społecznego** czy **sytuacji demograficznej**. Zdecydowanie najslabiej wypadają natomiast wskaźniki rynku pracy i kwalifikacji siły roboczej, stanu finansów lokalnych, ale też potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki oraz sytuacji materialnej mieszkańców.

W ostatnich latach nieznacznie poprawiły się wskaźniki dostępności komunikacyjnej (zewnątrznej i wewnętrznej), dostępności i jakości zasobów mieszkaniowych w gminie oraz potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki. Spadły natomiast wskaźniki poziomu bezpieczeństwa, rynku pracy i kwalifikacji siły roboczej czy stanu finansów lokalnych.

3.5.6. Gmina Tarnowiec

W przypadku Gminy Tarnowiec kompleksowy obraz sytuacji społeczno-gospodarczej wygląda następująco.

Wykres 13: Wykres kompleksowy – Gmina Tarnowiec

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

Tabela 31: Wykres kompleksowy – Gmina Tarnowiec

Nazwa obszaru	2017	2018	2019	2020	2021	Zmiana
1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	-0,29	-0,31	-0,35	-0,29	-0,25	↗

2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	-0,29	-0,29	-0,32	-0,43	-0,58	↓
3. Sytuacja materialna mieszkańców	-0,12	-0,11	-0,15	-0,10	-0,16	↘
4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)	-0,08	0,10	-0,07	-0,10	-0,26	↓
5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	0,13	0,16	0,14	0,11	0,11	≈
6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie	0,05	0,11	0,05	0,10	-0,03	↘
7. Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy	0,24	0,06	0,15	0,20	0,19	↘
8. Poziom bezpieczeństwa	0,66	0,55	0,27	0,58	0,40	↓
9. Sytuacja demograficzna	0,05	0,42	0,40	0,23	0,39	↑
10. Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna)	0,06	0,13	0,18	0,14	0,13	↗
11. Ład i struktura przestrzenna obszaru	0,30	0,31	0,33	0,32	0,37	↗
12. Lokalne środowisko przyrodnicze	-0,03	-0,06	-0,07	-0,04	-0,04	≈

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego

W przypadku Gminy Tarnowiec najlepiej wygląda sytuacja w obszarach poziomu bezpieczeństwa, sytuacji demograficznej, ładu i struktury przestrzennej oraz zasobów instytucjonalnych, integracji i kapitału społecznego gminy. Zdecydowanie najsłabiej wypadają natomiast wskaźniki rynku pracy i kwalifikacji siły roboczej, stanu finansów lokalnych oraz potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki.

W ostatnich latach najbardziej poprawiły się wskaźniki sytuacji demograficznej, dostępności komunikacyjnej (zewnętrznej i wewnętrznej) oraz ładu i struktury przestrzennej. Spadły natomiast wskaźniki rynku pracy i kwalifikacji siły roboczej, poziomu bezpieczeństwa oraz stanu finansów lokalnych.

4. WYNIKI BADAŃ I ANALIZ

4.1. WYMIAR INSTYTUCJONALNY

Dla realizacji zamierzeń strategicznych – wdrażania strategii rozwoju obszaru – niezbędne są odpowiednie instytucje – mające zaplecze, zasoby, narzędzia, kompetencje i motywacje do kompleksowego zarządzania procesem strategicznym.

Do tego niezbędny jest odpowiedni poziom rozwoju instytucjonalnego, rozumianego jako szeroki zakres działań, skupiający się na tworzeniu zasad i mechanizmów mających na celu podniesienie sprawności działania urzędów administracji samorządowej do realizacji zamierzeń strategicznych i współpracy międzypodmiotowej. Dotyczy to przede wszystkim zorganizowania odpowiednich struktur organizacyjnych, właściwych procedur działania, mechanizmów zapewniających udział społeczności lokalnej w zarządzaniu sprawami publicznymi oraz kompetentnych i sprawnych urzędników.

Mając na uwadze zmianę potrzeb społecznych (rozwój społeczeństwa obywatelskiego), a także stały postęp cywilizacyjny, zwłaszcza w sferze informatycznej, ważne jest, aby jednostki administracji samorządowej mogły wypełniać zadania na miarę istniejących i pojawiających się potrzeb. Realizacja tego podejścia nawiązuje m.in. do zasad „nowego zarządzania publicznego” i koncepcji współuczestniczenia obywateli w zarządzaniu sprawami publicznymi.

W tym celu w procesie diagnostycznym przeprowadzona została ankieta wewnętrzna dla przedstawicieli samorządów MOF Jasło. Celem przeprowadzonej analizy rozwoju instytucjonalnego był:

- Przegląd zaplecza instytucjonalnego poszczególnych samorządów
- Analiza poziomu istniejącej i potencjalnej współpracy w ramach obszaru
- Analiza gotowości i zdolności realizacji zadań i projektów strategicznych na poziomie ponadlokalnym

Pod kątem stabilności administracyjnej można stwierdzić, że w większości samorządów MOF Jasło średnia rotacja kadr w ostatnich pięciu latach wyniosła do 5% rocznie, a tylko w jednym do 10% – świadczy to o dużej stabilności zaplecza administracyjnego i kontynuacji filozofii oraz metod zarządzania jednostkami. Należy jednak zwrócić uwagę, że w jednej z jednostek w roku 2022 rozpoczęło pracę aż 19 osób, a w tym roku już 4 osoby.

W większości urzędów pracownicy raczej dzielą się swoją wiedzą z innymi osobami czy tworzą zespoły zadaniowe do realizacji ponadstandardowych zadań. Gorzej wygląda to w zakresie zastępowania się na stanowiskach, gdzie ma to charakter

często sporadyczny – ale może wynikać to z wielkości urzędów – gdzie jest niewielu pracowników i trudno znaleźć odpowiednie zastępstwo.

W urzędach pracuje dosyć podobna liczba osób – około 34-55 pracowników, nie licząc centralnego miasta Jasła (191 osób). Dysproporcje w zakresie potencjału ludzkiego dwóch grup administracji są tym samym wyraźnie zarysowane.

W ramach urzędów brakuje powszechnego standardu regularnego spotykania się z przełożonymi i kierownikami – w większości urzędów takie spotkania mają charakter nieregularny lub w okresach kwartalnych. Tylko w jednym samorządzie spotkania takie są regularne co najmniej raz w miesiącu.

Pracownicy uczestniczą średnio w dwóch-trzech szkoleniach rocznie podnoszących ich wiedzę i kompetencje, ale w żadnej jednostce nie prowadzi się planu szkoleń będącego wynikiem badania potrzeb szkoleniowych lub kompetencyjnych pracowników, co oznaczać może, że szkolenia mają charakter doraźny i zewnętrzny (pracownicy korzystają w przypadku pojawienia się możliwości szkolenia).

Zasoby techniczne i lokalowe urzędów są oceniane zazwyczaj jako średnie lub niewystarczające i wymagające inwestycji – pojawiają się potrzeby dotyczące dostosowania obiektów do reguł dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, doposażenia w sprzęt komputerowy i cyfryzację urzędów.

W zakresie kadrowym samorzady zwracają uwagę na deficyt specjalistów w urzędach w obszarach budownictwa, zamówień publicznych, inwestycji, ochrony środowiska, energetyki czy planowania przestrzennego. Zwraca się również uwagę na konieczność przemodelowania struktury funkcjonowania urzędu w niektórych jednostkach. Jednocześnie wsparcia wymagają usługi zewnętrzne dotyczące zamówień publicznych, projektów unijnych, planowania przestrzennego czy promocji

Samorzady MOF Jasło mają szereg doświadczeń we wzajemnej współpracy z pozostałymi samorządami obszaru, w różnych konfiguracjach – w większości przy realizacji pojedynczych projektów – zazwyczaj w sposób sformalizowany, poprzez związki samorządowe czy porozumienia międzygminne, ale też stowarzyszenia komunalne.

Najczęstsze obszary tematyczne współpracy to obszary związane z transportem i komunikacją (w ramach Powiatowo-Gminnego Związku Komunikacyjnego w Powiecie Jasielskim) oraz w zakresie budowy infrastruktury sieciowej komunalnej (Związek Gmin Dorzecza Wisłoki). Te wspólne projekty uznawane są również za najbardziej udane przykłady wspólnych inwestycji. Oprócz tego gminy mają doświadczenie we współpracy np. w obszarach edukacji czy grup zakupowych, natomiast dotychczas nie współpracowały w obszarach turystycznych – przemysłów czasu wolnego, sportu i rekreacji.

Wewnątrz MOF Jasło najczęściej kontakty utrzymują ze sobą przedstawiciele praktycznie wszystkich gmin, natomiast nie zawsze z Urzędem Miasta Jasła. Ogólna atmosfera współpracy oraz poziom zaangażowania władarzy oceniane są jako dobre. Podejmowane działania dotyczące strategii MOF Jasło oceniane są jako ważne, ale nie priorytetowe.

Jako kluczowe korzyści wymieniane są zasadniczo elementy podstawowe, a więc możliwość pozyskania środków zewnętrznych, chociaż pojawiają się indywidualne opinie dotyczące możliwości przeprowadzenia diagnozy potrzeb, wzajemnej wymiana dobrych praktyk czy wzmocnienia relacji.

Z kolei największymi wyzwaniami będą wyznaczenie wspólnych celów i projektów do realizacji, a nie inwestycji jednostkowych, przy zapewnieniu rozwiązań satysfakcjonujących wszystkich partnerów.

Przeprowadzone badanie świadczy o średnim poziomie rozwoju instytucjonalnego i zdolności do przygotowania i wdrożenia strategii terytorialnej, partnerskiej. Dużym plusem są dotychczasowe doświadczenia we współpracy, które mogą przełożyć się na dobrą praktykę stosowaną w ramach MOF Jasło, natomiast wyzwaniem będzie nawiązanie faktycznej współpracy i stworzenie zespołu i relacji powodujących ich utrzymanie niezależnie od perspektywy źródła finansowania. Rekomendowane jest przygotowanie pakietu rozwiązań wzmacniających zidentyfikowane deficyty, np. poprzez projekt horyzontalny wzmacniający rozwój instytucjonalny i integrację na poziomie Partnerstwa.

Szczegółowe podsumowanie ankiety instytucjonalnej znajduje się w załączniku nr 3 do niniejszego opracowania.

4.2. ANALIZA WZAJEMNYCH POWIĄZAŃ SPOŁECZNYCH, GOSPODARCZYCH, ŚRODOWISKOWYCH

Dla stworzenia strategii obejmującej obszar wykraczający poza jedną gminę konieczne jest zbadanie wewnętrznego potencjału i powiązań pomiędzy jednostkami. w tym celu zbadano opinie różnych grup na temat dostępności różnego rodzaju usług na terenie swojej gminy (zapewniona podaż na poziomie własnej gminy), dostępności usług poza własną gminą, ale wewnątrz obszaru MOF Jasło (zapewniona podaż na poziomie innej gminy obszaru), oraz braku niektórych usług na tym obszarze (deficyt podaży).

Celem przeprowadzonego badania było zbadanie przepływów ludzi w zakresie korzystania z usług na obszarze, zdobycie wiedzy na temat powiązań istniejących między samorządami oraz dokonanie samosprawdzenia w zakresie poziomu i charakteru wewnętrznych powiązań funkcjonalnych.

Dane pozyskano na dwa sposoby – z przeprowadzonych badań społecznych, poprzez specjalne pytanie w każdej z ankiet oraz z przygotowanej przez przedstawicieli każdego samorządu matrycy bilansu usług – samooceny dostępności usług.

4.2.1. Opinie mieszkańców

Z przeprowadzonego badania mieszkańców wynika, że mieszkańcy obszaru na terenie swojej gminy korzystają zazwyczaj z podstawowych usług: zakupów produktów pierwszej potrzeby, edukacji podstawowej, podstawowej opieki zdrowotnej, sportu i rekreacji, usług kosmetycznych, budowlanych, remontowych i transportowych.

Natomiast z wielu usług korzystają poza obszarem swojego zamieszkania, w innej gminie na terenie MOF-u, tj. edukacji ponadpodstawowej, zakupów artykułów AGD i przemysłowych, drobnych usług naprawczych, specjalistycznej opieki zdrowotnej, usług bankowych i finansowych czy doradztwa, ale też pracy zawodowej.

Poza terenem MOF-u mieszkańcy korzystają z usług kultury popularnej i wysokiej.

4.2.2. Opinie liderów

Z badania liderów wynika, że na terenie swojej gminy korzystają oni zazwyczaj z podstawowych usług: zakupów produktów pierwszej potrzeby, edukacji podstawowej, pracy zawodowej, usług budowlanych i remontowych oraz uprawiania sportu i rekreacji oraz realizacji własnych pasji.

Natomiast z wielu usług korzystają poza obszarem swojego zamieszkania, w innej gminie na terenie MOF-u, tj. edukacji ponadpodstawowej, specjalistycznej opieki zdrowotnej, zakupów artykułów AGD i przemysłowych, usług typu „beauty”, drobnych usług naprawczych, usług bankowych i finansowych czy doradztwa.

Natomiast poza terenem MOF-u liderzy korzystają z usług kultury popularnej i wysokiej.

4.2.3. Matryca bilansu usług

Z przygotowanej matrycy wynika, że następujące usługi realizowane są najczęściej na poziomie podstawowym – własnej gminy:

- zakupy produktów pierwszej potrzeby
- usługi rolnicze
- edukacja podstawowa, w tym przedszkola i żłobki
- uprawianie sportu i rekreacji
- podstawowa opieka zdrowotna
- imprezy sportowe

- usługi budowlane, remontowe i transportowe
- praca zawodowa

Na poziomie innej gminy MOF-u (a tu wymieniano najczęściej Miasto Jasło) realizowane są najczęściej poniższe usługi:

- zakupy artykułów AGD i przemysłowych
- usługi beauty (kosmetyczka, fryzjer)
- specjalistyczna opieka zdrowotna
- drobne usługi naprawcze
- usługi bankowe i finansowe czy doradztwo
- usługi związane z gastronomią

Natomiast poza obszarem MOF-u (najczęściej Krosno, Rzeszów) realizowane są usługi:

- usługi kultury popularnej i wysokiej

4.2.4. Podsumowanie

Z przeprowadzonych badań i analizy wynika, że co do zasady obszar MOF Jasło jest obszarem typowym i w typowy sposób samowystarczalnym – dostarczane są standardowe usługi na poziomie gmin, następnie miasta centralnego, występuje również deficyt typowych usług dla obszarów, w których nie ma ośrodków o charakterze wojewódzkim.

W zakresie handlu, mieszkańcy gmin korzystają z usług lokalnie, blisko miejsca zamieszkania, lub częściowo w Jaśle. Dopiero na poziomie zakupów hurtowych i zakupów w sieciach handlowych, wskazywane są również Krosno i Rzeszów.

Dzięki obecności w Jaśle szpitala powiatowego, wiele usług specjalistycznej opieki zdrowotnej realizowane jest lokalnie na terenie MOF Jasło. Respondenci wskazują również Rzeszów i Krosno jako miejsce dostępu do lekarzy specjalistów, co może świadczyć o deficytach w niektórych specjalizacjach lub ich niższej jakości.

Większość mieszkańców gmin MOF Jasło, uzyskuje lokalnie dostęp do usług edukacji i opieki przedszkolnej. Miasto Jasło, właściwie jednoznacznie wskazane zostało jako miejsce dostępu do usług edukacji ponadpodstawowej. Wszystkie gminy dostarczają swoim mieszkańcom usług zdrowotnych na poziomie POZ oraz usług rehabilitacyjnych i opiekuńczych nad osobami starszymi. Są to dobre symptomy świadczące o potencjałach gmin do świadczenia usług podstawowych blisko mieszkańców.

Jasło jest silnym ośrodkiem miejskim o funkcji regionalnej, które dostarcza mieszkańcom obszaru funkcjonalnego szeregu usług, nie tylko podstawowych. MOF Jasło ma dobrą strukturę popytu i podaży usług publicznych i rynkowych. Ważne jest również oddziaływanie dwóch ośrodków – Krosna i Rzeszowa, które oferują pełen

katalog usług w niewielkiej odległości od MOF Jasło. Te ośrodki uzupełniają ofertę usług dostępnych lokalnie na terenie obszaru Partnerstwa.

4.3. WYNIKI BADAŃ SPOŁECZNYCH

Proces strategiczny, związany z opracowaniem raportu diagnostycznego obszaru MOF Jasło, obejmował włączenie społeczności lokalnej (partycypację). Elementem pośredniej partycypacji społecznej były dwa kluczowe badania opinii społecznej – mieszkańców (badanie powszechne) oraz lokalnych liderów (kluczowi interesariusze obszaru).

4.3.1. Wyniki badań mieszkańców

Ankieta cieszyła się dużym zainteresowaniem (334 wypełnienia, średnio ponad 55 na każdą gminę), co pokazuje, że mieszkańcy byli gotowi wypowiadać się w kwestii potrzeb i rozwoju miejsca, w którym mieszkają.

Jako najsilniejsze strony obszaru mieszkańcy wymieniają:

- Więzy i tradycje rodzinne,
- Bezpieczeństwo,
- Lokalny patriotyzm, dziedzictwo i historię,
- Jakość i czystość środowiska naturalnego (powietrza, wody, zieleni),
- Relacje międzyludzkie: z sąsiadami, przyjaciółmi, znajomymi.

Obszary jakie mieszkańcy najslabiej oceniają to:

- Wysokość zarobków i płac,
- Oferty pracy, rynek pracy,
- Oferta usług zdrowotnych,
- Oferta handlowa i usług rynkowych dla mieszkańców i firm.

Przedsięwzięcia jakie powinny być zrealizowane zasadniczo odpowiadają na najważniejsze problemy zauważane przez mieszkańców, tj.:

- Tworzenie nowych miejsc pracy,
- Lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna (podstawowa i specjalistyczna).
- Lepsze warunki i wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości, zakładania własnych firm, samozatrudnienia,
- Lepsze połączenia komunikacyjne z regionem i światem, drogi, itp.

Ale pojawiają się też potrzeby wykorzystujące silne strony związane z jakością środowiska naturalnego:

- Stworzenie atrakcyjnej infrastruktury miejskiej (chodniki, przystanki, ścieżki rowerowe, obiekty sportowe).

Z badania wynika, że mieszkańcy obszaru na terenie swojej gminy korzystają zazwyczaj z podstawowych usług: zakupów produktów pierwszej potrzeby, edukacji podstawowej, podstawowej opieki zdrowotnej, usług budowlanych i remontowych czy uprawiania sportu i rekreacji.

Natomiast z wielu usług korzystają poza obszarem swojego zamieszkania, w innej gminie na terenie MOF Jasło, tj. specjalistycznych usług zdrowotnych, zakupów odzieży, artykułów AGD i przemysłowych, drobnych usług naprawczych, usług bankowych i finansowych. Mniej więcej na podobnym poziomie zarówno na poziomie swojej gminy, jak i obszaru MOF, korzystają z usług związanych z gastronomią (restauracje, puby, kawiarnie, bary, catering), usług beauty (kosmetyczka, fryzjer), usług bankowych i finansowych czy doradztwa, ale też pracy zawodowej.

Natomiast poza terenem MOF Jasło mieszkańcy muszą korzystać z usług kultury zarówno popularnej, jak i wysokiej, ale często też w zakresie edukacji ponadpodstawowej, zakupów odzieży, artykułów AGD i przemysłowych, czy pracy zawodowej. Stanowić to może deficyt podaży lub zbyt niską jakość tych usług na terenie MOF Jasło.

Ankietę wypełniło zdecydowanie więcej kobiet, prawie 1/3 wypełniających, przez co można wysunąć wniosek, że kobiety są osobami bardziej zaangażowanymi w życie społeczności lokalnej. Ponadto najczęściej wypełnień zauważa się wśród mieszkańców w szczycie swojej aktywności zawodowej 31-45 lat i z wykształceniem wyższym.

Szczegółowe podsumowanie badania mieszkańców znajduje się w załączniku nr 1 do niniejszego opracowania.

4.3.2. Wyniki badań liderów

W badaniu liderów wzięli udział ściśle wyselekcjonowani przedstawiciele różnych środowisk – publicznego, społecznego, gospodarczego i opiniotwórczego (wysokie zróżnicowanie i reprezentatywność), mający najczęściej konstruktywnych i cennych uwag i komentarzy z punktu widzenia rozwoju obszaru.

Jako najsilniejsze strony obszaru liderzy wymieniają:

- Bezpieczeństwo,
- Działania i jakość pracy samorządu lokalnego (Urzędu Gminy),
- Jakość i czystość środowiska naturalnego (powietrza, wody, zieleni),
- Estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznej,
- Atrakcyjność turystyczna (przyrodnicza i kulturowa).

Obszary jakie liderzy najslabiej oceniają to:

- Wysokość zarobków i płac,
- Oferty pracy, rynek pracy,
- Oferta usług społecznych i opiekuńczych (żłobki, przedszkola, domy opieki)

- Oferta handlowa i usług rynkowych dla mieszkańców i firm.

Aby poprawić warunki życia i zachęcić zwłaszcza młodych mieszkańców do pozostania bądź powrotu na obszar powiatu według liderów, w pierwszej kolejności powinny zostać poczynione następujące działania:

- Tworzenie nowych miejsc pracy,
- Stworzenie atrakcyjnej infrastruktury miejskiej (chodniki, przystanki, ścieżki rowerowe, obiekty sportowe)
- Lepsze warunki i wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości, zakładania własnych firm, samozatrudnienia,
- Lepsze połączenia komunikacyjne z regionem i światem, drogi, itp.,
- Lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna (podstawowa i specjalistyczna).

Przedsięwzięcia te w pełni odpowiadają największym deficytom obszaru powiatu zdefiniowanym przez lokalnych liderów oraz wybranym potencjałom (silnym stronom).

Z badania wynika, że liderzy obszaru na terenie swojej gminy korzystają zazwyczaj z podstawowych usług: edukacji podstawowej, podstawowej opieki zdrowotnej czy zakupów produktów pierwszej potrzeby.

Ale już dla realizacji własnych pasji (koła zainteresowań, aktywność społeczna, chór, orkiestra, zespół taneczny itp.), uprawiania sportu i rekreacja (kluby/sekcje sportowe i turystyczne, jogging, fitness), usług beauty (kosmetyczka, fryzjer), usług bankowych i finansowych, liderzy często muszą korzystać z innych ośrodków – innych gmin z terenu MOF Jasło.

Poza obszarem swojego zamieszkania, w innej gminie na terenie MOF Jasło muszą zazwyczaj korzystać ze specjalistycznych usług zdrowotnych, zakupów artykułów AGD i przemysłowych, drobnych usług naprawczych, usług związanych z gastronomią (restauracje, puby, kawiarnie, bary, catering), edukacji ponadpodstawowej, doradztwa specjalistycznego (prawnego, księgowego, szkoleniowego, reklamowego, nieruchomości), ale też realizować pracę zawodową.

Natomiast zupełnie poza terenem MOF Jasło mieszkańcy muszą korzystać z usług kultury zarówno popularnej, jak i wysokiej, ale często też w zakresie specjalistycznych usług zdrowotnych, imprez sportowych, meczów, zawodów, itp., zakupów artykułów AGD i przemysłowych czy usług bankowych i księgowych. Tym samym stanowić to może deficyt podaży lub zbyt niską jakość tych usług na terenie MOF Jasło.

Szczegółowe podsumowanie badania liderów znajduje się w załączniku nr 2 do niniejszego opracowania.

4.3.3. Wspólne wnioski

Analizując wnioski z przeprowadzone badań wśród mieszkańców MOF Jasło oraz lokalnych liderów, można wyciągnąć wspólne wnioski i spostrzeżenia.

Wszyscy badani jako **najsilniejsze strony** obszaru MOF Jasło wymieniali:

- **Bezpieczeństwo,**
- **Jakość i czystość środowiska naturalnego (powietrza, wody, zieleni).**

Dla mieszkańców były to jeszcze:

- Więzy i tradycje rodzinne,
- Lokalny patriotyzm, dziedzictwo i historię,
- Relacje międzyludzkie: z sąsiadami, przyjaciółmi, znajomymi.

A dla liderów:

- Działania i jakość pracy samorządu lokalnego (Urzędu Gminy),
- Estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznej,
- Atrakcyjność turystyczna (przyrodnicza i kulturowa).

Wszyscy badani jako **najsłabiej oceniane obszary** MOF Jasło wymieniali:

- **Wysokość zarobków i płac,**
- **Oferty pracy, rynek pracy,**
- **Oferta handlowa i usług rynkowych dla mieszkańców i firm.**

Dla mieszkańców była to jeszcze:

- Oferta usług zdrowotnych,

A dla liderów:

- Oferta usług społecznych i opiekuńczych (żłobki, przedszkola, domy opieki)

Najważniejsze **przedsięwzięcia**, jakie powinny być zrealizowane zdaniem wszystkich badanych to:

- Tworzenie nowych miejsc pracy,
- Lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna (podstawowa i specjalistyczna).
- Lepsze warunki i wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości, zakładania własnych firm, samozatrudnienia,
- Lepsze połączenia komunikacyjne z regionem i światem, drogi, itp.
- Stworzenie atrakcyjnej infrastruktury miejskiej (chodniki, przystanki, ścieżki rowerowe, obiekty sportowe).

Opinie te w przypadku zarówno ogółu mieszkańców, jak i kluczowych lokalnych liderów, były jednomyślne.

Należy przy tym zwrócić uwagę, że na część wskazywanych działań samorządy mają wpływ wyłącznie pośredni, gdyż dotyczą one albo właściwości gospodarczej –

przedsiębiorstw (np. tworzenie nowych miejsc pracy), albo własności ponadregionalnej lub centralnej (np. specjalistyczna opieka zdrowotna i jej finansowanie czy tworzenie zewnętrznych połączeń komunikacyjnych, w tym drogi krajowe czy trasy kolejowe). Natomiast część proponowanych inwestycji może zostać objęta zainteresowaniem samorządów tworzących Partnerstwo na etapie strategicznym i określania kierunków rozwoju i inwestycji.

5. ANALIZA POTENCJAŁÓW, PROBLEMÓW I POTRZEB ROZWOJOWYCH

5.1. KLUCZOWE POTENCJAŁY

Potencjały obszaru MOF Jasło to przede wszystkim posiadane zasoby, oferowane produkty i usługi, które przynoszą lub mogą przynieść korzyści bezpośrednie (dochody) lub pośrednie poprzez wytworzenie wartości dodanej dla mieszkańców i interesariuszy obszaru. Potencjały to **możliwości rozwoju, zbudowane na kompetencjach, sprawnościach i posiadanych zasobach**, a także na umiejętnym korzystaniu z zasobów otoczenia, które mają służyć osiągnięciu określonych celów lub kierunków rozwojowych.

Potencjały te mogą zostać wykorzystane do określania kluczowych potrzeb, a co za tym idzie celów i projektów strategicznych, stanowiąc wsparcie i wzmocnienie tych aspektów.

Potencjały możemy podzielić na dwie kategorie: **zasobów** i **produktów**. Zostały one zidentyfikowane w trakcie przeprowadzonej diagnozy w procesie warsztatowym, podczas mapowania i rangowania obu tych kategorii czynników, według oceny możliwości ich wykorzystania, unikalności (dla zasobów) oraz wartości dodanej i potencjału rozwoju (dla produktów).

Rysunek 21: Warsztaty diagnostyczne w Jaśle

Źródło: UM Jaśła

Zasoby, jako to, co mamy, stanowią charakterystyczne, nieprzetworzone i użyteczne elementy, materialne lub niematerialne, które są potrzebne do tworzenia produktów, usług i ofert, tj. środowisko naturalne, istniejąca infrastruktura i instytucje, ludzie i ich umiejętności, tradycje, wydarzenia historyczne, itd.

Produkty, jako to, co wytwarzamy, to konkretne rzeczy materialne i niematerialne, zdarzenia, usługi, które są oferowane i przynoszą korzyść bezpośrednią (dochody) lub pośrednią wyrażoną przez wartość dodaną dla obszaru, dla mieszkańców, dla interesariuszy, tj. produkty regionalne, znane zakłady pracy, parki narodowe, wydarzenia cykliczne, znane szlaki turystyczne, szczególne oferty inwestycyjne, standard realizacji usług, itd.

W zakresie **kluczowych zasobów z poziomu całego obszaru** zidentyfikowano i sklasyfikowano je według poniższego zestawienia wg dwóch kryteriów:

- Wysoka możliwość wykorzystania zasobu dla generowania łańcuchów produktów lokalnych
- Wysoka unikalność zasobu (wyjątkowość)

Tabela 32: Kluczowe zasoby MOF Jasło

Zasoby ZIT MOF JASŁO
KLUCZOWE
Przyroda: rzeki, ukształtowanie terenu, położenie, pomniki przyrody
Dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa na poziomie lokalnym
Zasoby ludzkie z mocnymi więziami rodzinnymi
Zasoby archeologiczne: Karpacka Troja, Zamek Golez
Dziedzictwo kulturowe i folklor, w tym obiekty sakralne
Lokalna przedsiębiorczość
UZUPEŁNIAJĄCE
Przestrzeń pod budownictwo mieszkaniowe
Infrastruktura sportowa i rekreacyjna, w tym ścieżki rowerowe
Klimat dla winiarstwa
Dbłość o sąsiedztwo i otoczenie
Tereny inwestycyjne i infrastruktura przemysłowa

Źródło: Opracowanie własne

W zakresie **kluczowych produktów z poziomu całego obszaru** zidentyfikowano i sklasyfikowano je według poniższego zestawienia wg dwóch kryteriów:

- Wysoka wartość dodana i generowanie korzyści
- Wysoki potencjał i perspektywa rozwoju

Tabela 33: Kluczowe produkty MOF Jasło

Produkty ZIT MOF JASŁO
KLUCZOWE
Wino i winnice, w tym Międzynarodowe Dni Wina
Oferta Karpackiej Troi i Zamku Golez
Lokalna kultura, w tym zespoły ludowe i folklorystyczne oraz znani lokalni artyści
Magurski Park Narodowy i jego oferta
Wydarzenia promujące produkty lokalne, np. Miodobranie, Galicyjskie Lato z koniem, pierogi i lokalna kuchnia, nafta i produkty naftowe
Wspólne rozwiązania komunikacyjne w ramach Powiatowo-Gminnego Związku Komunikacyjnego powiatu jasielskiego
UZUPEŁNIAJĄCE
Infrastruktura sakralna: Bazylika i Sanktuarium
Znane zakłady pracy, np.: Nowy Styl, Vortumnus
Oferta Generatora Nauki GEN
Oferta rekreacyjna, szlaki turystyczne i rodzinne, ścieżki turystyczno-rowerowe i stadniny koni
Cmentarze wojenne

Źródło: Opracowanie własne

Dzięki temu procesowi, przeprowadzonemu z udziałem szerszej grupy interesariuszy w formie warsztatowej, w efekcie udało się wyselekcjonować i ocenić potencjał lokalnych zasobów, które mogą być wykorzystane dla generowania łańcuchów produktów, oraz zidentyfikować kluczowe produkty, o największym **potencjale rozwoju i generujących największe korzyści dla lokalnej społeczności**.

Podsumowując kluczowe zasoby obszaru MOF Jasło można zauważyć, iż wyróżnia się on atrakcyjnymi walorami przyrodniczymi – atrakcyjnym ukształtowaniem terenu i lokalizacją w ramach pasma Beskidów oraz dostępem do Magurskiego Parku Narodowego, licznymi akwenami wodnymi, w szczególności rzekami Jasiołką, Wisłoką i Ropą. Innym ważnym zasobem jest szerokie bogactwo historyczne i kulturowe – liczne obiekty, w tym o charakterze historycznym czy sakralnym, ale także bogactwo lokalnego folkloru stanowiącego element dziedzictwa kulturowego. Charakterystycznym są również zasoby ludzkie z mocnymi tradycjami i więziami rodzinnymi i lokalnymi, ale też w zakresie drobnej, lokalnej przedsiębiorczości. Ważnym wspomnieniem jest dostępność infrastruktury, ale też przestrzeni pod potrzeby sportowe i rekreacyjne, budownictwo mieszkaniowe czy gospodarcze (inwestycyjne i przemysłowe).

Z punktu widzenia dostępnych produktów na terenie MOF Jasło, wartością, która już jest wykorzystywana i ma jeszcze bardzo duży potencjał do wykorzystania to lokalna kultura i historia – poprzez liczne wydarzenia i ofertę związaną z zespołami ludowymi i folklorystycznymi, ofertą Karpackiej Troi i Zamku Goleisz, ale też w zakresie promowania produktów lokalnych z winem na czele. W uzupełnieniu tego potencjału należy wskazać również obiekty sakralne czy cmentarze wojenne stanowiące obiekty o dużym znaczeniu historycznym i kulturowym, a z drugiej strony względnie mocną ofertę rekreacyjną, liczne szlaki i trasy turystyczne. Ponadto silne potencjały stanowią mogą również znane zakłady pracy o dużym znaczeniu i skali krajowej, przynoszące korzyści materialne czy wsparcie przedsiębiorczości i promocja nauki w ramach Generatora Nauki GEN. Ważnym aspektem jest również potencjał lokalnych rozwiązań transportowych i dotychczasowa współpraca w zakresie mobilności w ramach Powiatowo-Gminnego Związku Komunikacyjnego.

5.1.1. Podsumowanie zidentyfikowanych potencjałów

Podsumowując zdiagnozowany potencjał obszaru, to jednej strony stanowią go **zasoby naturalne obszaru**, które zasadniczo nie są wykorzystywane w pełni ich możliwości. Analizując kluczowe produkty powiązane z występującymi zasobami, należy zauważyć, iż promocja walorów regionu takich jak zasoby przyrodnicze, występowanie Parku narodowego i cennych przyrodniczo obszarów, zabytków i zasobów historycznych, związanych z nimi produktów lokalnych, w szczególności wina, stanowią najwyższą wartość dla obszaru.

Na tej bazie wyłania się również **zróznicowana funkcja** obszaru, jako miejsca, gdzie panuje duża równowaga między życiem zawodowym, rodzinnym i czasem wolnym. z jednej strony jako miejsce realizacji planów zawodowych, rozwoju przedsiębiorczości i wykorzystania potencjałów lokalnych produktów, ale z drugiej realizacji planów i rozwoju osobistego w oparciu o kapitał i więzi międzyludzkie oraz zasoby kulturowe i przyrodnicze.

To potencjalnie obszar o **mniejszym tempie życia** od większych ośrodków miejskich, które gwarantuje otoczenie przyrodnicze i naturę o najwyższej, nieprzetworzonej jakości. Również miejsce **zdrowej aktywności turystycznej, rekreacyjnej, sportowej, kulturalnej i gospodarczej**, nastawionej na świadome współistnienie i korzystanie z istniejących zasobów naturalnych i kulturowych w celu tworzenia wysokiej jakości produktów i marek lokalnych.

5.2. KLUCZOWE PROBLEMY

Problemy – bariery rozwojowe – to zjawiska lub czynniki (wewnętrzne i zewnętrzne), które **uniemożliwiają lub utrudniają realizację kierunków lub celów rozwojowych**. Składają się na nie niekorzystne zjawiska, niewykorzystane potencjały, istniejąca sytuacja negatywna, niekorzystne warunki (zamiast pożądanych), itd. w trakcie procesu diagnostycznego, metodą warsztatową, wyodrębniono problemy kluczowe, które wynikają z innych problemów pośrednich / przyczyn, i które mogą generować wiele odczuwalnych skutków / trudności, wspólnych dla całego środowiska społeczno-gospodarczego. Deficyty te budowane są w układzie tzw. **drzewa problemów**, czyli matrycy logicznej, uporządkowanej w układzie:

- **przyczyna → problem → skutek**

W ramach budowania matrycy logicznej, poza określeniem samych problemów zasadniczych, diagnozowano również, co powoduje dany problem oraz jakie negatywne efekty przynosi. Identyfikując podstawowe bariery rozwojowe i problemy dotyczące całego obszaru dokonano ich grupowania na obszary tematyczne, w wymiarach gospodarczym, społecznym i środowiskowo-przestrzennym. Dokonano także analizy **związków przyczynowo-skutkowych** i wskazania problemu kluczowego, generującego najwięcej problemów, którego skutki są najszerze i najbardziej odczuwalne dla interesariuszy.

Wypracowane drzewo problemów, wraz z ich przyczynami i skutkami prezentują poniższe matryce logiczne – wyodrębnione dla kluczowych wymiarów: społecznego, gospodarczego i środowiskowo-przestrzennego.

Drzewo problemów w **wymiarze społecznym** jak poniżej:

Tabela 34: Matryca logiczna - drzewo problemów – wymiar społeczny

WYMIAR SPOŁECZNY		
PRZYCZYNA	PROBLEM KLUCZOWY	SKUTEK
1 niewystarczająca jakość infrastruktury edukacyjnej (żłobki, szkoły ogólnokształcące, szkoły wyższe) 2 niewielki zasób mieszkań komunalnych, rozproszenie właścicielskie i niskie zainteresowanie deweloperów 3 ograniczona dostępność od specjalistycznych usług medycznych 4 brak oferty czasu wolnego i samorealizacji 5 słabe skomunikowanie z ośrodkami zewnętrznymi	NIEWYSTARCZAJĄCA JAKOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH	1 migracje do większych ośrodków 2 niska atrakcyjność obszaru (społeczna, gospodarcza) 3 problemy zdrowotne 4 negatywne skutki społeczne (pomoc społeczna) 5 wysokie koszty utrzymania infrastruktury publicznej niedostosowanej do potrzeb 6 brak możliwości rozwoju mieszkańców
PROBLEMY UZUPEŁNIAJĄCE		
1 brak edukacji na poziomie wyższym 2 brak oferty edukacji pozasystemowej 3 niska jakość oferowanej pracy 4 brak ofert pracy dla kobiet	Negatywne zmiany demograficzne	1 odpływ mieszkańców 2 zwiększone koszty zadań publicznych 3 niska atrakcyjność zamieszkania
1 brak dobrej jakości specjalistycznej opieki zdrowotnej 2 niedostosowana infrastruktura do zmieniającego się społeczeństwa (starzenie) 3 deficyty w zakresie dostępności infrastruktury i usług dla osób ze szczególnymi potrzebami 4 brak zasobów mieszkaniowych	Deficyty w zakresie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych	1 migracje mieszkańców 2 niższa jakość życia 3 problemy zdrowotne 4 wysokie koszty utrzymania infrastruktury publicznej niedostosowanej do potrzeb 5 niska atrakcyjność zamieszkania
1 brak integracji społecznej 2 deficyty usług publicznych 3 ograniczone inwestycje w kapitał ludzki	Niewykorzystany potencjał społeczny	1 brak integracji społecznej 2 niska aktywność społeczna 3 rozwarstwienie społeczne 4 słabsze więzi społeczne sprzyjające migracjom

Źródło: Opracowanie własne

Głównym problemem społecznym jest **niewystarczająca jakość infrastruktury wewnętrznej**, w tym edukacyjnej, mieszkaniowej, transportowej, zdrowotnej i czasu wolnego.

Brakuje odpowiedniej liczby i jakości usług żłobków, ale także możliwości uczenia się przez całe życie, czy poza systemem (kursy, szkolenia, itd.). Zauważa się deficyty infrastruktury mieszkaniowej, niezbędnej do osiedlania się, zarówno komunalnej, jak i prywatnej, szczególnie na obszarach poza miastem Jasłem. Usługi leczenia specjalistycznego są na niewystarczającym poziomie, mogą powodować w konsekwencji liczne powikłania zdrowotne, ale też społeczne. Brak też

odpowiedniej siatki oferty czasu wolnego – rekreacji, turystyki, sportu, kultury czy samorealizacji.

Wpływa to negatywnie na zmiany demograficzne, powodując wyludnianie się miejscowości z uwagi na ich mniejszą atrakcyjność osiedleńczą, ale też stopniowe zmiany w strukturze mieszkańców i starzenie się społeczeństwa. Jednocześnie dużym wyzwaniem jest wykorzystanie potencjału ludzkiego powodującą niewystarczającą aktywność społeczną i obywatelską, która, pomimo wyjątków, powoduje osłabienie lokalnej tożsamości, więzi społecznych i przywiązania do miejsca pochodzenia, a w konsekwencji również negatywne skutki społeczne.

Drzewo problemów w **wymiarze gospodarczym** jak poniżej:

Tabela 35: Matryca logiczna - drzewo problemów – wymiar gospodarczy

WYMIAR GOSPODARCZY		
PRZYCZYNA	PROBLEM KLUCZOWY	SKUTEK
1 niewystarczająca przestrzeń i oferta do prowadzenia działalności gospodarczej (inkubatory, strefy, itd.), szczególnie na terenach wiejskich 2 brak dostępnej sieci komunikacyjnej, transportowej i internetowej 3 brak kompleksowej oferty wspierającej rozwój przedsiębiorczości (edukacja, doradztwo, IOB, itd.) 4 niestabilne warunki zewnętrzne (prawo, recesja, Covid, itd.)	NISKI POZIOM PRZEDSIĘBIORCZOŚCI	1 stałe migracje mieszkańców w celach gospodarczych 2 utrzymywanie się niskopłatnych ofert pracy 3 zwiększone bezrobocie i koszty społeczne 4 niska atrakcyjność do lokowania nowych przedsiębiorstw 5 niski poziom innowacyjności obszaru 6 stagnacja gospodarcza
PROBLEMY UZUPEŁNIAJĄCE		
1 brak wydzielonych terenów inwestycyjnych na terenach wiejskich 2 brak odpowiedniej infrastruktury gospodarczej i wsparcia otoczenia biznesu (drogi, parkingi, instalacje sieciowe, oferta profilowana, IOB, promocja) 3 brak jasnej polityki przestrzennej (brak MPZP) 4 niska podaż dużych działek we władaniu gmin, rozdrobniona struktura własności	Niewystarczająca infrastruktura gospodarcza – tereny inwestycyjne	1 niska atrakcyjność gospodarcza 2 brak dostępu do wysokopłatnych zawodów 3 niski poziom innowacyjności obszaru 4 niskie zróżnicowanie gospodarcze (sektorowe) 5 zwiększające się bezrobocie
1 brak wysokiej jakości edukacji wyższej 2 brak dostępu do edukacji pozasystemowej i uzupełniającej 3 deficyty atrakcyjność usług publicznych i prywatnych 4 niska atrakcyjność zawodowa do osiedlania	Niski zasób wykwalifikowanej siły roboczej	1 migracje osób młodych 2 ciągła zmiana struktury demograficznej na rzecz osób starszych 3 niska atrakcyjność gospodarcza 4 zwiększające się koszty publiczne

1 brak pełnej dostępności do wytwarzanych produktów lokalnych (inwentaryzacja) 2 rozdrobnienie producentów 3 brak odpowiedniej promocji 4 brak zaplecza turystyczno-rekreacyjnego	Niewykorzystany potencjał produktów lokalnych	1 niewykorzystanie kluczowych zasobów obszaru 2 niska atrakcyjność obszaru 3 niższy poziom przedsiębiorczości lokalnej 4 niskie zróżnicowanie gospodarcze (sektorowe)
--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

Jednym z głównych problemów gospodarczych MOF Jasło jest niewystarczający poziom przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej mieszkańców, powodujący z jednej strony odpływ utalentowanych i ambitnych ludzi do innych, większych, atrakcyjniejszych ośrodków, a z drugiej utrzymywanie się niskiego poziomu jakości miejsc pracy i niskich wynagrodzeń. Wynika to z braku odpowiedniego zaplecza, zarówno w postaci edukacji przez całe życie w obszarze przedsiębiorczości, ale też dostępu do infrastruktury technicznej i gospodarczej czy wsparcia doradczego, szczególnie na obszarach poza miastem Jasłem. Zjawiska te wzmacniane są przez niewystarczające wykorzystanie potencjału lokalnych produktów, bazujących na istniejących zasobach środowiska naturalnego czy lokalnych talentów, co poprzez rozproszenie i indywidualne, punktowe rozwiązania, nie prowadzi do osiągnięcia efektu skali i stworzenia marki produktu lokalnego.

Skutkuje to finalnie niskim zróżnicowaniem gospodarczym i niskim poziomem innowacyjności, tak potrzebnym szczególnie w niewielkich gospodarkach lokalnych narażonych na konkurencję ośrodków sąsiednich i tzw. drenaż mózgow. Innowacyjność jest jedną z ważniejszych kierunków rozwoju przedsiębiorstw. Jej celem jest rozwój przedsiębiorstw poprzez pełne wykorzystanie jego obecnych zasobów i możliwości oraz otwarcie się na nowe rynki. Przyczyną obecnej sytuacji są nie tylko przewidywalne względy gospodarcze. Składa się też na to np. COVID, czy rekordowa inflacja i spowolnienie gospodarcze. Położenie geograficzne (odległość od znaczących ośrodków miejskich, a tym samym szlaków komunikacyjnych) oraz brak szczególnej promocji ma znaczący wpływ na rozwój gospodarczy, szczególnie rozwoju produktów lokalnych.

Drzewo problemów w **wymiarze środowiskowo-przestrzennym** jak poniżej:

Tabela 36: Matryca logiczna - drzewo problemów – wymiar środowiskowo-przestrzenny

WYMIAR ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNY		
PRZYCZYNA	PROBLEM KLUCZOWY	SKUTEK
1 brak spójnej polityki wykorzystania zasobów naturalnych i produktów środowiska naturalnego 2 niewystarczająca infrastruktura turystyczna i rekreacyjna 3 zmiany klimatu i brak inwestycji zabezpieczających przed jej skutkami	NIEWYKORZYSTANIE ZASOBÓW ŚRODOWISKA NATURALNEGO W SPOSÓB ZRÓWNOWAŻONY	1 niska atrakcyjność obszaru 2 utrudnienia gospodarcze 3 brak wykorzystanych produktów lokalnych 4 zagrożenia środowiskowe i klimatyczne 5 niska atrakcyjność turystyczna 6 zwiększenie kosztów publicznych

4 ograniczenia formalno-prawne i środowiskowe		
PROBLEMY UZUPEŁNIAJĄCE		
1 utrudniony dostęp do dróg szybkiego ruchu 2 warunki geograficzne (obszary górskie) utrudniające prowadzenie inwestycji sieciowych 3 deficyty w transporcie publicznym w godzinach wieczornych 4 niska dostępność kolejowa 5 bardzo niska dostępność indywidualnych środków transportu (nikła sieć dróg rowerowych)	Niewystarczająca dostępność komunikacyjna	1 niska atrakcyjność obszaru 2 utrudnienia gospodarcze 3 migracje mieszkańców 4 deficyty w dostępie do usług dla osób ze szczególnymi potrzebami 5 wykluczenie komunikacyjne
1 brak spójnej polityki wykorzystania zasobów naturalnych i produktów środowiska naturalnego 2 brak promocji i polityki produktu turystycznego 3 niewystarczająca infrastruktura turystyczna i rekreacyjna (usługi noclegowe, gastronomiczne, ścieżki rowerowe, promocja środowiska naturalnego i jego produktów)	Niewykorzystane zasoby środowiska naturalnego	1 brak wykorzystanych produktów lokalnych 2 niska atrakcyjność obszaru (do zamieszkania) 3 niska atrakcyjność turystyczna
1 niski poziom pokrycia obszaru w instalacje sieci wodno-ściekowych na terenach wiejskich 2 ograniczenia formalno-prawne i środowiskowe 3 zmiany klimatyczne, wysychanie studni i ujęć wody 4 brak programów pomocowych i współpracy na poziomie ponadlokalnym	Deficyty w zakresie infrastruktury wodno-ściekowej i przeciwpowodziowej	1 zagrożenia środowiskowe 2 niska atrakcyjność obszaru 3 straty w rolnictwie 4 utrudnienia w dostępie do wody pitnej 5 utrudnienia dla rolnictwa 6 straty powodziowe, wezbrania potoków górskich i rzek

Źródło: Opracowanie własne

Problemy środowiskowo-przestrzenne są znacznie zarysowane na obszarze MOF Jasło. Niewątpliwym atutem tego obszaru są jego **zasoby środowiskowe i przyrodnicze, które jednak nie są odpowiednio wykorzystane**. Potencjał ten nie stanowi jeszcze poważnego atutu, konkurencji dla innych obszarów turystycznych, gdyż proponowana oferta turystyczno-rekreacyjna jest zbyt ograniczona i niewystarczająco wypromowana, co z kolei przekłada się na niższą atrakcyjność obszaru, zarówno dla mieszkańców (potencjalnych), jak i turystów.

Alternatywą dla gałęzi typowo gospodarczej wydają się atuty środowiskowe (turystyka, produkty lokalne) oraz sieci ścieżek pieszo-rowerowych w tych obszarach, ale ich infrastruktura jest niewystarczająca lub niskiej jakości (stan). Brakuje również

połączeń rowerowych między gminami, które zachęcałyby do sprawnej komunikacji, ale także poznawania walorów przyrodniczych i krajobrazowych obszaru. w tym zakresie wybrzmiewa potrzeba wykorzystywania zasobów środowiskowych w sposób zrównoważony, nie agresywny, krótkofalowy.

Jednocześnie środowisko naturalne reaguje na intensywne zmiany klimatu, co wymaga podejmowania działań w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa powodziowego, ściekowego czy dostępu do wody pitnej – w tym zakresie również zauważane są pewne deficyty, co w dużej mierze wynika z lokalnego ukształtowania terenu.

Uzupełniająco, niezwykle ważną kwestią jest dostępność komunikacyjna, która na obszarze MOF Jasło stanowi wyzwanie, na które należy odpowiedzieć. Dotyczy to zarówno dostępności wewnętrznej – połączeń drogowych, ale też rowerowych, jak i dostępności zewnętrznej – do dróg szybkiego ruchu czy połączeń kolejowych. Brak odpowiednich działań skutkuje wykluczeniem komunikacyjnym. Grupami, które najbardziej cierpią z powodu nieistniejącej lub źle zorganizowanej komunikacji są młodzież i osoby starsze (osoby niemobilne). Problem swobodnego przemieszczania się np. do szkoły lub do ośrodków zdrowia, dotyka w znacznej mierze obszarów wiejskich obszaru, niekiedy oddalonych o dziesiątki kilometrów od najbliższego ośrodka miejskiego.

5.2.1. Podsumowanie drzewa problemów

Dzięki temu procesowi możliwa była **identyfikacja i selekcja zasadniczych problemów** dotyczących obszaru MOF Jasło, **mapowanie powiązań logicznych** problemów z ich **przyczynami i skutkami**. Konsekwencją tej logicznej, uporządkowanej matrycy jest możliwość generowania **kierunkowych obszarów interwencji**, określenia celów strategicznych oraz konkretnych działań do podejmowania, mających niwelować wskazane deficyty przy wykorzystaniu posiadanych zasobów i produktów.

5.3. CZYNNIKI WARUNKUJĄCE ROZWÓJ (ANALIZA SWOT)

Jedną z podstawowych technik analizy strategicznej, podsumowującej charakterystykę danego obszaru za pomocą różnych czynników jest analiza SWOT. Jest to badanie silnych i słabych stron obszaru (czynniki wewnętrzne) oraz szans i zagrożeń pojawiających się przed nim (czynniki zewnętrzne). Wykonując podstawową analizę SWOT otrzymujemy zestawienie czterech kategorii:

- listę silnych i słabych stron obszaru
- listę szans i zagrożeń, jakie istnieją lub mogą pojawić się w otoczeniu

Listy te są ograniczone i syntetyczne, zawierają zazwyczaj po kilka najważniejszych i dobrze zdefiniowanych silnych stron i słabości oraz szans i zagrożeń. Umożliwia to koncentrację na tym, co dla jednostki ma najważniejsze znaczenie (i rezygnację z czynników mniej istotnych). Takie świadome i ograniczone pole widzenia ma charakter decyzji strategicznych. Wykonując szczegółową analizę MOF Jasło dokonano dodatkowego podziału czynników wewnętrznych i zewnętrznych na trzy podstawowe wymiary:

- społeczny
- gospodarczy
- środowiskowo-przestrzenny

Podział analizy na obszary pozwala na szczegółowe przebadanie najważniejszych czynników mających wpływ na rozwój badanego obszaru.

Tabela 37: Zestawienie mocnych i słabych stron MOF Jasło

WYMIAR	MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
SPOŁECZNY	Zasoby ludzkie z mocnymi więziami rodzinnymi	Niska jakość niektórych usług publicznych (edukacyjnych, medycznych, mieszkaniowych, czasu wolnego)
	Lokalna kultura i folklor	Niewystarczająca integracja i aktywność społeczna
	Wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców	Negatywne zmiany demograficzne
GOSPODARCZY	Dostępność dróg lokalnych	Niski poziom przedsiębiorczości i innowacyjności
	Przedsiębiorstwa lokalne (usługi i produkty lokalne)	Niewystarczająca jakość infrastruktury inwestycyjnej na terenach wiejskich
	Potencjał inwestycyjny (przestrzeń)	Nieatrakcyjne miejsca pracy i poziom wynagrodzeń
ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENY	Wysokiej jakości środowisko naturalne	Niska dostępność do środowiska naturalnego i jego zasobów
	Ukształtowanie terenu i bliskość gór	Niewystarczająca jakość infrastruktury komunikacyjnej
	Położenie geograficzne poza dużymi ośrodkami	Deficyty inwestycji zapewniających bezpieczeństwo klimatyczne

Źródło: Opracowanie własne

Do **mocnych stron** w obszarze społecznym zalicza się zasoby ludzkie, które zazwyczaj mają silne więzi rodzinne, dbanie o najbliższych, i co za tym idzie wysoki poziom bezpieczeństwa mieszkańców, a także cenną lokalną kulturę, w tym folklor, jako podstawę do integracji mieszkańców i utożsamiania się na poziomie wielopokoleniowym.

W obszarze gospodarczym znaczące są przedsiębiorstwa lokalne i wytwarzane przez nich produkty i usługi, szczególnie rolno-spożywcze – z winem na czele. Szczególnie ważna dla regionu jest również dostępna przestrzeń, która może zostać przeznaczona na tereny inwestycyjne, dla lokowania przedsiębiorstw, ale też względnie dobra dostępność dróg lokalnych, jako punkt wyjścia do całego zagadnienia dostępności komunikacyjnej.

Wysokiej jakości środowisko naturalne z ważnymi rzekami i terenami zielonymi, ale też ukształtowanie terenu i zróżnicowany, atrakcyjny krajobraz górski w połączeniu z położeniem z dala od aglomeracji miejskich stanowi silną stronę z punktu widzenia środowiskowego. Jednocześnie nie w pełni wykorzystane zasoby w każdej dziedzinie są bardzo mocną stroną, ponieważ stwarza to możliwości ich dalszego rozwoju.

Na badanym obszarze jako **słabe strony** oceniana jest dostępność do wysokiej jakości usług publicznych (potrzeby podstawowe, w tym edukacja, zdrowie, mieszkanie czy rekreacja), których jakość jest niezadowalająca, wpływająca na inne obszary – problemy demograficzne, w tym starzenie zamieszkującej ludności, które w przyszłości może spowodować brak rąk do pracy (zastępowalność), a nawet wyludnienie się obszaru. Zauważalny jest też niewystarczający poziom integracji i aktywności społecznej (pomimo potencjału).

Niewystarczające zaplecze do prowadzenia działalności gospodarczej, brak dostępu do szybkiego internetu i deficyty przestrzeni inwestycyjnych, głównie na terenach wiejskich, stanowią element niskiego poziomu przedsiębiorczości i innowacyjności obszaru i deficyty w wymiarze gospodarczym. Powoduje to również utrzymywanie się niskopłatnych miejsc pracy, niską aktywność indywidualną i całokształtowo duży wolumen nieatrakcyjnych miejsc pracy.

Będące ważnym potencjałem środowisko naturalne i jego produkty nie są wystarczająco wykorzystywane i udostępnione dla mieszkańców czy sektora przedsiębiorców. Jednocześnie negatywne zmiany klimatu wymagają podejmowania działań zapewniających bezpieczeństwo klimatyczne i utrzymanie środowiska naturalnego na odpowiednim poziomie jakości (woda, powietrze, gleby). Minusem jest również jakość rozwiązań komunikacyjnych – szczególnie w zakresie zewnętrznym (infrastruktura) czy po godzinach pracy (usługi).

Przeprowadzone analizy wykazały kilka kluczowych obszarów **szans** i **zagrożeń** (czynniki zewnętrzne) obszaru według poniższego podsumowania:

Tabela 38: Zestawienie szans i zagrożeń MOF Jasło

WYMIAR	SZANSE	ZAGROŻENIA
SPOŁECZNY	Rozwój w oparciu o lokalnych liderów i NGO	Utrzymujące się negatywne zmiany demograficzne
	Rozwój w duchu slow-life	Niski poziom integracji społecznej

GOSPODARCZY	Rozwój sektora jednoosobowych działalności gospodarczych, w szczególności lokalnych	Utrzymujące się niestabilne warunki prowadzenia działalności gospodarczej
	Globalizacja procesów komunikacyjnych i pracy zdalnej	Niewykorzystanie potencjału ekologicznych produktów lokalnych
ŚRODOWISKOWO-PRZESTRZENNY	Potencjał wykorzystania wysokiej jakości środowiska	Negatywne zmiany klimatyczne
	Wykorzystanie zasobów naturalnych dla inwestycji ekologicznych (OZE, woda)	Postępujące osłabianie ładu przestrzennego i jakości procesów urbanizacyjnych

Źródło: Opracowanie własne

Wykorzystanie działających i potencjalnych liderów społecznych, organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, jest jedną z **szans** tego obszaru, tworząc jednocześnie wartość współpracy międzysektorowej czy ponadlokalnej, jako wsparcie sektora publicznego. Potencjał środowiska naturalnego jest zachętą do dla osób, które chciały się rozwijać w oparciu o trendy slow-life.

Zróżnicowany rozwój w oparciu w większym stopniu o małych, lokalnych producentów oferujących produkty lokalne, stanowi szansę z punktu widzenia gospodarczego. Warto tutaj dodać również trendy związane z procesami zdalnymi i hybrydowymi, umożliwiającymi pracę z dystansu i zachęcanie do osiedlania się na obszarze MOF Jasło.

Jakość środowiska i wykorzystanie jego potencjałów w obszarach edukacji, rekreacji, osiedlania się inwestycji ekologicznych (woda, energia), to kluczowe szanse środowiskowe.

Utrzymujące się w negatywne zmiany demograficzne i nieskuteczna polityka socjalna w połączeniu niskim poziomem integracji społecznej stanowią **zagrożenia** dla rozwoju społecznego (rozwarstwienie społeczne).

Wysoka inflacja, liczne zmiany w obowiązujących przepisach gospodarczych i niestabilność warunków, są czynnikami destabilizującymi gospodarkę. Brak aktywnej polityki wspierającej lokalną gospodarkę i jej produkty, może powodować zahamowanie jej rozwoju.

Pojawiające się coraz częściej katastrofy ekologiczne, które są powodowane przez postępujące negatywne zmiany klimatyczne powodują zagrożenie dla jakości środowiska naturalnego i mieszkańców. Warto zwrócić również uwagę na ryzyko załamania ładu przestrzennego, które zniechęca do osiedlania się i inwestowania na tym obszarze.

Przedstawiona powyżej analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń jest syntezą poszczególnych obszarów życia społeczno-gospodarczo-środowiskowego

MOF Jasło. Powyższy zbiór informacji jest wypadkową wiedzy o stanie i zasadniczych potrzebach poszczególnych gmin i ich sumy.

5.3.1. Podsumowanie analizy SWOT

Opisywany obszar ma określone mocne i słabe strony oraz zewnętrzne szanse i zagrożenia, które w stały sposób wpływają na jego rozwój stanowiąc kluczowe determinanty tego procesu. Wysoki potencjał przyrodniczy i jego produktów, atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna oraz zasoby ludzkie sprawiają, że jest to obszar o wysokim potencjale atrakcyjności zamieszkania. Deficyty wymagające działania zazwyczaj dotyczą wyłącznie poprawy jakości, a nie konieczności zapewnienia usług na poziomie podstawowym, co jest mocną przewagą dla projektowania rozwoju MOF Jasło.

5.4. KLUCZOWE POTRZEBY ROZWOJOWE

Kluczowe (strategiczne) potrzeby rozwojowe to sposób (działanie, kierunek, coś co trzeba zrobić) wpływu kluczowych czynników rozwoju na pozytywną zmianę innych czynników SWOT, tzn. to w jaki sposób osłabiają one zagrożenia i/lub wykorzystują szanse i/lub wzmocnią silne strony i/lub ograniczą słabe strony.

Przeprowadzone kluczowe badania i analizy oraz warsztaty problemowe, potwierdziły, że **brak odpowiednich kierunków rozwoju** oraz **wykorzystania dostępnych zasobów przyrodniczych i ludzkich**, ma znaczny wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą obszaru.

Podsumowując całościowo proces diagnostyczny wypracowano kilka **zasadniczych potrzeb kierunkowych MOF Jasło** – z punktu widzenia społecznego, gospodarczego i środowiskowo-przestrzennego, które na tym etapie przenikają się i nie są ściśle przypisane do wymiaru – wpływają na większy aspekt życia społeczno-gospodarczego.

Tabela 39: Matryca kluczowych potrzeb MOF Jasło

MATRYCA POTRZEB	
1	Rozwój infrastruktury społecznej i publicznej
2	Rozwój usług społecznych i kulturalnych
3	Rozwój edukacji i kształcenia zawodowego
4	Rozwój lokalnej przedsiębiorczości
5	Rozwój terenów i infrastruktury gospodarczej

6	Rozwój i wsparcie produktów lokalnych
7	Rozwój zrównoważonego transportu
8	Rozwój infrastruktury dostosowanej do zmian klimatu
9	Rozwój infrastruktury i usług turystyczno-rekreacyjnych
10	Rozwój współpracy horyzontalnej

Źródło: Opracowanie własne

Konieczne jest podejmowanie **inicjatyw infrastrukturalnych** w obszarze zadań publicznych – edukacji, kultury, mieszkalnictwa, rewitalizacji przestrzeni, dostępności cyfrowej, zdrowia fizycznego i psychicznego, zdrowia i opieki, wsparcia osób ze szczególnymi potrzebami, ale również przygotowanie odpowiedniej, celowanej i **dostosowanej oferty** wynikającej z potrzeb użytkowników, w tym stopniowa cyfryzacja zadań publicznych. Ma to szczególne znaczenie w kontekście z jednej strony **dużego potencjału społecznego** i lokalnych talentów, a z drugiej zamknięcia społecznego w ostatnich latach wywołanego pandemią Covid i jego konsekwencji. Konieczne potrzeby dotyczą również **aktywizacji lokalnej społeczności** – i wykorzystania istniejących więzi społecznych i tożsamości lokalnej.

Ważne są również aspekty **rozwoju zawodowego**, począwszy od wsparcia w zakresie edukacji zawodowej – zarówno programowej, jak i pozasystemowej wg zasad uczenia się przez całe życie i nacisku na wzrost kompetencji i przedsiębiorczości mieszkańców. Następnie rozwój infrastruktury niezbędnej do prowadzenia działalności, zarówno dla przedsiębiorstw dużych, dojrzałych, poprzez w pełni uzbrojone **strefy i tereny inwestycyjne**, ale też dla rozwijających się młodych przedsiębiorstw, poprzez **inkubatory**, dostęp do sieci IT, pracę zdalną i inne instrumenty wsparcia, np. doradczego, sieciowego czy promocyjnego, szczególnie na obszarach wiejskich. w uzupełnieniu niezwykle ważną potrzebą jest wsparcie rozwoju i **promocja lokalnych produktów**, wykorzystujących istniejące zasoby naturalne czy talenty mieszkańców.

Ważne są również potrzeby wpływające na komfort i jakość życia dotyczące **aspektów ekologicznych** i zmian klimatu, z jednej strony niezbędne do zachowania naturalnego charakteru środowiska, ale też ważne z punktu widzenia jakości usług publicznych i atrakcyjności inwestycyjnej, w tym różnego rodzaju inwestycje w obszarach gospodarki odpadami, wodnej i wodno-ściekowej, adaptacji do zmian klimatu czy efektywności energetycznej.

Bardzo ważnym aspektem są **potrzeby komunikacyjne** o szerokim spektrum – zarówno w zakresie siatki transportowej i **mobilności**, ale także alternatywnych inicjatyw dotyczących **zrównoważonej mobilności** – rozwoju sieci ścieżek pieszo-rowerowych, zarówno w kontekście czysto komunikacyjnym, ale również

w kontekście turystycznym, szczególnie z przeznaczeniem wewnętrznym – dla mieszkańców. Oprócz inwestycji w ścieżki pieszo-rowerowe istnieje potrzeba rozwoju również innych, alternatywnych sposobów przemieszczania się – na przykład transportu zamawianego czy wewnętrznych linii komunikacyjnych o charakterze ponadlokalnym.

Potrzeba rozwoju **sektora turystyczno-rekreacyjnego**, to nie wyłącznie sieć ścieżek, ale również infrastruktury towarzyszącej – punktów o dużym potencjale turystycznym, rekreacyjnym czy sportowym, kompleksowej **oferty usług turystycznych** oraz szeroko rozumianej **marki turystycznej**, w tym produktów lokalnych i ich promocji – stanowiących podstawy budowania **przemysłu czasu wolnego** i korzystania z jego pozytywnego oddziaływania i korzyści pośrednich i bezpośrednich.

Jednocześnie ważną potrzebę stanowi **rozwój w obszarze współpracy horyzontalnej** – między partnerami, między różnymi sektorami (publicznym, prywatnym i pozarządowym) w różnych aspektach, konfiguracjach i narzędziach oraz wzmocnienie kapitału instytucjonalnego samorządów MOF Jasło.

5.4.1. Podsumowanie analizy potrzeb

Potwierdza się też, że wykorzystanie istniejącego już potencjału oraz wspólny rozwój obranych kierunków przyniesie większą korzyść dla całego obszaru niż działania indywidualne. **MOF Jasło jest obszarem o dużym potencjale i określonych wyzwaniach**, co potwierdza niniejszy raport. Obraz ten jest podstawą do budowania strategii, która ma przyczynić się do poprawy warunków i jakości życia mieszkańców MOF Jasło.

Wypracowana analiza diagnostyczna stanowi **podstawę do kierunkowania rozwoju strategicznego** – określenia wyjściowej wizji i celów strategicznych, a w konsekwencji przygotowania odpowiednich inwestycji i działań do podjęcia w celu ich realizacji.

WYKAZ TABEL I ILUSTRACJI

SPIS TABEL:

Tabela 1: Podstawowe dane liczbowe dotyczące samorządów	13
Tabela 2: Charakterystyka MOF Jasło	13
Tabela 3: Typologia gmin	16
Tabela 4: Liczba ludności ZIT MOF Jasło	26
Tabela 5: Liczba ludności wg ekonomicznych grup wiekowych	28
Tabela 6: Przyrost naturalny na 1000 ludności	30
Tabela 7: Opieka przedszkolna na terenie MOF Jasło	33
Tabela 8: Szkoły podstawowe z terenu MOF Jasło (2021)	34
Tabela 9 Szkoły ponadpodstawowe na terenie MOF Jasło	36
Tabela 10 Warunki mieszkaniowe na terenie MOF Jasło	39
Tabela 11: Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację oraz na kulturę.....	40
Tabela 12: Udział pracujących w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym	46
Tabela 13: Wskaźniki wynagrodzenia	48
Tabela 14: Liczba bezrobotnych na obszarze MOF Jasło (2022)	48
Tabela 15: Wskaźniki w obszarze bezrobocia (dane powiatowe)	49
Tabela 16: Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON	50
Tabela 17: Liczba podmiotów gospodarczych nowozarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	50
Tabela 18: Dochody budżetu JST z tytułu udziału w PIT na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym	51
Tabela 19: Dochody budżetu JST z tytułu udziału w CIT na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym	52
Tabela 20: Obciążenia społeczne	53
Tabela 21: Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących	54
Tabela 22: Relacja kwoty zadłużenia do dochodów ogółem	54
Tabela 23: Tereny inwestycyjne MOF Jasło	55
Tabela 24: Lista instytucji otoczenia biznesu (IOB)	56
Tabela 25: Programy rewitalizacji na obszarze MOF Jasło	72
Tabela 26: Wykres kompleksowy – Miasto Jasło	74
Tabela 27: Wykres kompleksowy – Gmina Dębowiec	75
Tabela 28: Wykres kompleksowy – Gmina Jasło	77
Tabela 29: Wykres kompleksowy – Gmina Kołaczyce	78
Tabela 30: Wykres kompleksowy – Gmina Skołyszyn	79
Tabela 31: Wykres kompleksowy – Gmina Tarnowiec	80
Tabela 32: Kluczowe zasoby MOF Jasło	94
Tabela 33: Kluczowe produkty MOF Jasło	94
Tabela 34: Matryca logiczna - drzewo problemów – wymiar społeczny	97
Tabela 35: Matryca logiczna - drzewo problemów – wymiar gospodarczy	98

Tabela 36: Matryca logiczna - drzewo problemów – wymiar środowiskowo-przestrzenny	99
Tabela 37: Zestawienie mocnych i słabych stron MOF Jasło	102
Tabela 38: Zestawienie szans i zagrożeń MOF Jasło.....	103
Tabela 39: Matryca kluczowych potrzeb MOF Jasło.....	105

SPIS RYSUNKÓW:

Rysunek 1: Spotkanie otwierające proces strategiczny w Jaśle	10
Rysunek 2: Położenie MOF Jasło	12
Rysunek 3: Charakterystyka obszarów problemowych	18
Rysunek 4: Regionalne Bieguny Wzrostu (MOF) w województwie podkarpackim	20
Rysunek 5: Ogólny wskaźnik rozwoju na tle kraju (2021).....	22
Rysunek 6: Społeczny wskaźnik rozwoju na tle kraju (2021)	23
Rysunek 7: Gęstość zaludnienia.....	25
Rysunek 8: Prognoza demograficzna dla roku 2030	27
Rysunek 9: Wskaźnik atrakcyjności miejsca zamieszkania	29
Rysunek 10: Gospodarczy wskaźnik rozwoju na tle kraju (2021).....	45
Rysunek 11: Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	47
Rysunek 12: Środowiskowo-przestrzenny wskaźnik rozwoju na tle kraju (2021)	58
Rysunek 13: Formy ochrony przyrody	61
Rysunek 14: Klasy pokrycia terenu	62
Rysunek 15: Zdjęcie lotnicze okolic Osobnicy w gminie Jasło.....	63
Rysunek 16: Wskaźnik rozwoju funkcji turystycznej	65
Rysunek 17: Obszar MOF Jasło na tle planu budowy dróg krajowych.....	67
Rysunek 18: Czas dojazdu z najbliższych miast powiatowych	68
Rysunek 19: Autobusy PGZK JASIEL Sp. z o.o.	69
Rysunek 20: Czas dojazdu do centrum Jasła z terenu MOF Jasło	70
Rysunek 21: Warsztaty diagnostyczne w Jaśle.....	93

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1: Udział ludności wg ekonomicznych grup wiekowych	28
Wykres 2: Liczba mieszkańców w wieku 25-34 na 1000 mieszkańców ogółem.....	30
Wykres 3: Salda migracji w poszczególnych gminach MOF Jasło.....	32
Wykres 4: Liczba porad lekarskich	37
Wykres 5: Liczba osób korzystających z usług środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000	38
Wykres 6: Uczestnicy zajęć w ośrodkach kultury oraz bibliotek w gminach MOF Jasło	41
Wykres 7: Wskaźniki bezpieczeństwa osobistego.....	43
Wykres 8: Wykres kompleksowy – Miasto Jasło.....	74
Wykres 9: Wykres kompleksowy – Gmina Dębowiec.....	75
Wykres 10: Wykres kompleksowy – Gmina Jasło	76
Wykres 11: Wykres kompleksowy – Gmina Kołaczyce	78
Wykres 12: Wykres kompleksowy – Gmina Skołyszyn	79
Wykres 13: Wykres kompleksowy – Gmina Tarnowiec	80

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW:

Załącznik nr 1: Raport z badania opinii mieszkańców

Załącznik nr 2: Raport z badania opinii lokalnych liderów

Załącznik nr 3: Raport z badania potencjału instytucjonalnego

